

Άρθρο 26 Συντ.

I. Νομολογία (2023-2025)

Συμβούλιο της Επικρατείας

ΣτΕ (Β') 2025-31/2025 8. Επειδή, όπως παγίως έχει κριθεί (ΣτΕ 260-2/2022, 266-273/2022, 275-6/2022, 1351/2022, 1353-4/2022, 1356-8/2022, 1598-9/2022, 1866-7/2022, 2065-6/2023, 2113/2023, 325/2024, 735/2024, 1284/2024, 1686/2024, 2040-1/2024), από τις διατάξεις που παρατίθενται στην προηγούμενη σκέψη και τις επ' αυτών προπαρασκευαστικές εργασίες, εισάγεται (ελλείπουσα μέχρι τη θέσπισή της, ρητή) ρύθμιση αναφορικά με τη διαδικασία α) συμψηφισμού των επίμαχων πιστωτικών υπολοίπων προφανώς κατόπιν αμετάκλητης κρίσης δικαστικής απόφασης περί του μη επιστρεπτέου αυτών κατά τη χρήση κατά την οποία προέκυψαν (εδ. α'), β) απόδοσης εκ μέρους των τραπεζών προς το Δημόσιο πιστωτικών υπολοίπων που είχαν επιστραφεί δυνάμει τελεσίδικων δικαστικών αποφάσεων σύμφωνα με τα κριθέντα από την προγενέστερη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, οι οποίες είτε αναιρέθηκαν είτε (αναμένεται από το Δημόσιο ότι) θα αναιρεθούν ύστερα από την άσκηση και την ευδοκίμηση αιτήσεων του σύμφωνα με τα κριθέντα από τη νεότερη νομολογία του Δικαστηρίου (εδ. β). Συνεπώς, οι εν λόγω ρυθμίσεις προϋποθέτουν αμετάκλητη κρίση δικαστικής απόφασης περί του μη επιστρεπτέου των επίμαχων πιστωτικών υπολοίπων φόρου εισοδήματος. Με τις προπαρατεθείσες διατάξεις προβλέφθηκε, περαιτέρω, διαδικασία συμψηφισμού των εν λόγω πιστωτικών υπολοίπων που προέκυψαν από τις δηλώσεις φορολογίας εισοδήματος οικονομικών ετών 2009, 2011, 2012 και 2013 των πιστωτικών ιδρυμάτων, κατά το μέρος που οφείλονταν σε φόρο παρακρατηθέντα κατά τις διατάξεις του άρθρου 12 παρ. 8 του ΚΦΕ, όχι μόνο προς φόρο που θα προέκυπτε κατά την τυχόν διανομή των κερδών που αναλογούν στα κατ' ειδικό τρόπο φορολογηθέντα εισοδήματα, όπως, κατά τα κριθέντα με τις 1524 και 1526/2018 (επταμ.) αποφάσεις του Δικαστηρίου, επιτάσσει η αληθής έννοια των κρίσιμων διατάξεων, αλλά, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 93 παρ. 1 του Ν. 4605/2019, προς φόρο εισοδήματος εν γένει, όποτε προκύψει τέτοιος, και δη μέχρις ολοσχερούς εξόφλησης διατηρούμενων τέτοιων πιστωτικών υπολοίπων και αδιακρίτως, ήτοι ακόμη και στην περίπτωση που οι χρήσεις, κατά τις οποίες προέκυψαν τα επίμαχα πιστωτικά υπόλοιπα, ήταν ζημιογόνες. Υπό τα δεδομένα αυτά, οι προπαρατεθείσες διατάξεις της παρ. 1 του άρθρου 93 του Ν. 4605/2019 ούτε παρεμβαίνουν σε εκκρεμείς δίκες καθ' οιονδήποτε τρόπο υπέρ της φορολογικής αρχής, αποβλέποντας στην άμεση ή έμμεση επίλυση συγκεκριμένης διαφοράς, ούτε αίρουν την υποχρέωση της Διοίκησης να συμμορφωθεί με δικαστικές αποφάσεις και, συνεπώς, δεν αντίκεινται στα άρθρα 4 παρ. 1, 20 παρ 1 και 26 του Συντάγματος και 6 παρ. 1 εδ. α της ΕΣΔΑ (πρβλ.

ΣτΕ Ολ. 4754/2012, 2307/2014, 522/2015, 7μ. 2576/2013, 70/2018, 378/2016, 1624/2019). Άλλωστε, νομοθετικές διατάξεις, οι οποίες δεν μεταβάλλουν το κανονιστικό καθεστώς ενός, τουλάχιστον, εκ των κατ' άρθρο 78 παρ. 1 και 4 του Συντάγματος στοιχείων ήδη προβλεπόμενου φόρου (αντικείμενο, υποκείμενο, φορολογικό συντελεστή, απαλλαγές ή εξαιρέσεις), όπως οι ανωτέρω – με τις οποίες εισάγεται διαδικαστική ρύθμιση για την υλοποίηση της ορθής φορολογικής αντιμετώπισης των επίμαχων πιστωτικών υπολοίπων, σύμφωνα με τις κατευθύνσεις των προαναφερόμενων αποφάσεων (ΣτΕ 7μ. 1524 και 1526/2018), και επιχειρείται η άμβλυση των οικονομικών συνεπειών που μπορεί να έχει για τις τράπεζες η (αμετάκλητη) απόρριψη αιτήματος περί επιστροφής των επίμαχων πιστωτικών υπολοίπων – δεν επιβάλλουν φόρο, κατά την έννοια της παραγράφου 2 του άρθρου 78 του Συντάγματος και, συνεπώς, δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της. Οι προαναφερόμενες ρυθμίσεις του άρθρου 93 παρ. 1 του Ν. 4605/2019 δεν επηρεάζουν, εξάλλου, το αντικείμενο της παρούσας δίκης, δεδομένου, μάλιστα, ότι η εφαρμογή τους προϋποθέτει, κατά τα ανωτέρω, την αμετάκλητη κρίση δικαστικής απόφασης περί του μη επιστρεπτέου του προκύπτοντος πιστωτικού υπολοίπου (ΣτΕ 2113/2023, 735/2024, 2040-1/2024).

<p>ΣτΕ (Β') 1825/2025</p>	<p>4. Επειδή, η ανωτέρω διάταξη του άρθρου 53 παρ. 3 του π.δ. 18/1989, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 12 παρ. 1 του ν. 3900/2010, αποβλέπει στην αποσυμφόρηση του Συμβουλίου της Επικρατείας από μεγάλο αριθμό αναιρετικών δικών, στις οποίες δεν τίθενται σοβαρά νομικά ζητήματα ή τίθενται ζητήματα ήδη επιλυθέντα, ώστε να επιτευχθεί μεγαλύτερη ταχύτητα στην απονομή της διοικητικής δικαιοσύνης, ο επιλεγείς δε από τον νομοθέτη κανόνας παραδέκτου εναρμονίζεται με την κύρια αποστολή του εν λόγω Δικαστηρίου ως ανωτάτου, ήτοι τη διασφάλιση της ενότητας της νομολογίας της διοικητικής δικαιοσύνης. Περαιτέρω, η θέσπιση του ως άνω παραδέκτου δεν αποκλείει μελλοντική μεταβολή της νομολογίας είτε κατόπιν άσκησης αίτησης αναιρέσεως κατά απόφασης αντίθετης προς τη νομολογία (πρβλ. ΣτΕ 368/2018, 533/2018 κ.ά.), είτε κατόπιν άσκησης αίτησης αναιρέσεως υπέρ του νόμου είτε κατόπιν τήρησης της διαδικασίας του άρθρου 1 του ν. 3900/2010. Επομένως, όπως έχει παγίως κριθεί, η προαναφερθείσα διάταξη, υπό την ανωτέρω έννοιά της, δεν αντίκειται στα άρθρα 20 παρ. 1, 25 παρ. 1 εδ. β', 26 παρ. 1, 87 παρ. 1 και 2, 93, 95 παρ. 1 περ. β' του Συντάγματος και στο άρθρο 6 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Ε.Σ.Δ.Α., ν.δ. 53/1974, Α' 256) (βλ. ΣτΕ 1162/2025, 662/2025, 1802/2024, 731/2024, 2325/2022, 1696/2021, 2103/2018, 1523/2018, 1703/2017, 2965/2016, 3719/2015, 3111/2015, 1987/2015 κ.ά.· βλ. επίσης αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου: α) της 19.11.2024, 51774/17, Τσιώλης κατά Ελλάδας, β) της 2.6.2016, 18880/15, Παπαϊωάννου κατά Ελλάδας, γ) της 19.12.1997, 155/1996/774/975, Brualla Gomez de la Torre κατά Ισπανίας και δ) της 4.9.2003, 72267/01, Παναγιώτα Βελή - Μακρή και λοιποί κατά Ελλάδος). Συνεπώς, τα περί του αντιθέτου προβαλλόμενα με την κρινόμενη αίτηση είναι απορριπτέα ως αβάσιμα.</p>
<p>ΣτΕ (Β') 1820/2025</p>	<p>11. Επειδή, κατά τα ήδη εκτεθέντα (σκ. 5 παρούσας), με την 320/2020 απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας κρίθηκε ότι: α) οι διατάξεις του άρθρου 82 (παρ. 5 και 8) του ΚΦΕ (ν. 2238/1994) και της Α.Υ.Ο. ΠΟΛ. 1159/2011, προβλέποντας την ανάθεση καθηκόντων συλλογής, επεξεργασίας και εκτίμησης στοιχείων σε ιδιώτες, ορκωτούς ελεγκτές, στο πλαίσιο της διενέργειας των</p>

σχετικών ελέγχων, δεν προσκρούουν στο άρθρο 26 παρ. 2 του Συντάγματος, καθώς τα στοιχεία αυτά τελούν υπό τον επανέλεγχο της φορολογικής Διοίκησης, ο οποίος μπορεί να ασκηθεί με ορισμένη διαδικασία, σε αντιπροσωπευτικό δείγμα υποθέσεων και εντός ευλόγου χρόνου από την ως άνω βεβαίωση. Συνεπώς, εφόσον προβλέπεται η εν λόγω δυνατότητα επανελέγχου, δεν αποκλείεται να θεωρείται ότι, μετά την πάροδο της οικείας προθεσμίας, έχει ολοκληρωθεί ο έλεγχος από τη φορολογική Διοίκηση και η υπόθεση έχει περαιωθεί, χωρίς τούτο να σημαίνει ότι μεταβάλλεται η προθεσμία της οριζόμενης από τον νόμο γενικώς ισχύουσας παραγραφής· β) οι διατάξεις της Α.Υ.Ο. ΠΟΛ. 1159/2011, ανεξαρτήτως του αν θεσπίστηκαν στο σύνολό τους -και δη κατά το μέρος που προέβλεπαν αποκλειστική προθεσμία διενέργειας ελέγχου από τη φορολογική Διοίκηση κατόπιν της έκδοσης του ετήσιου φορολογικού πιστοποιητικού ή έκθεσης φορολογικής συμμόρφωσης χωρίς επιφύλαξη και περαίωση της χρήσης μετά την πάροδο τέτοιας προθεσμίας- εντός της εξουσιοδότησης της παρ. 8 του άρθρου 82 του ν. 2238/1994, κυρώθηκαν πάντως με τυπικό νόμο, ήτοι, όπως ίσχυαν μέχρι 23.01.2013, ημερομηνία έναρξης ισχύος της παρ. 9 του άρθρου 8 του ν. 4110/2013, με την εν λόγω διάταξη, όπως δε τροποποιήθηκαν μέχρι την 01.01.2014, ημερομηνία έναρξης ισχύος της περίπτωσης 20 της υποπαραγράφου Δ.2 του άρθρου πρώτου του ν. 4254/2014, με την τελευταία αυτή διάταξη, και εφαρμόζονται στην ένδικη χρήση (2011). Ενόψει των ως άνω κριθέντων, με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση ορθώς κρίθηκε ότι μη νομίμως διενεργήθηκε έλεγχος βάσει του άρθρου 80 του ν. 3842/2010 και της ΑΥΟ ΠΟΛ. 1159/2011 για την εφαρμογή των διατάξεων φορολογίας εισοδήματος (και λοιπών αντικειμένων) πέραν της 30.4.2014, και μη νομίμως εκδόθηκαν, βάσει αυτού, οι ένδικες καταλογιστικές πράξεις για τη χρήση 2011, εφόσον, για την εν λόγω χρήση, είχε συνταχθεί για την αναιρεσίβλητη πιστοποιητικό φορολογικής συμμόρφωσης χωρίς επιφύλαξη, και ορθώς, ανεξαρτήτως της ειδικότερης αιτιολογίας της, απορρίφθηκαν οι περί του αντιθέτου ισχυρισμοί του Δημοσίου. Επομένως, ο πρώτος και ο δεύτερος κατά το πρώτο (α) σκέλος αυτού λόγου αναιρέσεως είναι απορριπτέοι ως αβάσιμοι. Περαιτέρω, ο δεύτερος λόγος αναιρέσεως κατά το δεύτερο (β) σκέλος αυτού είναι απορριπτέος ως απαράδεκτος, διότι δεν πλήσσει άμεση ή έμμεση κρίση της αναιρεσιβαλλομένης απόφασης περί υποχρέωσης να μνημονεύεται στην έκθεση ελέγχου η συνδρομή κριτηρίων επιλογής του άρθρου 80 του ν. 3842/2010 και της Α.Υ.Ο. ΠΟΛ. 1178/2011, προκειμένου να δικαιολογείται η επέκταση του ελέγχου σε αντικείμενα καλυπτόμενα από το πιστοποιητικό φορολογικής συμμόρφωσης.

ΣτΕ (Α') 1802/2024

4. Επειδή, όπως παγίως έχει κριθεί, η ανωτέρω διάταξη του άρθρου 53 παρ. 3 του π.δ. 18/1989 δεν αντίκειται στα άρθρα 20 παρ. 1, 25 παρ. 1 εδ. β', 26 παρ. 1, 87 παρ. 1 και 2, 93 και 95 παρ. 1 περ. β του Συντάγματος και στο άρθρο 6 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Ε.Σ.Δ.Α., ν.δ. 53/1974, Α' 256) (ΣτΕ 7μ. 2325/2022, ΣτΕ 1697, 483/2021, 1523/2018 κ.ά., ΕΔΔΑ αποφάσεις της 2.6.2016, 18880/15, Παπαϊωάννου κατά Ελλάδα, της 4.9.2003, 72267/01, Παναγιώτα Βελή-Μακρή και λοιποί κατά Ελλάδα, της 19.12.1997, 155/1996/774/975, Brualla Gomez de la Torre κατά Ισπανίας). Αβασίμως δε προβάλλεται από τον αναιρεσείοντα ότι η δικονομική προϋπόθεση, η οποία τάσσεται με το άρθρο 53 παρ. 3 του π.δ. 18/1989, δεν μπορεί να αποκλείει την κατ' άρθρο 20 του Συντάγματος και 6 και 13 της ΕΣΔΑ προσφυγή στην αναιρετική κρίση, να καταργεί

	τον βαθμό δικαιοδοσίας του αναιρετικού δικαστηρίου και να αποκλείει τη μεταστροφή της νομολογίας (ΣτΕ 1896, 1897/2022 σκ. 5).
ΣτΕ (Ε') 295/2024	7. [...] Υπό τις ανωτέρω προϋποθέσεις και εφόσον πληρούνται κατ' ουσίαν οι προϋποθέσεις του άρθρου 11 παρ. 1 του ν. 3212/2003 που ισχύουν γενικά, για την ανάκληση / διόρθωση όλων των πράξεων εφαρμογής, δεν προσκρούει στα άρθρα 4 παρ. 1, 20 παρ. 1 και 26 του Συντάγματος και του άρθρου 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ, η πρόσδοση αναδρομικής ισχύος στην επανακύρωση της πράξης εφαρμογής, με το δεύτερο εδάφιο της παρ. 15α του ν. 4258/2014 (βλ. ΣτΕ 2212/2015, 3364, 3368/2014 κ.ά.). Τούτο ισχύει, για την ταυτότητα του νομικού λόγου, και στην περίπτωση που η αρχική πράξη εφαρμογής είχε ακυρωθεί δικαστικώς για τον λόγο της αναρμοδιότητας (πρβλ. ΣτΕ 4689/2015, 42/2020 απόφαση του Τριμελούς Συμβουλίου Συμμόρφωσης, ΠΕ 191/2019, 72/2019, 5/2017, 156/2016, 142/2011), εφόσον η πλημμέλεια της αναρμοδιότητας, η οποία δύναται να αποδεικνύεται από τα πράγματα μη κρίσιμη για τη διαφύλαξη των εννόμων συμφερόντων των εμπλεκόμενων, θεραπεύεται στο μεταξύ με την επανακύρωση της πράξης εφαρμογής από το αρμόδιο όργανο, σε συμφωνία με το ισχύον δίκαιο για την αρμοδιότητα των Περιφερειαρχών επί κυρώσεως πράξεων εφαρμογής (άρθρο 186 παρ. ΙΙ, Κεφάλαιο Στ', περ. 41 του ν. 3852/2010).
ΣτΕ (ΟΛ.) 2130-34/2023	Μη αύξηση βουλευτικής αποζημίωσης βάσει αποδοχών Προέδρου Ε.Ε.Τ.Τ. ή βάσει επιδικασθεισών στους δικαστές αποζημιώσεων με αποφάσεις Ειδικού Δικαστηρίου του άρ. 88 παρ. 2 Συντ. ή βάσει «έκτακτης παροχής» άρ. 5 παρ. 9 ν. 3620/2007. Επειδή, κατά την έννοια των ανωτέρω διατάξεων, η χορηγηθείσα με αυτές στους δικαστικούς λειτουργούς και τα μέλη του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, εν ενεργεία και συνταξιούχους, «έκτακτη παροχή» δεν συνιστά ούτε πάγια ούτε και χρονικά περιορισμένη αύξηση των αποδοχών και συντάξεων αυτών. Και τούτο, διότι, έστω και αν ο υπολογισμός του ύψους της συναρτάτο με τον βαθμό που έφερε και τις μισθολογικές προαγωγές και το επίδομα χρόνου υπηρεσίας που ελάμβανε κάθε δικαιούχος αυτής κατά το κρίσιμο ως άνω χρονικό διάστημα (1.1.2003 – 31.12.2007), πάντως, δεν συνδέεται η παροχή αυτή, όπως ρητώς αναφερόταν στο κείμενο του ανωτέρω ν. 3620/2007, με το ισχύον κατά τον κρίσιμο εκείνο χρόνο ειδικό μισθολόγιο των δικαστών (νόμοι 2521/1997 και 3205/2003), στο οποίο δεν επήλθε, πράγματι, μέσω της θεσπίσεώς της, καμία μεταβολή. Ειδικότερα, η εν λόγω «έκτακτη παροχή» δεν χορηγήθηκε στο πλαίσιο πρωτογενούς νομοθέτησης μισθολογικού περιεχομένου διατάξεων, αλλά υπό τη μορφή εξωδικαστικής – νομοθετικής επίλυσης χρηματικών διαφορών των δικαστικών λειτουργών έναντι του Δημοσίου, με σκοπό την ικανοποίηση (απόσβεση) παρελθουσών αξιώσεών τους προς αποζημίωση λόγω της ζημίας που είχαν υποστεί από την παράλειψη των οργάνων της νομοθετικής εξουσίας να θεσπίσουν ρύθμιση με την οποία οι αποδοχές των τριών προέδρων των ανωτάτων δικαστηρίων θα ανέρχονταν τουλάχιστον στο αυτό ύψος με τις αποδοχές του προέδρου της Ε.Ε.Τ.Τ., οι δε αποδοχές των λοιπών δικαστικών λειτουργών θα διαβαθμιζόνταν αναλόγως, ζημίας η οποία είχε αναγνωρισθεί με τις προαναφερθείσες αποφάσεις του Ειδικού Δικαστηρίου του άρθρου 88 παρ. 2 του Συντάγματος. Ακριβώς δε λόγω του εφάπαξ χαρακτήρα της και του σκοπού για τον οποίο χορηγήθηκε, και παρά την τμηματική καταβολή της, η εν λόγω έκτακτη παροχή δεν

είχε σε καμία περίπτωση τον χαρακτήρα σταθερού πρόσθετου μηνιαίου εισοδήματος ή μέρους των τακτικών μηνιαίων αποδοχών των δικαστικών λειτουργών, ώστε να επιφέρει αυτοδικαίως, για το ίδιο χρονικό διάστημα, αντίστοιχη αύξηση της βουλευτικής αποζημίωσης, σύμφωνα με την από 22.12.1964 απόφαση της Βουλής (πρβλ. και Ε.Σ. Ολομ. 668/2018, 553/2017, 988, 3391/2015, 2/2013 κ.ά.), ενόψει του ότι, όπως ήδη εκτέθηκε στη σκέψη 12, δεν συνιστούν, κατά την έννοια της εν λόγω αποφάσεως της Βουλής, τακτικές μηνιαίες αποδοχές των δικαστικών λειτουργών, προς τις οποίες επιβάλλεται η άμεση εξίσωση της βουλευτικής αποζημίωσης, τυχόν χορηγούμενες σε δικαστικούς λειτουργούς αποζημιώσεις λόγω της, διαγνωσθείσης με απόφαση του Ειδικού Δικαστηρίου του άρθρου 88 παρ. 2 του Συντάγματος, κατά παράβαση του Συντάγματος παράλειψης του νομοθέτη να αναβαθμίσει τις αποδοχές αυτών, με βάση τις αποδοχές οργάνων των άλλων κρατικών λειτουργιών. Αν ήθελε δε ο νομοθέτης να τροποποιήσει, με τη χορήγηση της ως άνω έκτακτης παροχής, τις αφορώσες τους δικαστικούς λειτουργούς πάγιες μισθολογικές διατάξεις, θα είχε προβλέψει ρητώς τέτοια μεταβολή, όπως ακριβώς έπραξε με τη μεταγενέστερη θέσπιση από 1.1.2008, με το άρθρο 57 του ν. 3691/2008 (Α' 166), του νέου (αυξημένου) μισθολογίου των δικαστών. Ενόψει δε του ότι με την χορήγηση της επίμαχης έκτακτης παροχής δεν τροποποιήθηκε το ισχύσαν για τους δικαστικούς λειτουργούς κατά τα έτη 2003-2007 ειδικό μισθολόγιο -πράγμα το οποίο και μόνον θα είχε, κατά τα προεκτεθέντα, σημασία για την αναπροσαρμογή της βουλευτικής αποζημίωσης, κατά την έννοια της αποφάσεως της Ολομέλειας της Βουλής της 22.12.1964- δεν ασκεί επιρροή το γεγονός ότι με την απόφαση 295/2017 της επταμελούς σύνθεσης του Β' Τμήματος του Συμβουλίου της Επικρατείας έγινε δεκτό, κατ' ερμηνεία του άρθρου 29 του ν. 3986/2011 (Α' 152), με το οποίο επιβλήθηκε, επί πλέον του φόρου εισοδήματος, ειδική εισφορά αλληλεγγύης στα εισοδήματα που όχι απλώς δηλώθηκαν κατά τα οικονομικά έτη 2011-2015, αλλά και «προέκυψαν» κατά τις αντίστοιχες χρήσεις (2010-2014), ότι η εν λόγω έκτακτη παροχή έχει τον χαρακτήρα αναδρομικών αποδοχών των δικαστικών λειτουργών από την άσκηση του λειτουργήματός τους, προκειμένου να λυθεί το νομικό ζήτημα τίνος οικονομικού έτους εισόδημα αποτελούσαν οι επιμέρους δόσεις της έκτακτης παροχής, λαμβανομένου υπόψη ότι η ζημία, προς αποκατάσταση της οποίας προβλέφθηκε η χορήγηση της παροχής, επήλθε κατά τα έτη 2003-2007, οι δε τέταρτη και πέμπτη δόσεις καταβλήθηκαν μετά την πάροδο της προθεσμίας, εντός της οποίας προβλεπόταν αρχικώς η καταβολή ολόκληρου του ποσού της παροχής αυτής και σε χρόνο κατά τον οποίο είχε επιβληθεί η ως άνω ειδική εισφορά αλληλεγγύης. Επομένως, η συγκεκριμένη κρίση του Συμβουλίου της Επικρατείας, σχετιζόμενη με τη φορολογική μεταχείριση της επίδικης έκτακτης παροχής όσον αφορά την προαναφερθείσα ειδική εισφορά αλληλεγγύης, δεν αίρει τον κατά τα ανωτέρω χαρακτήρα της παροχής αυτής ως συμβιβαστικής νομοθετικής λύσης προς τον σκοπό της ικανοποίησης παρελθουσών αξιώσεων των δικαστικών λειτουργών έναντι του Δημοσίου. Κατ' ακολουθία, ορθώς κρίθηκε με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, έστω και με διαφορετική αιτιολογία, ότι δεν τίθεται ζήτημα άμεσης αναπροσαρμογής της βουλευτικής αποζημίωσης επί τη βάση της επίδικης έκτακτης παροχής. Πρέπει δε, κατόπιν αυτού, να απορριφθεί ως αβάσιμος ο περί του αντιθέτου, παρατιθέμενος στη σκέψη 13, λόγος αναιρέσεως, στηριζόμενος στην εσφαλμένη εκδοχή ότι με την επίδικη έκτακτη παροχή τροποποιήθηκε, κατ' ουσίαν, το ειδικό μισθολόγιο των

	<p>δικαστικών λειτουργιών. Επιπλέον, και σύμφωνα με τα ήδη εκτεθέντα, εφόσον ο αναιρεσείων δεν εδικαιούτο την εν λόγω έκτακτη παροχή, η μη χορήγησή της σε αυτόν ως μέρους της βουλευτικής του αποζημίωσης δεν συνιστά ούτε παραβίαση “κεκτημένου περιουσιακού δικαιώματός του” κατά την έννοια του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, όπως αβασίμως προβάλλεται με την κρινόμενη αίτηση.</p>
<p>ΣτΕ (Γ') 1578-9/2025, 526-30/2025, 480-1/2025, 435-7/2025</p>	<p>5. Επειδή, από τις συνταγματικές αρχές των άρθρων 26, 81, 101 και 103 επ. του Συντάγματος συνάγεται ότι η γενική οργάνωση του κράτους πρέπει να γίνεται κατά τρόπο ορθολογικό, ορθολογική δε πρέπει να είναι επίσης και η οργάνωση της Δημόσιας Διοίκησης, στηριζόμενη στις αρχές και τα πορίσματα της διοικητικής επιστήμης. Συνεπώς, η απορρέουσα από τις ως άνω συνταγματικές αρχές υποχρέωση για ορθολογική οργάνωση της Διοίκησης επιτάσσει κάθε μεταβολή στο νομοθετικό καθεστώς που αφορά τις προσλήψεις των δημόσιων εκπαιδευτικών λειτουργιών να αποφασίζεται κατόπιν συνεκτίμησης αφενός των αναγκών της δημόσιας εκπαίδευσης σε ανθρώπινο δυναμικό και αφετέρου των δυναμένων να διατεθούν για την καλύτερη κάλυψη των αναγκών αυτών οικονομικών πόρων, ώστε να τεκμηριώνεται ότι οι νέες ρυθμίσεις είναι ορθολογικές, αποτελεσματικές, πάγιες και όχι περιστασιακές, αποσπασματικές και εξυπηρετικές άλλων σκοπών, μη σχετιζόμενων με τις απορρέουσες από το Σύνταγμα για την ορθολογική οργάνωση της Δημόσιας Διοίκησης αρχές (βλ. ΣτΕ Ολομ. 1834/2021, πρβλ. ΣτΕ 1486/2020, βλ. σχετικά Π.Ε. 44/2000, 229/2016, 229/2020, Πρακτικό Ολομ. ΣτΕ 290/2013).</p>
<p>ΣτΕ (Γ') 1437/2025</p>	<p>4. Επειδή, από τον συνδυασμό των παρ. 1, 2 και 3 του άρθρου 101, των παρ. 1, 2 4 και 5 του άρθρου 102 και 26 του Συντάγματος, συνάγεται ότι το Σύνταγμα κατοχυρώνει την τοπική αυτοδιοίκηση πρώτου και δεύτερου βαθμού ως οργανωτικό σχήμα της δημόσιας διοικήσεως, με αρμοδιότητα τη διοίκηση των τοπικών υποθέσεων, υπέρ των οποίων συντρέχει σχετικό τεκμήριο αρμοδιότητας ή την άσκηση κρατικών αρμοδιοτήτων που κατ' εξαίρεση τους έχουν ανατεθεί. Με το άρθρο αυτό δεν καθιερώνεται αυτονομία υπέρ των Ο.Τ.Α., δηλαδή εξουσία αυτοτελούς θεσπίσεως κανόνων δικαίου, αλλά, στο πλαίσιο της συνταγματικώς κατοχυρωμένης αυτοδιοικήσεως, οι Ο.Τ.Α. έχουν εξουσία να λαμβάνουν αποφάσεις για τα θέματα της αρμοδιότητάς τους με δικά τους όργανα, εντός, όμως, του πλαισίου που θέτουν οι γενικοί κανόνες οι οποίοι διέπουν την οργάνωση και λειτουργία τους (Σ.τ.Ε. 698/2020 Ολομ., 15/2015 Ολομ., 1716/2014 επταμ., 35/2013 Ολομ., 4077/2009 επταμ., 389/2009, 3229/1987 Ολομ. κ.ά.). Εξ άλλου, ο συνταγματικός νομοθέτης αναγνωρίζει τη διοικητική αυτοτέλεια των οργανισμών τοπικής αυτοδιοικήσεως αποκλείοντας τον έλεγχο σκοπιμότητας των πράξεων των οργάνων τους και εγγυάται την οικονομική τους αυτοτέλεια (Σ.τ.Ε. 699/2020 Ολομ.). Η διοικητική, όμως, αυτοτέλεια δεν εξικνείται μέχρι του σημείου να αποφασίζουν οι ίδιοι οι Ο.Τ.Α. για τον τρόπο οργανώσεώς τους ως δημοσίων υπηρεσιών. Τούτο δε διότι, όπως γίνεται δεκτό (Σ.τ.Ε. 699/2020, Σ.τ.Ε. 16/2015 Ολομ., 35/2013 Ολομ., 1809/1983 Ολομ. κ.ά.), η εξουσία καθορισμού του τρόπου οργανώσεως και λειτουργίας τους, όπως και κάθε δημόσιας υπηρεσίας, κρατικής ή αυτοδιοικούμενης, κατά τόπον ή καθ' ύλην (πρβ. Σ.τ.Ε. 653/2024), ανήκει στην αρμοδιότητα της νομοθετικής λειτουργίας και ασκείται με τα όργανα και τη διαδικασία που προβλέπει το Σύνταγμα, εναπόκειται δε στον νομοθέτη, τυπικό ή κανονιστικό, που διαθέτει ευρύτατη σχετική εξουσία, να επιλέξει τον ανάλογα με τις</p>

	<p>εκάστοτε κρατούσες συνθήκες λυσιτελέστερο, κατά την υποκείμενη σε οριακό ακυρωτικό έλεγχο κρίση του, τρόπο οργανώσεως και λειτουργίας των Ο.Τ.Α., έτσι ώστε αυτοί να ασκούν τις ανατιθέμενες σε αυτούς από το Σύνταγμα αρμοδιότητες με αποτελεσματικό και πρόσφορο τρόπο (πρβ. Σ.τ.Ε. 119/2001), τηρώντας τις αρχές της νομιμότητας, της διαφάνειας και της λογοδοσίας.</p>
<p>ΣτΕ (Γ') 1433-6/2025</p>	<p>Επειδή, όπως έγινε δεκτό ανωτέρω στην τέταρτη σκέψη, ο τρόπος της οργανώσεως και λειτουργίας των Δήμων, που δεν αποτελεί τοπική υπόθεση, αλλά γενικότερης σημασίας ζήτημα, δεν εντάσσεται στη συνταγματικώς κατοχυρωμένη διοικητική αυτοτέλεια των δήμων, αλλά ρυθμίζεται από τον νόμο ή την κανονιστικώς δρώσα διοίκηση. Περαιτέρω, είναι συνταγματικώς επιτρεπτή η διά νόμου, εντός του πλαισίου συνολικού επανακαθορισμού του τρόπου ασκήσεως των αρμοδιοτήτων των Ο.Τ.Α. α' βαθμού, κατάργηση, ακόμη και σε ευρεία κλίμακα ή και ολικώς, ν.π.δ.δ. και κοινωφελών επιχειρήσεων των Δήμων, με την προϋπόθεση ότι οι αναφερόμενες σε τοπικές υποθέσεις αρμοδιότητές τους θα ασκούνται στο μέλλον από τους ίδιους τους Ο.Τ.Α. Και να μεν η οργάνωση της δημόσιας διοικήσεως πρέπει να είναι ορθολογική, η δε επέμβαση στη δομή διοικητικής υπηρεσίας οποιουδήποτε επιπέδου πρέπει να είναι προϊόν εμπειριστατωμένης μελέτης που στηρίζεται στις αρχές της διοικητικής επιστήμης, ώστε η επιχειρούμενη μεταβολή να είναι ορθολογική, διαρκής και αποτελεσματική, εν τούτοις, στην υπό κρίση περίπτωση, ο νομοθέτης, στο πλαίσιο της οργανωτικής του εξουσίας και, λαμβάνοντας υπ' όψιν την υφιστάμενη, κατά τον χρόνο θεσπίσεως του ν. 5056/2023, κατάσταση των νομικών προσώπων των Δήμων, από πλευράς προϋπολογισμών και προσωπικού, σε συνδυασμό με τα διαχρονικά ζητήματα που τίθενται από τη λειτουργία των ν.π. και των επιχειρήσεων των Ο.Τ.Α., τα οποία έχουν οδηγήσει σε αλληπάλληλες νομοθετικές πρωτοβουλίες αποφάσισε την τροποποίηση του τρόπου οργανώσεως των Δήμων, ούτως ώστε η Δημοτική Αρχή να ανακτήσει τον πλήρη και ουσιαστικό έλεγχο επί της συνολικής οικονομικής διαχειρίσεως του Δήμου, τούτο δε αποτελεί θεμιτό σκοπό, η δε επιλογή του νομοθέτη δεν παρίσταται προδήλως απρόσφορη για την επίτευξη αυτού. Με τα δεδομένα αυτά, με τις διατάξεις του ν. 5056/2023 που παρατέθηκαν στην πέμπτη σκέψη δεν παραβιάζονται οι συνταγματικές αρχές που απορρέουν από τις διατάξεις των άρθρων 26, 101 και 103 του Συντάγματος (Σ.τ.Ε. 2058-2060/2024' πρβ. Σ.τ.Ε. 655/2016 Ολομ., 15/2015 Ολομ.). Συνεπώς, πρέπει να απορριφθούν ως αβάσιμοι οι λόγοι ακυρώσεως με τους οποίους προβάλλεται το αντίθετο.</p>
<p>ΣτΕ (Ε') 934/2025</p>	<p>13. Επειδή, εν προκειμένω, με τις ρυθμίσεις του άρθρου 81 του ν. 4790/2021, με το οποίο, όπως προελέχθη, προστέθηκε άρθρο 369Α στον ν. 4512/2018, ο νομοθέτης, αποσκοπώντας στην καλύτερη εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος, ενέμεινε στον κανόνα ότι απαγορεύεται, καταρχήν, η μεταφορά επιχειρήσεως καζίνο, όπως, άλλωστε, σχεδόν παγίως, δεχόταν στο παρελθόν [με την εξαίρεση της δυνατότητας μεταφοράς του καζίνο Πάρνηθας με τους ν. 2206/1994 (άρ. 1 παρ. 3 εδ. δεύτερο), 4499/2017 (άρ. 6 επ.) και 4512/2018 (άρ. 377 παρ. 3) και των λοιπών καζίνο με τους ν. 4446/2016 (άρ. 109) και 4512/2018 (άρ. 377 παρ. 3)]. Ωστόσο, μεταβάλλοντας αντιλήψεις, με τις ως άνω ρυθμίσεις του ν. 4790/2021 εισήγαγε στο σύστημα οργάνωσης της λειτουργίας των καζίνο του ν. 4512/2018 νέο κανόνα, ο οποίος προβλέπει πλέον, εκτός από τη διενέργεια πλειοδοτικού</p>

διαγωνισμού για την παραχώρηση άδειας λειτουργίας καζίνο σε συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή, και τη δυνατότητα, όλως εξαιρετικώς, της μεταφοράς όλων εν γένει των ήδη αδειοδοτημένων -είτε με ατομική πράξη είτε με νόμο- επιχειρήσεων καζίνο σε νέα θέση, ανεξαρτήτως αν η άδεια του κάθε καζίνο αφορά σε συγκεκριμένη θέση ή σε θέση εντός ευρύτερης περιοχής και εάν η μεταφορά του ήταν ή όχι επιτρεπτή με το προϋσχύον για το καζίνο καθεστώς (βλ. αιτιολογική έκθεση). Η, κατά το σύστημα του ν. 4790/2021, δυνατότητα της κατ' εξαίρεση μεταφοράς του καζίνο σε άλλη θέση προϋποθέτει συγκεκριμένη διαδικασία, μέσω της οποίας τεκμηριώνεται η συνδρομή εξαιρετικών λόγων δημοσίου συμφέροντος για την εν λόγω μεταφορά. Οι λόγοι αυτοί συνίστανται, προεχόντως, στην ενίσχυση του νομίμου δικτύου παροχής υπηρεσιών τυχερών παιγνίων, ως παράγοντα προσέλκυσης παικτών, και στη διευκόλυνση της ένταξης σε αυτό και επιχειρήσεων καζίνο που αδυνατούν να συνεχίσουν τη λειτουργία τους στη θέση στην οποία είχαν αρχικώς αδειοδοτηθεί (παρ. 1 περ. α' του άρθρου 81 του ν. 4790/2021). Παράλληλως, εξασφαλίζοντας την αδιάλειπτη συνέχιση της λειτουργίας του καζίνο μέσω της μεταφοράς σε νέα θέση, αντί της διακοπής της λειτουργίας του και της διενέργειας νέας διαγωνιστικής διαδικασίας με αβέβαιη έκβαση (περ. γ' της ίδιας παραγράφου), ο νομοθέτης επιδιώκει να βελτιώσει, εν γένει, τις συνθήκες λειτουργίας της νόμιμης αγοράς των τυχερών παιγνίων, να αποκομίσει άμεσα και έμμεσα οικονομικά οφέλη για το Δημόσιο, και να διατηρήσει ή ακόμα και να αυξήσει τις θέσεις εργασίας (περ. β'). Λαμβάνει δε ειδική πρόνοια, αφενός για την προστασία τρίτων, ανταγωνιστικών επιχειρήσεων, που διαθέτουν δικαιώματα αποκλειστικής λειτουργίας καζίνο, προκειμένου να διασφαλισθεί ο ανταγωνισμός, και, αφετέρου, για την προσφορότερη χωρική οργάνωση και ανάπτυξη της περιοχής, στην οποία θα μεταφερθεί το καζίνο, μέσω της έγκρισης Ειδικού Πολεοδομικού Σχεδίου κατά τις διατάξεις του ν. 4447/2016. Η κατ' εξαίρεση μεταφορά του καζίνο, κατόπιν της τήρησης της καθοριζόμενης στις παρ. 2 και 3 του άρθρου 81 του ν. 4790/2021 διαδικασίας, εγκρίνεται με προεδρικό διάταγμα, το οποίο εκδίδεται κατόπιν εισήγησης ειδικώς συνεστημένης Ανεξάρτητης Αρχής, της Επιτροπής Εποπτείας και Ελέγχου Παιγνίων, και υποβάλλεται προς υποχρεωτική επεξεργασία από το Συμβούλιο της Επικρατείας τόσο κατά τις κανονιστικού χαρακτήρα διατάξεις του (κατά το άρθρο 95 παρ. 1 περ. δ' του Συντάγματος) όσο και κατά τις ατομικού χαρακτήρα προβλέψεις του (κατά το άρθρο 81 παρ. 4 τελευταίο εδάφιο του ν. 4790/2021), εφόσον πληρούνται οι, κατά τον νεότερο αυτόν νόμο, ειδικώς διαγραφόμενες προϋποθέσεις. Εξαρτάται, δηλαδή, η έγκριση της μεταφοράς, μεταξύ άλλων, από το τελικό ύψος και το είδος των επενδύσεων και των «έργων ανάπτυξης» που θα πραγματοποιηθούν στη νέα θέση, από τον τελικό αριθμό των θέσεων εργασίας που θα δημιουργηθούν και τον χρόνο διατήρησής τους, και από το ποσό που θα καταβάλουν οι ιδιώτες μέτοχοι της επιχείρησης καζίνο. Περαιτέρω, η Διοίκηση εξουσιοδοτείται, με την έκδοση προεδρικού διατάγματος, να τροποποιήσει το καθεστώς δυνάμει του οποίου χορηγήθηκε σε επιχείρηση καζίνο η άδεια λειτουργίας του. Εξ άλλου, και καθ' όσον αφορά ειδικώς στο Καζίνο της Πάρνηθας, το άρθρο 81 παρ. 8 του ν. 4790/2021 προβλέπει, θεμιτώς κατά το Σύνταγμα, ειδικές επιπλέον προϋποθέσεις για τη μεταφορά του σε άλλη θέση. Με την επιλογή δε του νομοθέτη να προκρίνει, αντί της διαγωνιστικής διαδικασίας, τη μεταφορά του Καζίνο της Πάρνηθας σε άλλη θέση, δεν παρέχεται στην παρεμβαίνουσα North Star Entertainment A.E. (πρώην ΕΚΠΑ ΑΕ) ανταγωνιστικό πλεονέκτημα έναντι τρίτων

επιχειρήσεων δραστηριοποιούμενων στον τομέα των καζίνο και των τυχερών παιγνίων, διότι σ' αυτήν επιβάλλονται υποχρεώσεις επιπρόσθετες αυτών που προβλέπουν οι πάγιες ρυθμίσεις των λοιπών, πλην της παρ. 8, διατάξεων του άρθρου 81 του ν. 4790/2021 και, συγκεκριμένα, ως προς τον αριθμό των νέων θέσεων εργασίας, τη διατήρηση του ποσοστού συμμετοχής της ΕΤΑΔ Α.Ε. στο μετοχικό κεφάλαιο της εταιρείας, την αποκατάσταση και αναβάθμιση του τοπίου και του περιβάλλοντος στην Πάρνηθα, την αναβάθμιση και τον εκσυγχρονισμό του χαρακτηρισθέντος ως νεότερου μνημείου «Πύργου Μυλωνά» του ξενοδοχειακού συγκροτήματος «Μον Παρνές», τη συντήρηση και λειτουργία των εγκαταστάσεων και του τελεφερίκ, την προστασία του Εθνικού Δρυμού και τη συντήρηση του οδικού δικτύου, καθώς και την τακτοποίηση των συναλλακτικών σχέσεων με την ΕΤΑΔ Α.Ε. και το Ελληνικό Δημόσιο. Ειδικώς, εξ άλλου, σε ό,τι αφορά τη θέση μετεγκατάστασης ενώ αυτή αρκεί να βρίσκεται, σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 81 του ν. 4790/2021, εντός του ίδιου νομού (ή, σε περίπτωση νησιωτικών νομών, εντός της ίδιας νήσου), γενικώς, η θέση μετεγκατάστασης ειδικώς του καζίνο της ΕΚΠΑ ΑΕ πρέπει, όχι μόνο να βρίσκεται εντός της Περιφέρειας Αττικής, αλλά να έχει και τα χαρακτηριστικά της περ. α' της παρ. 8 του ίδιου άρθρου. Επομένως, πρόκειται για πιο περιοριστική ρύθμιση, η οποία, μάλιστα, αποκλείει συγκεκριμένες περιοχές της Περιφέρειας Αττικής, υπαγορεύθηκε δε, επιπροσθέτως [πέραν δηλαδή της εκκρεμούς, κατά τη θέσπιση του νέου νομοθετικού καθεστώτος, διαδικασίας έγκρισης ΕΧΣ], από λόγους συναπτόμενους με την ορθολογική οργάνωση του νόμιμου δικτύου παροχής υπηρεσιών τυχερών παιγνίων ενόψει και του σχεδιασμού για λειτουργία καζίνο στον Μητροπολιτικό Πόλο Ελληνικού-Αγίου Κοσμά. Εξ άλλου, οι λοιπές διατάξεις του ν. 4790/2021 δεν έχουν ατομικό χαρακτήρα και, μάλιστα, με ευνοϊκό περιεχόμενο υπέρ της πρώτης παρεμβαίνουσας, όπως αντιθέτως είχε συμβεί με τις διατάξεις των άρθρων 6-10 του ν. 4499/2017, η δε εξαιρετική διαδικασία των λοιπών, πλην της παρ. 8, διατάξεων του άρθρου 81 του ν. 4790/2021 θεσπίσθηκε όχι υπέρ μιας συγκεκριμένης επιχείρησης, αλλά παρέχει στο σύνολο των αδειοδοτημένων επιχειρήσεων καζίνο τη δυνατότητα της μεταφοράς τους σε νέα θέση, εφόσον συντρέχουν εξαιρετικοί προς τούτο λόγοι δημοσίου συμφέροντος, η αξιοποίηση δε της δυνατότητας αυτής εξαρτάται από την έκδοση του σχετικού προεδρικού διατάγματος, κατόπιν ελέγχου από τη Διοίκηση της συνδρομής των ουσιαστικών και διαδικαστικών προϋποθέσεων που τάσσει ο νεότερος νόμος, και μετά από επεξεργασία του σχεδίου από το Συμβούλιο της Επικρατείας. Υπό τα ανωτέρω δεδομένα, το σύστημα των διατάξεων του άρθρου 81 του ν. 4790/2021, το οποίο, άλλωστε, θεσπίσθηκε εντός των ευρέων, κατά τα προεκτεθέντα, περιθωρίων διακριτικής ευχέρειας του νομοθέτη να μεταβάλλει, κατά τις αντιλήψεις του, το ισχύον νομοθετικό καθεστώς με νέες ρυθμίσεις γενικού και αφηρημένου χαρακτήρα, δεν αντίκειται στην απορρέουσα από το άρθρο 95 παρ. 5 του Συντάγματος υποχρέωση συμμόρφωσης προς τις ακυρωτικές αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας ούτε και στις διατάξεις των άρθρων 4 παρ. 1, 20 παρ. 1 και 26 του Συντάγματος. Και τούτο, αφενός διότι οι διατάξεις αυτές εντάσσονται στο πλαίσιο της θέσπισης ενός νέου συνεκτικού ρυθμιστικού πλαισίου σχετικά με την κατ' εξαίρεση μεταφορά επιχειρήσεων καζίνο, εφόσον συντρέχουν εξαιρετικοί και πλήρως τεκμηριωμένοι λόγοι δημοσίου συμφέροντος, κατόπιν τήρησης συγκεκριμένης διαδικασίας και, αφετέρου, διότι δεν προκύπτει ότι εισήχθησαν για να καταστήσουν ανενεργή την υποχρέωση συμμόρφωσης της Διοίκησης

προς τα κριθέντα με τις ανωτέρω 44 και 45/2021 ακυρωτικές αποφάσεις της Ολομελείας του Συμβουλίου της Επικρατείας, τα οποία αντιθέτως υιοθετήθηκαν. Πράγματι, με τις αποφάσεις αυτές κρίθηκε ότι οι διατάξεις των άρθρων 6-10 του ν. 4499/2017 είναι αντισυνταγματικές, όχι διότι επιτρέπουν τη μεταφορά επιχείρησης καζίνο σε νέα θέση χωρίς πλειοδοτικό διαγωνισμό, όπως εσφαλμένα υπολαμβάνουν οι αιτούσες, αλλά, διότι συνιστούν ευνοϊκή, υπέρ της ΕΚΠΑ ΑΕ, ρύθμιση τυπικού νόμου, η οποία έχει ατομικό χαρακτήρα, καθώς εισάγει αδικαιολόγητη απόκλιση από την πάγια διαδικασία χορήγησης των αδειών λειτουργίας καζίνο, η οποία προβλέπει, διαχρονικώς, τη διενέργεια πλειοδοτικού διαγωνισμού για την παραχώρηση άδειας λειτουργίας καζίνο. Κατόπιν τούτων, πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος ο λόγος ακυρώσεως ότι, κατά παράβαση της απορρέουσας από το Σύνταγμα (άρθρα 20 παρ. 1, 26 και 95 παρ. 5) και την ΕΣΔΑ (άρ. 6 παρ. 1) υποχρέωσης συμμόρφωσης των οργάνων της εκτελεστικής και νομοθετικής εξουσίας προς τις δικαστικές αποφάσεις, οι ρυθμίσεις του προσβαλλόμενου διατάγματος, οι οποίες θεσπίσθηκαν δυνάμει των διατάξεων του άρθρου 81 του ν. 4790/2021 σχετικά με τη δυνατότητα της κατ' εξαίρεση μεταφοράς καζίνο σε άλλη θέση, επαναλαμβάνουν ομοίου, κατ' ουσίαν, περιεχομένου ρυθμίσεις για τη μεταφορά του Καζίνο της Πάρνηθας του προγενέστερου νομοθετικού καθεστώτος (άρθρο 6 ν. 4499/2017), το οποίο κρίθηκε, κατά τα ανωτέρω αντισυνταγματικό με την απόφαση 44/2021 της Ολομέλειας του Δικαστηρίου. Απορριπτέος, συνακόλουθα, τυγχάνει και ο ειδικότερος ισχυρισμός των αιτουσών ότι καμία πραγματική ή νομική αναγκαιότητα δεν υπαγόρευσε τη θέσπιση -έναν μόλις μήνα μετά τη δημοσίευση της ακυρωτικής απόφασης 44/2021 της Ολομέλειας- γενικού και πάγιου συστήματος μεταφοράς επιχειρήσεων καζίνο, αφού ούτως ή άλλως η νομοθεσία (άρθρο 1 παρ. 3 του ν. 2206/1994 και άρθρο 377 παρ. 3 του ν. 4512/2018) προέβλεπε τη δυνατότητα κατ' εξαίρεση μεταφοράς ήδη αδειοδοτημένων επιχειρήσεων εντός της ζώνης όπου είχαν αδειοδοτηθεί. Και τούτο, προεχόντως διότι αμφισβητείται απαράδεκτως τη σκοπιμότητα της επιλογής του νομοθέτη (ΣτΕ 1047/2019 σκ. 14, 2235/2015 σκ. 13, 703/2015 σκ. 13, 3399/2014 7μ. σκ. 9 κ.ά.,) για τη θέσπιση, κατά τα ανωτέρω εκτιθέμενα, ενός νέου, πάγιου συστήματος, κοινού για όλες τις επιχειρήσεις καζίνο, στο πλαίσιο του οποίου άλλωστε -σε αντίθεση με τις διατάξεις που επικαλούνται οι αιτούσες που δεν έθεταν συγκεκριμένα κριτήρια ούτε είχαν προβλέψει συγκεκριμένη διαδικασία αξιολόγησης των αιτημάτων μεταφοράς- η μεταφορά των επιχειρήσεων καζίνο σε νέα θέση εγκρίνεται βάσει ειδικής διοικητικής διαδικασίας και τελεί υπό τις συγκεκριμένες, κατά τα ανωτέρω, προϋποθέσεις. Ενόψει δε των ανωτέρω εκτεθέντων, ομοίως απορριπτέοι τυγχάνουν και οι ισχυρισμοί των αιτουσών, αφενός ότι με το άρθρο 369Α (παρ. 1) του ν. 4790/2021 παραγνωρίσθηκαν τα κριτήρια αξιολόγησης για τη μεταφορά του καζίνο, που έθεσε η απόφαση 44/2021 της Ολομέλειας (ύψος και είδος των επενδύσεων και των έργων ανάπτυξης που θα πραγματοποιηθούν στη νέα θέση/αριθμός νέων θέσεων εργασίας/χρόνος διατήρησής τους κλπ), και, αφετέρου, ότι, για την κατ' εξαίρεση μεταφορά του Καζίνο της Πάρνηθας σε νέα θέση, έγινε, και με το νέο νομοθετικό σύστημα επίκληση των ίδιων λόγων δημοσίου συμφέροντος που είχαν κριθεί ανεπαρκείς για τη θέσπιση ατομικής ρύθμισης υπέρ της ΕΚΠΑ ΑΕ. Και τούτο διότι οι ισχυρισμοί αυτοί στηρίζονται στην εσφαλμένη παραδοχή ότι οι εν λόγω 44 και 45/2021 ακυρωτικές αποφάσεις έκριναν επί της συνταγματικότητας της δυνατότητας μεταφοράς επιχειρήσεων καζίνο,

	<p>ενώ, όπως ήδη εκτέθηκε, η Ολομέλεια αποφάνθηκε επί του όλως διαφορετικού ζητήματος της συνταγματικότητας ατομικής ρύθμισης υπέρ της ΕΚΠΑ Α.Ε. και της τυχόν συνδρομής ειδικών περιστάσεων ή επιτακτικών λόγων δημοσίου συμφέροντος που δικαιολογούν κατ' εξαίρεση την ατομική αυτή ρύθμιση. Κατά τα λοιπά, απαραδέκτως πλήσσει η ουσιαστική εκτίμηση του νομοθέτη κατά την εισαγωγή ρυθμίσεων περί τυχερών παιγνίων και περί των λόγων δημοσίου συμφέροντος που δικαιολογούν τη μεταφορά επιχείρησης καζίνο στο πλαίσιο πάγιου συστήματος αξιολόγησης αντίστοιχων αιτημάτων.</p>
<p>ΣτΕ (Στ') 719/2025</p>	<p>7. Επειδή, όπως γίνεται παγίως δεκτό, οι ανωτέρω διατάξεις του άρθρου 53 παρ. 3 του π.δ. 18/1989, όπως αντικαταστάθηκαν με το άρθρο 12 παρ. 1 του ν. 3900/2010, θεσπίστηκαν χάριν της αποσυμφόρησης του Συμβουλίου της Επικρατείας από μεγάλο αριθμό αναιρετικών δικών, στις οποίες δεν τίθενται σοβαρά νομικά ζητήματα ή τίθενται ζητήματα, τα οποία έχουν ήδη επιλυθεί. Τούτο δε, προς τον σκοπό τόσο της εξυπηρέτησης του προορισμού του Συμβουλίου της Επικρατείας, ως ανώτατου δικαστηρίου με κύρια αποστολή, κατά την άσκηση των αναιρετικών αρμοδιοτήτων του, την ενοποίηση της νομολογίας των διοικητικών δικαστηρίων, όσο και της επιτάχυνσης της απονομής της διοικητικής δικαιοσύνης, εφόσον, πάντως, επί των συγκεκριμένων διαφορών υφίσταται τελεσίδικη κρίση του δικαστηρίου της ουσίας και διαφυλάσσεται, κατά τον τρόπο αυτόν, το κατά το άρθρο 20 παρ. 1 του Συντάγματος δικαίωμα παροχής έννομης προστασίας από δικαστήριο (ΣτΕ 587/2017, 2172/2015, 1827/2014, 3799,3008/2013, 4987/20012, 4439/2012 επτ. κ.ά). Εξάλλου, η θέσπιση του απαραδέκτου του άρθρου 53 παρ. 3 του π.δ. 18/1989, όπως αντικαταστάθηκε με τον ν. 3900/2010 κατά τα άνω, δεν αποκλείει οποιαδήποτε μελλοντική μεταβολή της νομολογίας, σε περίπτωση αλλαγής των συνθηκών υπό τις οποίες δόθηκε η συγκεκριμένη ερμηνεία ή σε περίπτωση τροποποίησης του νομοθετικού καθεστώτος (ΣτΕ 587/2017, 2172/2015, 1824/2014, 3799/2013, 4987/2012 κ.ά.). Περαιτέρω, σοβαρά ζητήματα, τα οποία, ανεξάρτητα από τις τασσόμενες με την ανωτέρω διάταξη δικονομικές προϋποθέσεις παραδεκτού, ενδείκνυται να αχθούν προς κρίση ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας, μπορεί, εκτός των άλλων (βλ. άρθρο 2 του ν. 3900/2010), να αποτελέσουν αντικείμενο αίτησης αναιρέσεως υπέρ του νόμου, κατά τις σχετικές διατάξεις, οι οποίες δεν θίγονται και εξακολουθούν να ισχύουν (ΣτΕ 587/2017, 2172/2015, 3799,3008/2013, 196/2012 επτ. κ.ά.). Ενόψει τούτων, οι ανωτέρω διατάξεις, με το περιεχόμενο αυτό, δεν αντίκεινται στις διατάξεις των άρθρων 20 παρ. 1, 26 και 93 και 25 του Συντάγματος (ΣτΕ 587/2017, 2172/2015, 1827/2014, 3799,3008/2013, 4987/2012, 4439/2012 επτ., 196/2012 επτ. κ.ά.). Περαιτέρω, οι ίδιες αυτές διατάξεις δεν αντίκεινται ούτε στη διάταξη του άρθρου 95 παρ. 1 περίπτ. β' του Συντάγματος, με την οποία κατοχυρώνεται η αναιρετική αρμοδιότητα του Συμβουλίου της Επικρατείας, δεδομένου ότι από τη συνταγματική αυτή διάταξη δεν συνάγεται, ενόψει και των οριζόμενων στην παράγραφο 4 του ίδιου άρθρου, ότι ο κοινός νομοθέτης κωλύεται να θεσπίσει, βάσει μάλιστα αντικειμενικών και απρόσωπων κριτηρίων, δικονομικές προϋποθέσεις που περιορίζουν το παραδεκτό της αίτησης αναιρέσεως μόνο στις περιπτώσεις, στις οποίες, επί των τιθέμενων ζητημάτων, είτε δεν υπάρχει ακόμη νομολογία είτε υπάρχει αντίθεση της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης προς την υφιστάμενη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας ή άλλου ανώτατου δικαστηρίου (ΣτΕ 587/2017, 2172/2015, 1827/2014, 3799,3008/2013, 4987/2012, 196/2012 επτ. κ.ά.),</p>

	<p>προκειμένου να συμβάλει (ο νομοθέτης) στην ταχύτερη και αποτελεσματικότερη δικαστική προστασία από το Συμβούλιο της Επικρατείας επί των σχετικών διαφορών (ΣτΕ 587/2017, 2172/2015, 196/2012 επτ. κ.ά.). Κατ' ακολουθία των ανωτέρω, ο ως άνω ισχυρισμός περί αντιθέσεως των διατάξεων του άρθρου 53 παρ. 3 του π.δ. 18/1989 στο Σύνταγμα είναι απορριπτός ως αβάσιμος, ο αντίστοιχος δε πρώτος λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτος.</p>
<p>ΣτΕ (Ολ.) 448/2025</p>	<p>Εξαίρεση δικαστή - Προϋποθέσεις - Αρχή αμεροληψίας - Ελευθερία της έκφρασης - Απόψεις δικαστή εκφρασθείσες σε επιστημονικό συνέδριο - Δεσμοί συγγένειας και φιλίας με διάδικο σε όμοια υπόθεση</p> <p>3. Επειδή, οι πιο πάνω διατάξεις απηχούν την αρχή της αμεροληψίας των δικαστικών λειτουργών. Η αρχή αυτή, καίτοι δεν διατυπώνεται ρητά στο Σύνταγμα, συνιστά συνταγματική αρχή ως εγγενές στοιχείο και θεσμική εγγύηση της ορθής απονομής της δικαιοσύνης, η οποία απορρέει από την αρχή του κράτους δικαίου και τις καθιερούμενες στο Σύνταγμα εγγυήσεις υπέρ της αποτελεσματικής προστασίας των δικαιωμάτων των προσώπων (βλ. ιδίως άρθρα 2 (παρ. 1), 4 (παρ. 1), 20 (παρ. 1), 25 (παρ. 1 και 2), 26, 87 (παρ. 1 και 2) του Συντάγματος), καθώς και από το θεσπιζόμενο με το άρθρο 6 παρ. 1 της Ε.Σ.Δ.Α. δικαίωμα σε δίκαιη δίκη (πρβ. ΣτΕ 993/2021 Ολ. σκ. 8, 911/2021 Ολ. σκ. 12-13, 4983-5/2014 7μ. σκ. 15, 620/2004 7μ. σκ. 8, 1117/2000 7μ. σκ. 7, 1940/2018 σκ. 8, 2251/2013 σκ. 8, 894/2007 σκ. 7, 1551/2005 σκ. 9, Α.Ε.Δ. 9-10/1997). Η δικαστική αμεροληψία έχει έκφραση τόσο υποκειμενική που αναφέρεται στην ενδιάθετη βούληση του δικαστικού λειτουργού και απαιτεί από αυτόν να είναι απαλλαγμένος από προσωπική προκατάληψη ή μεροληψία, πράγμα που τεκμαίρεται μέχρις αποδείξεως του εναντίου (Ε.Δ.Δ.Α. Academy Trading Ltd κατά Ελλάδος, no. 30342/96, 4.4.2000, § 43, Nicolas v. Cyprus, no 63246/10, 9.1.2018 (final 9.1.2018), § 50, Rustavi 2 Broadcoasting Company Ltd and others v. Georgia, no. 16812/17, 18.7.2019 (final 9.12.2019), § 331), όσο και αντικειμενική, η οποία εξαρτάται από τη συνδρομή ή μη στοιχείων, τα οποία μπορούν να δημιουργήσουν εξ αντικειμένου εύλογες αμφιβολίες ως προς την αμεροληψία του δικαστή (Ε.Δ.Δ.Α. Ferrantelli and Santangelo v. Italy, no. 19874/92, 7.8.1996, § 58, Rustavi 2 Broadcoasting Company Ltd and others v. Georgia ο.π., § 332, Otegi Mondragon and others v. Spain, nos. 4184/15 κ.λπ., 6.11.2018 (final 6.2.2019), § 55). Από την άποψη αυτή σημασία μπορεί να έχουν και οι εντυπώσεις, [“Justice must not only be done, it must also be seen to be done”], καθώς το διακύβευμα είναι η εμπιστοσύνη την οποία τα δικαστήρια σε μία δημοκρατική κοινωνία πρέπει να εμπνέουν στο κοινό (Ε.Δ.Δ.Α. Academy Trading Ltd κατά Ελλάδος, ό.π., § 45, Ferrantelli and Santangelo ό.π., § 58, Olujić v. Croatia, no. 22330/05, 5.2.2009 (final 5.5.2009), §§ 57 και 63, Morice v. France ό.π., § 78, Vardanyan and Nanushyan v. Armenia ό.π., § 74, Otegi Mondragon and others v. Spain, ό.π. § 57, Rustavi 2 Broadcoasting Company Ltd and others v. Georgia ό.π., §§ 332 και 341). Η εντύπωση δε ότι ένας δικαστής στερείται αμεροληψίας μπορεί να δημιουργηθεί όχι μόνο από προφανή σύγκρουση συμφερόντων ή από τη στάση του κατά την εκδίκαση της υπόθεσης, αλλά και από τη συμπεριφορά του εκτός δικαστηρίου (Ε.Δ.Δ.Α. Rustavi 2 Broadcoasting Company Ltd and others v. Georgia, ό.π., § 332, Tocono and Profesorii Prometeisti v. Moldova, no. 32263/03, 26.6.2007 (final 26.9.2007), § 17 και 31).</p>

8. Επειδή, κατά τα ήδη κριθέντα, όπως συνάγεται από τις διατάξεις που παρατίθενται στην προηγούμενη σκέψη και τις επ' αυτών προπαρασκευαστικές εργασίες, εισάγεται (ελλείπουσα μέχρι τη θέσπισή της, ρητή) ρύθμιση αναφορικά με τη διαδικασία α) συμψηφισμού των επίμαχων πιστωτικών υπολοίπων προφανώς κατόπιν αμετάκλητης κρίσης δικαστικής απόφασης περί του μη επιστρεπτέου αυτών κατά τη χρήση κατά την οποία προέκυψαν (εδ. α), β) απόδοσης εκ μέρους των τραπεζών προς το Δημόσιο πιστωτικών υπολοίπων που είχαν επιστραφεί δυνάμει τελεσίδικων δικαστικών αποφάσεων σύμφωνα με τα κριθέντα από την προγενέστερη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, οι οποίες είτε αναιρέθηκαν είτε (αναμένεται από το Δημόσιο ότι) θα αναιρεθούν ύστερα από την άσκηση και την ευδοκίμηση αιτήσεων του σύμφωνα με τα κριθέντα από τη νεότερη νομολογία του Δικαστηρίου (εδ. β). Συνεπώς, οι εν λόγω ρυθμίσεις προϋποθέτουν αμετάκλητη κρίση δικαστικής απόφασης περί του μη επιστρεπτέου των επίμαχων πιστωτικών υπολοίπων φόρου εισοδήματος. Με τις προπαρατεθείσες διατάξεις προβλέφθηκε, περαιτέρω, διαδικασία συμψηφισμού των εν λόγω πιστωτικών υπολοίπων που προέκυψαν από τις δηλώσεις φορολογίας εισοδήματος οικονομικών ετών 2009, 2011, 2012 και 2013 των πιστωτικών ιδρυμάτων, κατά το μέρος που οφείλονταν σε φόρο παρακρατηθέντα κατά τις διατάξεις του άρθρου 12 παρ. 8 του ΚΦΕ, όχι μόνο προς φόρο που θα προέκυπτε κατά την τυχόν διανομή των κερδών που αναλογούν στα κατ' ειδικό τρόπο φορολογηθέντα εισοδήματα, όπως, κατά τα κριθέντα με τις 1524 και 1526/2018 (επταμ.) αποφάσεις του Δικαστηρίου, επιτάσσει η αληθής έννοια των κρίσιμων διατάξεων, αλλά, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 93 παρ. 1 του ν. 4605/2019, προς φόρο εισοδήματος εν γένει, όποτε προκύψει τέτοιος, και δη μέχρις ολοσχερούς εξόφλησης διατηρούμενων τέτοιων πιστωτικών υπολοίπων και αδιακρίτως, ήτοι ακόμη και στην περίπτωση που οι χρήσεις, κατά τις οποίες προέκυψαν τα επίμαχα πιστωτικά υπόλοιπα, ήταν ζημιολογικές. Υπό τα δεδομένα αυτά, οι προπαρατεθείσες διατάξεις του ν. 4605/2019 ούτε παρεμβαίνουν σε εκκρεμείς δίκες καθ' οιονδήποτε τρόπο υπέρ της φορολογικής αρχής, αποβλέποντας στην άμεση ή έμμεση επίλυση συγκεκριμένης διαφοράς, ούτε αίρουν την υποχρέωση της Διοίκησης να συμμορφωθεί με δικαστικές αποφάσεις και, συνεπώς, δεν αντίκεινται στα άρθρα 4 παρ. 1, 20 παρ. 1 και 26 του Συντάγματος και 6 παρ. 1 εδ. α της Ε.Σ.Δ.Α. (πρβλ. ΣτΕ Ολομ. 4754/2012, 2307/2014, 522/2015, ΣτΕ επταμ. 2576/2013, 70/2018, ΣτΕ 378/2016, 1624/2019). Άλλωστε, νομοθετικές διατάξεις, οι οποίες δεν μεταβάλλουν το κανονιστικό καθεστώς ενός, τουλάχιστον, εκ των κατ' άρθρο 78 παρ. 1 και 4 του Συντάγματος στοιχείων ήδη προβλεπόμενου φόρου (αντικείμενο, υποκείμενο, φορολογικό συντελεστή, απαλλαγές ή εξαιρέσεις), όπως οι επίμαχες - με τις οποίες εισάγεται διαδικαστική ρύθμιση για την υλοποίηση της ορθής φορολογικής αντιμετώπισης των επίμαχων πιστωτικών υπολοίπων, σύμφωνα με τις κατευθύνσεις των προαναφερόμενων αποφάσεων (ΣτΕ 1524 και 1526/2018 επταμ.), και επιχειρείται η άμβλυση των οικονομικών συνεπειών που μπορεί να έχει για τις τράπεζες η (αμετάκλητη) απόρριψη αιτήματος περί επιστροφής των επίμαχων πιστωτικών υπολοίπων - δεν επιβάλλουν φόρο, κατά την έννοια της παραγράφου 2 του άρθρου 78 του Συντάγματος και, συνεπώς, δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της. Οι προαναφερόμενες ρυθμίσεις του άρθρου 93 παρ. 1 του ν. 4605/2019 δεν επηρεάζουν, εξάλλου, το

	<p>αντικείμενο της παρούσας δίκης, δεδομένου, μάλιστα, ότι η εφαρμογή τους προϋποθέτει, κατά τα ανωτέρω, αμετάκλητη κρίση δικαστικής απόφασης περί του μη επιστρεπτέου του προκύπτοντος πιστωτικού υπολοίπου (ΣτΕ 2113/2023, 735/2024).</p>
<p>ΣτΕ (Β') 2040-1/2024</p>	<p>8. Επειδή, κατά τα ήδη κριθέντα, όπως συνάγεται από τις διατάξεις που παρατίθενται στην προηγούμενη σκέψη και τις επ' αυτών προπαρασκευαστικές εργασίες, εισάγεται (ελλείπουσα μέχρι τη θέσπισή της, ρητή) ρύθμιση αναφορικά με τη διαδικασία α) συμψηφισμού των επίμαχων πιστωτικών υπολοίπων προφανώς κατόπιν αμετάκλητης κρίσης δικαστικής απόφασης περί του μη επιστρεπτέου αυτών κατά τη χρήση κατά την οποία προέκυψαν (εδ. α), β) απόδοσης εκ μέρους των τραπεζών προς το Δημόσιο πιστωτικών υπολοίπων που είχαν επιστραφεί δυνάμει τελεσίδικων δικαστικών αποφάσεων σύμφωνα με τα κριθέντα από την προγενέστερη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, οι οποίες είτε αναιρέθηκαν είτε (αναμένεται από το Δημόσιο ότι) θα αναιρεθούν ύστερα από την άσκηση και την ευδοκίμηση αιτήσεων του σύμφωνα με τα κριθέντα από τη νεότερη νομολογία του Δικαστηρίου (εδ. β). Συνεπώς, οι εν λόγω ρυθμίσεις προϋποθέτουν αμετάκλητη κρίση δικαστικής απόφασης περί του μη επιστρεπτέου των επίμαχων πιστωτικών υπολοίπων φόρου εισοδήματος. Με τις προπαρατεθείσες διατάξεις προβλέφθηκε, περαιτέρω, διαδικασία συμψηφισμού των εν λόγω πιστωτικών υπολοίπων που προέκυψαν από τις δηλώσεις φορολογίας εισοδήματος οικονομικών ετών 2009, 2011, 2012 και 2013 των πιστωτικών ιδρυμάτων, κατά το μέρος που οφείλονταν σε φόρο παρακρατηθέντα κατά τις διατάξεις του άρθρου 12 παρ. 8 του ΚΦΕ, όχι μόνο προς φόρο που θα προέκυπτε κατά την τυχόν διανομή των κερδών που αναλογούν στα κατ' ειδικό τρόπο φορολογηθέντα εισοδήματα, όπως, κατά τα κριθέντα με τις 1524 και 1526/2018 (επταμ.) αποφάσεις του Δικαστηρίου, επιτάσσει η αληθής έννοια των κρίσιμων διατάξεων, αλλά, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 93 παρ. 1 του ν. 4605/2019, προς φόρο εισοδήματος εν γένει, όποτε προκύψει τέτοιος, και δη μέχρις ολοσχερούς εξόφλησης διατηρούμενων τέτοιων πιστωτικών υπολοίπων και αδιακρίτως, ήτοι ακόμη και στην περίπτωση που οι χρήσεις, κατά τις οποίες προέκυψαν τα επίμαχα πιστωτικά υπόλοιπα, ήταν ζημιογόνες. Υπό τα δεδομένα αυτά, οι προπαρατεθείσες διατάξεις του ν. 4605/2019 ούτε παρεμβαίνουν σε εκκρεμείς δίκες καθ' οιονδήποτε τρόπο υπέρ της φορολογικής αρχής, αποβλέποντας στην άμεση ή έμμεση επίλυση συγκεκριμένης διαφοράς, ούτε αίρουν την υποχρέωση της Διοίκησης να συμμορφωθεί με δικαστικές αποφάσεις και, συνεπώς, δεν αντίκεινται στα άρθρα 4 παρ. 1, 20 παρ. 1 και 26 του Συντάγματος και 6 παρ. 1 εδ. α της Ε.Σ.Δ.Α. (πρβλ. ΣτΕ Ολομ. 4754/2012, 2307/2014, 522/2015, ΣτΕ επταμ. 2576/2013, 70/2018, ΣτΕ 378/2016, 1624/2019). Άλλωστε, νομοθετικές διατάξεις, οι οποίες δεν μεταβάλλουν το κανονιστικό καθεστώς ενός, τουλάχιστον, εκ των κατ' άρθρο 78 παρ. 1 και 4 του Συντάγματος στοιχείων ήδη προβλεπόμενου φόρου (αντικείμενο, υποκείμενο, φορολογικό συντελεστή, απαλλαγές ή εξαιρέσεις), όπως οι επίμαχες - με τις οποίες εισάγεται διαδικαστική ρύθμιση για την υλοποίηση της ορθής φορολογικής αντιμετώπισης των επίμαχων πιστωτικών υπολοίπων, σύμφωνα με τις κατευθύνσεις των προαναφερόμενων αποφάσεων (ΣτΕ 1524 και 1526/2018 επταμ.), και επιχειρείται η άμβλυση των οικονομικών συνεπειών που μπορεί να έχει για τις τράπεζες η (αμετάκλητη) απόρριψη αιτήματος περί επιστροφής των επίμαχων πιστωτικών υπολοίπων - δεν επιβάλλουν φόρο, κατά την έννοια της παραγράφου 2 του άρθρου 78 του Συντάγματος και, συνεπώς, δεν εμπίπτουν στο</p>

	<p>πεδίο εφαρμογής της. Οι προαναφερόμενες ρυθμίσεις του άρθρου 93 παρ. 1 του ν. 4605/2019 δεν επηρεάζουν, εξάλλου, το αντικείμενο της παρούσας δίκης, δεδομένου, μάλιστα, ότι η εφαρμογή τους προϋποθέτει, κατά τα ανωτέρω, αμετάκλητη κρίση δικαστικής απόφασης περί του μη επιστρεπτέου του προκύπτοντος πιστωτικού υπολοίπου (ΣτΕ 2113/2023, 735/2024).</p>
<p>ΣτΕ (Ολ.) 1919/2024</p>	<p>Σύμφωνη με το Σύνταγμα η παύση λειτουργίας της Ανώτατης Εκκλησιαστικής Ακαδημίας Θεσσαλονίκης</p> <p>18. Επειδή, εξάλλου, κατά την έννοια των διατάξεων του άρθρου 13 του Συντάγματος, με τις οποίες κατοχυρώνεται το ατομικό δικαίωμα της θρησκευτικής ελευθερίας με τις ειδικότερες εκδηλώσεις του, της ελευθερίας της θρησκευτικής συνειδήσεως και της ελευθερίας της λατρείας, έκαστος είναι ελεύθερος όχι μόνον να επιλέγει τη θρησκεία της προτιμήσεώς του, αλλά και να διαδραματίζει ενεργό ρόλο για την επιτυχία των σκοπών της αντίστοιχης Εκκλησίας ή θρησκευτικής κοινότητας, ιδίως δε με την ανάληψη από αυτόν του έργου του οικείου θρησκευτικού λειτουργού (ΣτΕ Ολομ. 2100/2019, 4045/1983 7μ.). Περαιτέρω, από τον συνδυασμό των ανωτέρω διατάξεων των άρθρων 3 παρ. 1, 13 και 16 του Συντάγματος συνάγεται ότι ιδιαίτερη έκφανση της θρησκευτικής ελευθερίας αποτελεί το δικαίωμα της θρησκευτικής εκπαίδευσης, στην οποία περιλαμβάνεται το δικαίωμα των γνωστών θρησκειών να συστήνουν και να λειτουργούν εκπαιδευτήρια για την κατάρτιση και εκπαίδευση των λειτουργών και στελεχών τους σύμφωνα με τους κανόνες της θρησκείας τους. Το δικαίωμα αυτό, όπως και η θρησκευτική ελευθερία εν γένει, φορείς της οποίας είναι και οι οπαδοί της επικρατούσας θρησκείας (ΣτΕ 3178/1976 Ολομ.), ασκούνται στο πλαίσιο της συνταγματικής έννομης τάξης, από την οποία απορρέει υποχρέωση της Πολιτείας να διασφαλίζει τη δυνατότητα ασκήσεως του δικαιώματος αυτού και προβλέπεται εποπτεία του Κράτους επί των εν λόγω εκπαιδευτηρίων. Ειδικότερα, για την εκπαίδευση των στελεχών και λειτουργών της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ελλάδος, ενόψει και της κατά το άρθρο 3 του Συντάγματος θέσης της ως «επικρατούσας θρησκείας», η σύσταση και λειτουργία εκκλησιαστικών σχολών επιτρεπτός εντάσσεται στο σύστημα της κρατικής εκπαίδευσης και τελεί υπό κρατική εποπτεία (ΣτΕ 1319/2019 Ολομ.). Και δύναται μεν ο κοινός νομοθέτης ή η κανονιστικώς δρώσα Διοίκηση, κατ' εκτίμηση των εκάστοτε συνθηκών και των εν γένει εκπαιδευτικών αναγκών, διαθέτοντας ευρεία προς τούτο διακριτική ευχέρεια, να επεμβαίνει στη δομή των διοικητικών υπηρεσιών, στις οποίες έχει ανατεθεί η παροχή της εκκλησιαστικής αυτής εκπαίδευσης, και, στο πλαίσιο αυτό, να προβαίνει στην αναδιοργάνωση, κατάργηση ή συγχώνευση υφιστάμενων εκκλησιαστικών σχολών και στη μεταφορά-συγχώνευση των παρεχομένων απ' αυτές προγραμμάτων σπουδών· υποχρεούται όμως, κατά τη θέσπιση των σχετικών ρυθμίσεων, οι οποίες ως προς την ουσιαστική τους ορθότητα είναι ανέλεγκτες δικαστικά, να σέβεται και την απορρέουσα από το Σύνταγμα (άρθρα 26, 81, 101 και 103 επ.) αρχή της ορθολογικής οργάνωσης της Δημόσιας Διοίκησης.</p>
<p>ΣτΕ (Α') 1587/2024</p>	<p>6. Επειδή, στο άρθρο 105 Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα (ΕισΝΑΚ π.δ.456/1984, Α'464) «προβλέπεται ότι: “Για παράνομες πράξεις ή παραλείψεις των οργάνων του δημοσίου κατά την άσκηση της δημόσιας εξουσίας που τους έχει ανατεθεί, το δημόσιο ενέχεται σε αποζημίωση, εκτός αν η πράξη ή η παράλειψη έγινε για παράβαση διάταξης που υπάρχει για χάρη του γενικού συμφέροντος [...]”. Κατά την έννοια της ως άνω διάταξης, για να στοιχειοθετηθεί ευθύνη του Δημοσίου προς αποζημίωση</p>

λόγω πράξης ή παράλειψης των οργάνων του κατά την άσκηση της ανατεθειμένης σ' αυτά δημόσιας εξουσίας, απαιτείται, μεταξύ άλλων, η πράξη ή η παράλειψη να είναι παράνομη. Εκ του ότι δε ο νομοθέτης είτε με νόμο είτε με διοικητική κανονιστική πράξη, που εκδόθηκε κατ' εξουσιοδότηση νόμου, καθορίζει γενικότερα τους όρους του αδικού, παρέπεται ότι δεν μπορεί να προκύψει, έστω και αν προκαλείται ζημία σε τρίτον, ευθύνη του Δημοσίου προς αποζημίωση, κατ' εφαρμογή του άρθρου 105 του ΕισΝΑΚ από την εκ μέρους της πολιτείας νομοθέτηση με τα αρμόδια αυτής όργανα ή από την παράλειψη των οργάνων αυτών να νομοθετήσουν, εκτός αν από τη νομοθέτηση ή την παράλειψή της γεννάται αντίθεση προς κανόνες δικαίου υπέρτερης τυπικής ισχύος. Παράλειψη νομοθέτησης συντρέχει, ειδικότερα, και στην περίπτωση κατά την οποία η θέσπιση κατ' ουσίαν κανόνων δικαίου έχει ανατεθεί, κατ' εξουσιοδότηση νόμου, σε διοικητικό όργανο που καθίσταται αρμόδιο για την έκδοση κανονιστικής πράξης, η οποία περιλαμβάνει κανόνες του εξ αντικειμένου δικαίου. Η παράλειψη, στην περίπτωση αυτή, είναι παράνομη όταν, είτε η νομοθετική εξουσιοδότηση επιβάλλει στην Διοίκηση την υποχρέωση για την έκδοση της κανονιστικής πράξης, εφόσον συντρέχουν ορισμένες αντικειμενικές προϋποθέσεις, όπως στην περίπτωση που ο ίδιος ο νόμος καθιερώνει αμέσως και ευθέως ένα δικαίωμα, καταλείπει δε απλώς στον εξουσιοδοτούμενο από αυτόν κανονιστικό νομοθέτη να θεσπίσει συμπληρωματικούς κανόνες, αναγκαίους για τη ρύθμιση τεχνικών λεπτομερειών ή των όρων άσκησης του δικαιώματος, ή εντός ορισμένης προθεσμίας, είτε όταν η υποχρέωση της Διοίκησης να προβεί σε κανονιστική ρύθμιση προκύπτει ευθέως εκ του Συντάγματος (βλ. Σ.τ.Ε. 1483/2023, 3901/2013, 2544/2013, 730/2010). Εντούτοις, επί άσκησης τέτοιας δευτερογενούς νομοθετικής λειτουργίας, επικρατούν οι όροι και περιορισμοί που τυχόν θέτει η εξουσιοδοτική διάταξη, οι οποίοι και διέπουν δεσμευτικώς την κατ' εξουσιοδότηση κανονιστική ρύθμιση. Εάν, ειδικότερα, πρόκειται για περίπτωση που αφορά την καθιέρωση ενός δικαιώματος προς παροχή, δεν εμποδίζεται ο εξουσιοδοτών νόμος να αναγνωρίσει εξ αρχής και αμέσως αυτό το δικαίωμα, με την έννοια, ότι το θεωρεί, από την έναρξη της ισχύος του νόμου, ως παρεχόμενο, καταλείποντας απλώς στο εξουσιοδοτούμενο όργανο την περιορισμένη εξουσία να θεσπίσει συμπληρωματικούς κανόνες δικαίου, αναγκαίους για την περαιτέρω ρύθμιση τεχνικών λεπτομερειών ή των όρων άσκησης του δικαιώματος. Στην περίπτωση αυτή δεν συγχωρείται να καθίσταται το δικαίωμα αυτό, στην ουσία, ανενεργό, διά της παράλειψης της επιτασσόμενης συμπληρωματικής κανονιστικής ρύθμισης αυτού, όταν η σχετική επιταγή της εξουσιοδότησης δεν επιτρέπει μετάθεση του χρόνου έναρξης της ισχύος του δικαιώματος. Συνεπώς, εάν ο εξουσιοδοτών νόμος δεν επιτρέπει τη μετάθεση του χρόνου έναρξης της ισχύος του δικαιώματος, το οποίο παρέχεται αμέσως από αυτόν, η άσκηση της αρμοδιότητας προς κανονιστική ρύθμιση καθίσταται δέσμια, η παράλειψη της Διοίκησης να ασκήσει την κανονιστική αυτή αρμοδιότητα είναι αντίθετη προς το νόμο, από την παράλειψη δε αυτή δημιουργείται ευθύνη του Ελληνικού Δημοσίου προς αποζημίωση, κατά το άρθρο 105 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα (Σ.τ.Ε. 1483/2023, 2544/2013, 730/2010, 2224/2009, βλ. και ΣτΕ 1849/2009 Ολομ. σκ. 5.). Εφόσον δε, κατά τα προεκτεθέντα, ο ίδιος ο νομοθέτης καθιερώνει, αμέσως και από την έναρξη της ισχύος του νόμου, το δικαίωμα προς παροχή, η αναγνώριση, η αναγνώριση, με δικαστική απόφαση, της υποχρέωσης της Διοίκησης να ασκήσει την κανονιστική της αρμοδιότητα, θεσπίζοντας τους αναγκαίους για την εφαρμογή

	του νόμου συμπληρωματικούς κανόνες, ούτε συνιστά επέμβαση της Δικαστικής λειτουργίας στο έργο της Νομοθετικής ή Εκτελεστικής λειτουργίας ούτε έρχεται σε αντίθεση με την προβλεπόμενη από το άρθρο 26 του Συντάγματος αρχή της διάκρισης των εξουσιών.
ΣτΕ (Ε') 1904/2024	<p>15. Επειδή, όπως γίνεται παγίως δεκτό, ο νομοθέτης διαθέτει ευρεία διακριτική ευχέρεια κατά την εκτίμηση των περιστάσεων και δεν κωλύεται να εισαγάγει ρυθμίσεις διαφορετικές από αυτές που ίσχυαν στο παρελθόν, λόγω μεταβολής των αντιλήψεών του, έστω και αν θίγονται υφιστάμενα δικαιώματα ή συμφέροντα, αρκεί η επιχειρούμενη ρύθμιση να χωρεί κατά τρόπο γενικό, απρόσωπο και αντικειμενικό και να εξυπηρετεί λόγους γενικότερου δημοσίου συμφέροντος (ΣτΕ 1755/2019 Ολομ. σκ. 17, 2112/2022 7μ. σκ. 30, 2114/2022 7μ. σκ. 29, 2713/2006 7μ. σκ. 8, 2885/2016 σκ. 10, 102/2010 σκ. 11, 2590/2004 σκ. 5, 5057/1987 7μ.). Εν προκειμένω, ο τυπικός νομοθέτης, αποσκοπώντας στην καλύτερη εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος και την αποτελεσματική προστασία των περιοχών NATURA (βλ. ανωτέρω), αποφάσισε να παρατείνει επανειλημμένως την προθεσμία ισχύος των προστατευτικών υπουργικών αποφάσεων μέχρι να ολοκληρωθεί η διαδικασία έκδοσης των οικείων προεδρικών διαταγμάτων, εφόσον συντρέχουν εξαιρετικοί λόγοι. Οι νεότερες διατάξεις, με τις οποίες θεσπίζονται γενικές και αφηρημένες, πάγιου χαρακτήρα ρυθμίσεις για τη δυνατότητα παράτασης της ισχύος των υπουργικών αποφάσεων της παρ. 6 του άρθρου 21 του ν. 1650/1986, δεν αντίκεινται στην απορρέουσα από το άρθρο 95 παρ. 5 του Συντάγματος υποχρέωση συμμόρφωσης της Διοίκησης προς τις αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας, ούτε και στις διατάξεις των άρθρων 4 παρ. 1, 20 παρ. 1 και 26 του Συντάγματος, διότι αφενός εντάσσονται στο πλαίσιο της θέσπισης συνεκτικού ρυθμιστικού πλαισίου σχετικά με την προστασία των περιοχών NATURA, εφόσον συντρέχουν εξαιρετικοί και πλήρως τεκμηριωμένοι λόγοι δημοσίου συμφέροντος, και αφετέρου διότι δεν προκύπτει ότι εισήχθησαν για να καταστήσουν ανενεργή την υποχρέωση συμμόρφωσης της Διοίκησης προς τις 1705/2016 (εν συμβουλίω) και 2151/2019 αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας. Σε κάθε δε περίπτωση, από την υποχρέωση συμμόρφωσης στις αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας δεν κωλύεται η νομοθετική εξουσία να προβαίνει εφεξής, με γενικές διατάξεις, σε νέες ρυθμίσεις που μεταβάλλουν το ισχύον νομοθετικό καθεστώς (ΣτΕ 2617/2015, Ολ. 813/2019). Περαιτέρω, η παράταση της ισχύος της ΥΠΕΝ/ΔΝΕΠ/47695/2669/1.8.2018 απόφασης του Αναπληρωτή Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας μέχρι τις 3.8.2023 δεν αποτελεί παραβίαση του απορρέοντος από τις ως άνω αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας δεδικασμένου εν όψει του μεσολαβήσαντος εν τω μεταξύ νεότερου νομοθετικού καθεστώτος (ν. 4819/2021 και 4964/2022), καθώς δεν υφίσταται ταυτότητα διαφοράς, υπό τη μορφή της ταυτότητας νομικής βάσης (πρβλ. ΣτΕ Ολ. 813/2019, 464/2018, 1471/1994, 1978/1991 επτ., 1641/1990, κ.ά.). Άλλωστε, και οι δύο αποφάσεις τις οποίες επικαλείται η αιτούσα αφορούσαν άλλους διαδίκους (ειδικώς η 2151/2019 απορριπτική απόφαση του ΣτΕ αφορούσε περιβαλλοντικής αδειοδοτημένη εταιρεία ήδη από το 2008) και διαφορετικά πραγματικά περιστατικά. Σε κάθε περίπτωση, τα πραγματικά και νομικά δεδομένα που ίσχυαν κατά τον χρόνο έκδοσης της ΣτΕ 2151/2019 μεταβλήθηκαν ουσιωδώς κυρίως λόγω της έκδοσης του 134/2020 πρακτικού επεξεργασίας του Συμβουλίου της Επικρατείας, με το οποίο το αρχικώς υποβληθέν σχέδιο διατάγματος</p>

	<p>κρίθηκε μη νόμιμο και η Διοίκηση, αφενός κλήθηκε να εκδώσει τις προβλεπόμενες στην παρ. 6 του άρθρου 21 του ν. 1650/1986 υπουργικές αποφάσεις για την εξασφάλιση της προστασίας των επίμαχων περιοχών, και αφετέρου υποχρεώθηκε να εκπονήσει νέα ειδική περιβαλλοντική μελέτη, προκειμένου να προωθηθεί προς επεξεργασία στο ΣτΕ νέο σχέδιο προεδρικού διατάγματος. Τα νέα αυτά δεδομένα, σε συνδυασμό με την ανάγκη να αποτραπεί η στοιχειοθέτηση ευθύνης της χώρας μας έναντι της Ευρωπαϊκής Ένωσης, λόγω πλημμελούς προστασίας των περιοχών NATURA, συνιστούν, ταυτόχρονα, εξαιρετικούς λόγους για την παράταση της προστασίας των επίμαχων περιοχών, χάριν της οποίας έχουν θεσπιστεί απαγορευτικοί κανόνες για την εγκατάσταση συγκεκριμένων, δυνητικά επιβλαβών για τη συνοχή του οικοσυστήματος, δραστηριοτήτων. Με τα δεδομένα αυτά είναι απορριπτέοι οι προμνησθέντες λόγοι ακυρώσεως.</p>
<p>ΣτΕ (Ε') 295/2024</p>	<p>7. Επειδή, η κρινόμενη έφεση ασκείται παραδεκτώς κατά το άρθρο 12 παρ. 2 του ν. 3900/2010, σύμφωνα με τα γενόμενα δεκτά στη σκέψη 4, διότι, πράγματι, δεν υφίστατο μέχρι τώρα νομολογία για το κρίσιμο, εν προκειμένω, ζήτημα της (αντι)συνταγματικότητας της διάταξης του άρθρου 22 παρ. 15α του ν. 4258/2014, κατ' επίκληση της οποίας εκδόθηκε η προσβαλλόμενη πράξη. Επιλαμβανόμενο του ζητήματος υπό επταμελή σύνθεση, το Τμήμα κρίνει ότι, κατά την αληθή βούληση του νομοθέτη και με σύμφωνη με το Σύνταγμα ερμηνεία της ως άνω διάταξης, η επανακύρωση πράξης εφαρμογής που κυρώθηκε αρχικά από αναρμόδιο όργανο, δεν γίνεται απευθείας από τον νόμο με ατομική ρύθμιση, όπως προβάλλει κατ' ουσίαν η εκκαλούσα ΔΕΗ, αλλά "δύναται" να διενεργείται από τον αρμόδιο Περιφερειάρχη, ήτοι κατόπιν τηρήσεως της οικείας διαδικασίας, με την έκδοση νέας πράξης, υποκείμενης αυτοτελώς στον δικαστικό έλεγχο. Περαιτέρω, η πρόβλεψη της ανωτέρω διάταξης ότι η επανακύρωση διενεργείται υπό την προϋπόθεση ότι η πράξη εφαρμογής κυρώνεται ως είχε κατά τον χρόνο της κύρωσης από το αναρμόδιο όργανο, έχει την έννοια ότι η επανακύρωση θεραπεύει μεν μόνο την πλημμέλεια της αναρμοδιότητας, αλλά δεν προϋποθέτει, σε κάθε περίπτωση, την επανάληψη της διαδικασίας σύνταξης και κύρωσης πράξης εφαρμογής, παρά μόνον εφόσον ο αρμόδιος Περιφερειάρχης: α) διαπιστώνει ότι η διαδικασία τηρήθηκε κατά την αρχική κύρωση της πράξης εφαρμογής και δεν διαγνώσθηκε δικαστικώς οποιαδήποτε πλημμέλεια σε σχέση με τη διαδικασία αυτή, β) εκτιμά αιτιολογημένα ή προκύπτει από τον φάκελο της υπόθεσης, ότι δεν υφίστανται νέα νομικά ή πραγματικά δεδομένα που επιβάλλουν την εκ νέου εξέταση των ουσιαστικών προϋποθέσεων της σύνταξης και κύρωσης πράξης εφαρμογής και ότι, συνακόλουθα, η κίνηση εκ νέου της διαδικασίας, με τη διενέργεια αναρτήσεων και την υποβολή ενστάσεων, δεν δύναται να οδηγήσει σε ουσιώδη μεταβολή του περιεχομένου της πράξης στη συγκεκριμένη περίπτωση, διότι δεν συναρτάται με τη διαφύλαξη της νομιμότητας ή τη διασφάλιση του δικαιώματος δικαστικής προστασίας [πρβλ. άρθρο 50 παρ. 3α εδάφιο α' του π.δ. 18/1989 (Α' 8)]. Υπό τις ανωτέρω προϋποθέσεις και εφόσον πληρούνται κατ' ουσίαν οι προϋποθέσεις του άρθρου 11 παρ. 1 του ν. 3212/2003 που ισχύουν γενικά, για την ανάκληση / διόρθωση όλων των πράξεων εφαρμογής, δεν προσκρούει στα άρθρα 4 παρ. 1, 20 παρ. 1 και 26 του Συντάγματος και του άρθρου 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ, η πρόσδοση αναδρομικής ισχύος στην επανακύρωση της πράξης εφαρμογής, με το δεύτερο εδάφιο της παρ. 15α του ν. 4258/2014 (βλ. ΣτΕ 2212/2015, 3364, 3368/2014</p>

	<p>κ.ά.). Τούτο ισχύει, για την ταυτότητα του νομικού λόγου, και στην περίπτωση που η αρχική πράξη εφαρμογής είχε ακυρωθεί δικαστικώς για τον λόγο της αναρμοδιότητας (πρβλ. ΣτΕ 4689/2015, 42/2020 απόφαση του Τριμελούς Συμβουλίου Συμμόρφωσης, ΠΕ 191/2019, 72/2019, 5/2017, 156/2016, 142/2011), εφόσον η πλημμέλεια της αναρμοδιότητας, η οποία δύναται να αποδεικνύεται από τα πράγματα μη κρίσιμη για τη διαφύλαξη των εννόμων συμφερόντων των εμπλεκόμενων, θεραπεύεται στο μεταξύ με την επανακύρωση της πράξης εφαρμογής από το αρμόδιο όργανο, σε συμφωνία με το ισχύον δίκαιο για την αρμοδιότητα των Περιφερειαρχών επί κυρώσεως πράξεων εφαρμογής (άρθρο 186 παρ. ΙΙ, Κεφάλαιο Στ', περ. 41 του ν. 3852/2010).</p>
ΣτΕ (Στ') 2361/2023	<p>17. Επειδή, περαιτέρω, όπως έχει επανειλημμένως κριθεί (ΣτΕ 4755/2012 Ολομ., 522/2015 Ολομ.), στην περίπτωση που διάταξη τυπικού νόμου επηρεάζει το αντικείμενο της δίκης και τίθεται ζήτημα εφαρμογής των διατάξεων του άρθρου 32 παρ. 2 του π.δ. 18/1989, το Δικαστήριο εξετάζει το ζήτημα αυτό χωρίς, κατ' αρχήν, να ερευνά τη συνταγματικότητα του περιεχομένου της νεώτερης ρυθμίσεως. Η συμφωνία ή μη της τελευταίας αυτής διάταξης προς τα άρθρα 4 παρ. 1, 20 παρ. 1, 26 και 95 παρ. 1 εδαφ. α' του Συντάγματος εξετάζεται μόνο ως προς το ζήτημα εάν με το νεώτερο νόμο ο νομοθέτης επεμβαίνει προς ρύθμιση, υπέρ της διαδίκου διοικητικής αρχής, διαφοράς που είναι ήδη εκκρεμής ενώπιον του Δικαστηρίου, είτε κυρώνοντας, είτε καταργώντας, αναδρομικώς ή μη, την πράξη της οποίας ζητείται η ακύρωση (ΣτΕ Ολομ. 2211/2020, 685/2019, 1231-1236/2017, 2307/2014, 1661/2009, 4363/ 1997 κ.ά.).</p>
ΣτΕ (Ολ.) 1959-61/2023	<p>16. Επειδή, συνεπώς, η κρίση της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως ότι, ενόψει της αποφάσεως που έλαβε η Ολομέλεια της Βουλής κατά τη συνεδρίαση ΡΙΔ' της 1.4.2009, ο αναιρεσείων δεν εδικαιούτο κατά το επίμαχο χρονικό διάστημα (από 20.2.2008 έως 30.9.2009) να λάβει αύξηση της βουλευτικής αποζημίωσής του αντίστοιχη με την αύξηση των αποδοχών των Προέδρων των Ανώτατων Δικαστηρίων με βάση το άρθρο 57 του ν. 3691/2008, είναι νόμιμη. Και τούτο διότι, σύμφωνα με τα εκτεθέντα στην προηγούμενη σκέψη, και με την ανωτέρω από 1.4.2009 απόφαση της Ολομέλειας της Βουλής δεν τροποποιήθηκε η απόφαση της Ολομέλειας, που ελήφθη κατά τη συνεδρίαση ΚΔ' της 22.12.1964 και επικυρώθηκε και διατηρήθηκε σε ισχύ με το άρθρο 1 παρ. 1 του Ζ'/1975 Ψηφίσματος, όπως δέχθηκε η αναιρεσιβαλλομένη απόφαση, αλλά, πάντως, ανεστάλη η ισχύς της. Η απόφαση δε αυτή της 1.4.2009, ληφθείσα από την Ολομέλεια της Βουλής, δηλαδή από τους βουλευτές, σύμφωνα με το άρθρο 63 παρ. 1 του Συντάγματος, και αφορώσα το ύψος της αποζημίωσης των ίδιων για το χρονικό διάστημα τόσο πριν από τη λήψη της (και ειδικότερα από 1.1.2008, δηλαδή από την έναρξη ισχύος του ν. 3691/2008) όσο και μετά από αυτήν, δεν αντίκειται σε καμία συνταγματική διάταξη και, ειδικότερα, στις διατάξεις των άρθρων 4, 26, 63 επ., 81 επ. και 87 επ. του Συντάγματος, που επικαλείται ο αναιρεσείων. Εξάλλου, η καταχώρηση της ανωτέρω αποφάσεως στα πρακτικά της Βουλής συνιστά, κατά τα προεκτεθέντα, ενόψει του ζητήματος που ρυθμίζει και των προσώπων τα οποία αφορά, πρόσφορο, και, ως εκ τούτου, νόμιμο, τρόπο γνωστοποίησεως αυτής. Επομένως, όλα τα περί του αντιθέτου προβαλλόμενα με την κρινόμενη αίτηση είναι απορριπτέα ως αβάσιμα. Ειδικότερα, ο ισχυρισμός του αναιρεσείοντος ότι κατά τη συνεδρίαση της Ολομέλειας της Βουλής της 1.4.2009 δεν</p>

ελήφθη καμία απόφαση για μη αύξηση της βουλευτικής αποζημίωσης, ότι «ο ίδιος ο τότε Πρόεδρος της Βουλής ρητά αναφέρει προς το Σώμα ότι πρόκειται απλά για μια άτυπη ανακοίνωση αυτού προς τους βουλευτές» και ότι «Πρόκειται στην πραγματικότητα για μια άτυπη απόφαση των Αρχηγών των κομμάτων με πολιτικά και μόνο χαρακτηριστικά, η οποία προφανώς δεν έχει ουδεμία νομική υπόσταση, πολλώ δε μάλλον δεν έχει την κατά το Σύνταγμα απαιτούμενη νομική υπόσταση, και καμία ως εκ τούτου νομική συνέπεια και αξία ως προς τον κατά το Σύνταγμα και τον νόμο προβλεπόμενο τρόπο καθορισμού του ύψους της βουλευτικής αποζημίωσης. Με την ανακοίνωση αυτή απλά δημοσιοποιείται, μαζί με άλλα παρόμοια θέματα, η κατά παραχώρηση μη είσπραξη από τους τότε εν ενεργεία βουλευτές του συνολικού ποσού της νόμιμης και συνταγματικά προβλεπόμενης βουλευτικής αποζημίωσης που αυτοί edικαιούνται», είναι απορριπτέος ως αβάσιμος. Και τούτο ανεξαρτήτως του αν η «κατά παραχώρηση μη είσπραξη» από τους εν ενεργεία βουλευτές της αποζημίωσης που edικαιούνται με βάση την απόφαση της Ολομέλειας της Βουλής της 22.12.1964 σε συνδυασμό με το άρθρο 57 του ν. 3691/2008, την οποία («κατά παραχώρηση μη είσπραξη») φαίνεται, κατά τα ανωτέρω, να αποδέχεται ο αναιρεσείων, θα είχε τον χαρακτήρα παραιτήσεως από τη σχετική αξίωση (βλ. την εκτιθέμενη στην επόμενη σκέψη συγκλίνουσα γνώμη), με συνέπεια οι κατά τα έτη 2008 και 2009 εν ενεργεία βουλευτές, μεταξύ των οποίων και ο αναιρεσείων, να μην μπορούν να διεκδικήσουν εκ των υστέρων (μετά τη λήξη της βουλευτικής περιόδου) με αγωγή την καταβολή σε αυτούς της διαφοράς από τις αποδοχές του Προέδρου Ανώτατου Δικαστηρίου με βάση το ως άνω άρθρο 57 του ν. 3691/2008. Εν πάση δε περιπτώσει, όπως συνάγεται από τα εκτιθέμενα στα πρακτικά της Συνεδρίασης ΡΙΔ' της 1.4.2009 της Ολομέλειας της Βουλής, τον χαρακτήρα απλής ανακοινώσεως είχε μόνον η μνεία από τον Πρόεδρο της Βουλής των τριών άλλων επιβαρύνσεων της βουλευτικής αποζημίωσης, που αφορούσαν μέτρα που είχαν ήδη θεσπισθεί ή αποφασισθεί, και, ειδικότερα, της παρακράτησης 10% από τη βουλευτική αποζημίωση υπέρ των κομμάτων με βάση τη διάταξη της περιπτώσεως α' της παρ. 1 του άρθρου 1 του Ζ' /1975 Ψηφίσματος, όπως αντικαταστάθηκε με την παρ. 1 του άρθρου 36 του ν. 3016/2002 (Α' 110), της αποφασισθείσης κατά την ως άνω συνεδρίαση της 1.4.2009 παρακράτησης ποσοστού 5% της εν λόγω αποζημίωσης για ένα έτος υπέρ του Εθνικού Ταμείου Κοινωνικής Συνοχής και της επιβάρυνσης της αποζημίωσης με την επιβληθείσα το 2008 εισφορά εις βάρος όλων των φορολογουμένων με το άρθρο 18 του ν. 3758/2009 (Α' 68/5.5.2009). Άλλωστε, αν επρόκειτο περί απλής ανακοινώσεως και δεν υπήρχε ζήτημα, επί του οποίου έπρεπε να αποφασίσει η Ολομέλεια της Βουλής, δεν θα υπήρχε λόγος ο Πρόεδρος της Βουλής να ζητήσει την έγκρισή της. Εξάλλου, επιχείρημα υπέρ της απόψεως ότι η Ολομέλεια της Βουλής κατά τη συνεδρίαση της 1.4.2009 δεν έλαβε απόφαση για μη αύξηση της βουλευτικής αποζημίωσης κατά τα έτη 2008 και 2009 δεν αποτελεί το γεγονός ότι με το άρθρο 23 παρ. 4 στοιχείο β' του ν. 4387/2016 (Α' 85) παρεσχέθη εξουσιοδότηση στον Υπουργό Οικονομικών να καθορίσει με απόφασή του τον τρόπο, τον χρόνο και τη διαδικασία καταβολής «των αναδρομικών ποσών σύνταξης, που δικαιούνται συνταξιούχοι του Δημοσίου κατά το Ν.Δ. 99/1974 [...], καθώς και οι κληρονόμοι τους, λόγω της αναπροσαρμογής των συντάξεών τους με βάση τις διατάξεις του άρθρου 57 του Ν. 3691/2008 [...] σε

<p>ΣτΕ (Γ') 1955/2023</p>	<p>εκτέλεση τελεσίδικων δικαστικών αποφάσεων», όπως υποστηρίζει ο αναιρεσείων, διότι η διάταξη αυτή αποβλέπει απλώς στην εκπλήρωση της υποχρέωσης που κατά το Σύνταγμα έχουν τα κρατικά όργανα να συμμορφώνονται προς δικαστικές αποφάσεις.</p> <p>22. Επειδή, από τον συνδυασμό των ανωτέρω συνταγματικών διατάξεων συνάγεται ότι ιδιαίτερη έκφανση της θρησκευτικής ελευθερίας αποτελεί το δικαίωμα της θρησκευτικής εκπαίδευσης, στην οποία περιλαμβάνεται το δικαίωμα των γνωστών θρησκειών να συστήνουν και να λειτουργούν εκπαιδευτήρια για την κατάρτιση και εκπαίδευση των λειτουργών και στελεχών τους σύμφωνα με τους κανόνες της θρησκείας τους. Το δικαίωμα αυτό, όπως και η θρησκευτική ελευθερία εν γένει, ασκείται στο πλαίσιο της συνταγματικής έννομης τάξης, από το οποίο απορρέει υποχρέωση της Πολιτείας να διασφαλίζει τη δυνατότητα άσκησης του δικαιώματος αυτού και προβλέπεται εποπτεία του Κράτους επί των εν λόγω εκπαιδευτηρίων. Ειδικότερα, για την εκπαίδευση των στελεχών και λειτουργών της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ελλάδος, ενόψει και της κατά το άρθρο 3 του Συντάγματος θέσης της ως “επικρατούσας θρησκείας”, η σύσταση και λειτουργία εκκλησιαστικών σχολών επιτρεπώς εντάσσεται στο σύστημα της κρατικής εκπαίδευσης και τελεί υπό κρατική εποπτεία. Και δύναται μεν ο κοινός νομοθέτης ή η κανονιστικός δρώσα διοίκηση, κατ’ εκτίμηση των εκάστοτε συνθηκών και των εν γένει εκπαιδευτικών αναγκών, διαθέτοντας ευρεία προς τούτο διακριτική ευχέρεια, να επεμβαίνει στη δομή των διοικητικών υπηρεσιών, στις οποίες έχει ανατεθεί η παροχή της εκκλησιαστικής αυτής εκπαίδευσης, και, στο πλαίσιο αυτό, να προβαίνει στην αναδιοργάνωση, κατάργηση ή συγχώνευση υφιστάμενων εκκλησιαστικών σχολών και στη μεταφορά-συγχώνευση των παρεχομένων απ’ αυτές προγραμμάτων σπουδών· υποχρεούται όμως, κατά τη θέσπιση των σχετικών ρυθμίσεων, οι οποίες ως προς την ουσιαστική τους ορθότητα είναι ανέλεγκτες δικαστικά, να σέβεται την απορρέουσα από το Σύνταγμα (άρθρα 26, 81, 101 και 103 επ.) αρχή της ορθολογικής οργάνωσης της δημόσιας διοίκησης -με την οποία επιδιώκεται ο σκοπός της δημιουργίας και διατηρήσεως διοικήσεως όχι μόνον υποταγμένης στην αρχή της νομιμότητας αλλά και δυναμένης να παρέχει τις ανατιθέμενες από τους νόμους υπηρεσίες κατά τρόπο αποτελεσματικό-ώστε να τεκμηριώνεται ότι η επιχειρούμενη μεταβολή είναι ορθολογική, αποτελεσματική και πάγια, όχι δε περιστασιακή και εξυπηρετική άλλων σκοπών μη σχετιζόμενων προς την ανωτέρω συνταγματική αρχή (πρβλ. ΣτΕ 1834/2021 Ολομ., 1016/2010 επτ., 2573-2574/2021 επτ., 1972-1975/2022 επτ., 344, 399/2023 επτ., 1486/2020, βλ. σχετικά Π.Ε. 44/2000, 229/2016, 229/2020, Πρακτικό Ολομ. ΣτΕ 290/2013).</p>
<p>ΣτΕ (Ε') 1740/2023</p>	<p>16. Επειδή, όπως έχει κριθεί (ΣτΕ 2880/2017, 976/2015 7μ. κ.ά.), ο συντακτικός και ο ενωσιακός νομοθέτης, έχοντας επίγνωση του οικολογικού προβλήματος, το οποίο σε κάποιες πτυχές του, όπως η ρύπανση, θίγει και άλλο βασικό αγαθό, την ανθρώπινη υγεία, ανήγαγε το φυσικό περιβάλλον σε αντικείμενο ιδιαίτερης έννομης προστασίας, η προστασία δε αυτή πρέπει να είναι πλήρης και αποτελεσματική. Κατά συνέπεια, είναι υποχρεωτική και για τον κοινό νομοθέτη αλλά και για τη Διοίκηση η λήψη των προς τούτο αναγκαίων προληπτικών και κατασταλτικών μέτρων, και δη είτε κανονιστικών είτε γενικών ατομικών είτε ατομικών. Ειδικώς, η άρση της προσβολής που προκαλείται από τη λειτουργία ρυπογόνου εγκατάστασης ή δραστηριότητας στην υγεία των εργαζομένων, των περιοίκων, του κοινού εν γένει και του περιβάλλοντος, καθώς και η εξάλειψη κάθε κινδύνου βλάβης στην</p>

υγεία ή ενόχλησης ή ρύπανσης με σκοπό την αποτροπή επανάληψης της προσβολής στο μέλλον, μέσω της διενέργειας αποτελεσματικών περιβαλλοντικών ελέγχων, της διαπίστωσης των οικείων παραβάσεων, της επιβολής των προβλεπόμενων στον νόμο διοικητικών κυρώσεων και της λήψης ειδικών προληπτικών και κατασταλτικών μέτρων (προσωρινή ή μόνιμη διακοπή λειτουργίας, επιβολή ειδικών περιβαλλοντικών όρων, υποχρέωση τεχνικής ανασυγκρότησης κ.ά.), συνιστά, κατά το Σύνταγμα (άρθρα 5 παρ. 1 και 5, 21 παρ. 3, 24 παρ. 1 και 106 παρ. 1 και 2), επιτακτικό σκοπό δημοσίου συμφέροντος και βασικό έργο της εκάστοτε αρμόδιας διοικητικής αρχής, το οποίο πραγματοποιείται υπό τον έλεγχο των διοικητικών δικαστηρίων, σύμφωνα με τα άρθρα 20 παρ. 1, 94 παρ. 1 και 95 παρ. 1 του Συντάγματος. Υπό το πρίσμα αυτό, σε περίπτωση που η αρμόδια διοικητική αρχή κρίνει ότι δεν είναι τεχνικά επαρκής για τη διενέργεια αποτελεσματικού περιβαλλοντικού ελέγχου, διότι δεν διαθέτει την απαιτούμενη τεχνογνωσία, τις τεχνικές δυνατότητες και τον εξοπλισμό για τη διενέργεια των ειδικών επιστημονικών μετρήσεων που απαιτούνται ή η τεχνική της επάρκεια είναι κατά τούτο ελλιπής, τότε έχει τη δυνατότητα, προκειμένου να εξυπηρετηθεί ο ως άνω επιτακτικός σκοπός δημοσίου συμφέροντος, να συνάψει, κατά τις κοινές περί σύναψης δημοσίων συμβάσεων διατάξεις του ν. 4412/2016 (Α' 147), σύμβαση παροχής υπηρεσιών με οικονομικούς φορείς, οι οποίοι διαθέτουν, αποδεδειγμένα, τα αναγκαία για την εκτέλεση του περιβαλλοντικού ελέγχου προσόντα και την κατάλληλη εξειδίκευση και εμπειρογνωμοσύνη. Η κατά τα ανωτέρω επιτρεπόμενη ανάθεση παροχής ελεγκτικού χαρακτήρα υπηρεσιών διεξαγωγής μετρήσεων σε ιδιώτες, λόγω της εξειδίκευσής τους και της αδυναμίας της αρμόδιας διοικητικής αρχής να ασκήσει τις αρμοδιότητές της με το προσωπικό και τα μέσα που διαθέτει, δεν αντίκειται στα άρθρα 1 παρ. 3, 26 παρ. 2 και 103 παρ. 1 του Συντ. Και τούτο προεχόντως διότι οι ιδιώτες, ως πάροχοι υπηρεσιών βάσει της ανατεθείσας σε αυτούς σύμβασης, δεν προβαίνουν οι ίδιοι στην έκδοση εκτελεστών διοικητικών πράξεων, τα δε ενδεχόμενα συμπεράσματά τους δεν δεσμεύουν τις διοικητικές αρχές, οι οποίες παραμένουν μόνες αρμόδιες να τα αξιολογήσουν και, εάν τα υιοθετήσουν (πρβλ. ΣτΕ 2825/2014, 3578/2013, 2633/2002), προβαίνουν αυτές στην έκδοση εκτελεστών διοικητικών πράξεων, λαμβάνοντας τα κατάλληλα μέτρα (π.χ. υποχρέωση τεχνικής ανασυγκρότησης) ή/και επιβάλλοντας τις σχετικές κυρώσεις σε βάρος των παραβατών. Άλλωστε, συνήθως, η ανάθεση της διεξαγωγής ειδικών επιστημονικών μετρήσεων σε ιδιώτες στο πλαίσιο περιβαλλοντικού ελέγχου περιορίζεται στη συλλογή στοιχείων – δειγματοληψία, και στη σύνταξη, στη συνέχεια, σχετικής έκθεσης – αναφοράς αποτελεσμάτων. Συνεπώς, οι αρμόδιες ελεγκτικές αρχές για την τήρηση της περιβαλλοντικής νομοθεσίας διατηρούν τις αρμοδιότητές τους σχετικά με την λήψη κατάλληλων διοικητικών μέτρων και την επιβολή κυρώσεων, δεν επηρεάζεται δε ο πυρήνας της κρατικής εξουσίας, ούτε θίγονται ατομικά δικαιώματα προστατευόμενα από το Σύνταγμα, ενώ, εξάλλου, εξασφαλίζεται η προσφορότερη και αποτελεσματικότερη άσκηση των σχετικών αρμοδιοτήτων των διοικητικών αρχών, χάριν της προστασίας του περιβάλλοντος και της δημόσιας υγείας, ενόψει του εξόχως τεχνικού χαρακτήρα των ζητημάτων που καλούνται να αντιμετωπίσουν (πρβλ. ΣτΕ 2825/2014, 1879/2012, 619/2004, 3946/2002, 895/2008 a contrario, 1934/1998 a contrario). Ουδόλως δε οι διατάξεις των ν. 4014/2011 και 3982/2011 ή των Υ.Α. 483/35/Φ.15/17.1.2012 και 59388/3363/24.8.1988 (Β' 638), οι οποίες ρυθμίζουν τη διαδικασία περιβαλλοντικών ελέγχων-

	<p>επιθεωρήσεων από τα αρμόδια διοικητικά όργανα, ή οι διατάξεις του π.δ. 126/2012 (Α' 227) που ρυθμίζουν τα προσόντα των επιθεωρητών που θα διενεργούν περιοδικές επιθεωρήσεις σε μεταποιητικές ή συναφείς εγκαταστάσεις, σύμφωνα με τον ν. 3982/2011, απαγορεύουν την ανάθεση παροχής ελεγκτικού χαρακτήρα υπηρεσιών διεξαγωγής μετρήσεων σε ιδιώτες.</p>
<p>ΣτΕ (Ολ.) 1532/2023</p>	<p>Ακύρωση πράξεων σύστασης, χωροθέτησης, κατασκευής, κατακύρωσης του αποτελέσματος του σχετικού διαγωνισμού και περιβαλλοντικής αδειοδότησης της “Δομής Μαλακάσας” στο Στρατόπεδο Γερακίνη του Δήμου Ωρωπού.</p> <p>11. Επειδή, περαιτέρω, από τα άρθρα 4 παρ. 1, 20 παρ. 1 και 26 του Συντάγματος - με τα οποία καθιερώνονται, αντίστοιχα, η αρχή της ισότητας, το δικαίωμα παροχής δικαστικής προστασίας και η αρχή της διακρίσεως των λειτουργιών - συνάγεται ότι ο κοινός νομοθέτης δεν κωλύεται, κατ' αρχήν, να μεταβάλλει, ακόμη και με αναδρομική δύναμη, τις κείμενες ουσιαστικές ρυθμίσεις του νόμου, αρκεί η εν λόγω επέμβαση να μην αποτελεί ευθεία κύρωση διοικητικής πράξης, της οποίας η νομιμότητα είναι εκκρεμής ενώπιον των δικαστηρίων, να μην προσβάλλει το δεδουλευμένο ή την αρχή της μη αναδρομικότητας των διατάξεων που επιβάλλουν κυρώσεις, να αιτιολογείται από λόγους δημοσίου συμφέροντος και να μην προσβάλλει την αρχή της αναλογικότητας. Ειδικότερα, είναι συνταγματικώς επιτρεπτή η ρύθμιση από το νομοθέτη, με νέους κανόνες δικαίου και κατά τρόπο διαφορετικό, εννόμων σχέσεων που έχουν γεννηθεί και δικαιωμάτων που έχουν αποκτηθεί βάσει προϊσχυουσών διατάξεων, ακόμη και αν τα εν λόγω δικαιώματα έχουν αναγνωρισθεί με τελεσίδικες ή και αμετάκλητες δικαστικές αποφάσεις, υπό την προϋπόθεση ότι οι νέοι αυτοί κανόνες έχουν γενικό χαρακτήρα και δεν ρυθμίζουν μεμονωμένη σχέση, υπαγορεύονται από επιτακτικούς λόγους γενικού συμφέροντος και δεν προσβάλλουν τον πυρήνα και την ουσία του δικαιώματος της δικαστικής προστασίας, σεβόμενοι την αρχή της αναλογικότητας (ΑΕΔ 14/2013, ΣτΕ Ολομ. 1343/1991, 3175/1996, 4362/1997, 542/1999, 3368/2015, πρβλ. ΣτΕ Ολομ. 604/2002, 1847/2008). Παραλλήλως, το άρθρο 6 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών (ΕΣΔΑ, κυρωθείσα με το άρθρο πρώτο του ν.δ. 53/1974, Α' 256), το οποίο κατοχυρώνει το θεσμό της δίκαιης δίκης, απαγορεύει νομοθετικές ρυθμίσεις μη υπαγορευόμενες από επιτακτικούς λόγους δημοσίου συμφέροντος, οι οποίες θεσπίζονται με αναδρομική ισχύ, ρυθμίζουν θέμα για το οποίο υφίσταται εκκρεμής δίκη με διάδικο το Δημόσιο ή νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου και έχουν ως αποτέλεσμα η έκβαση της δίκης να αποβαίνει υπέρ του Δημοσίου ή ν.π.δ.δ. [βλ. Ε.Δ.Δ.Α. αποφάσεις της 9.12.1994, Ελληνικά Διυλιστήρια ΣΤΡΑΝ και Στρ. Ανδρεάδης κατά Ελλάδος, αριθμ. προσφ. 13427/87 (σκ. 42 επ.) / της 28.10.1999, Zielinski κ.λπ. κατά Γαλλίας, αρ. προσφ. 24846/94 (σκ. 50 επ.) / 28.6.2001, Αγούδημος κατά Ελλάδος, αρ. προσφ. 38703/97 (σκ. 27 επ.) / 11.4.2002, Δ.Σ. κ.λπ. κατά Ελλάδος, αρ. προσφ. 46356/99 (σκ. 20 επ.) / της 20.2.2003, Forrer – Niedenthal κατά Γερμανίας, αρ. προσφ. 47316/99 (σκ. 57 επ.) / της 27.5.2004, OGIS-Institut STANISLAS κ.λπ. κατά Γαλλίας, αρ. προσφ. 42219/98 (σκ. 61 επ.) / της 8.11.2018 Hôpital Local Saint-Pierre d'Oléron κ.λπ. κατά Γαλλίας, αρ. προσφ. 18096/12 (σκ. 72-73) / της 30.1.2020, Cicero κ.λπ. κατά Ιταλίας, αρ. προσφ. 29483/11 (σκ. 29 επ.) - βλ. και ΣτΕ Ολομ. 3368/2015].</p>

<p>ΣτΕ (ΟΛ.) 1530/2023</p>	<p>Αντισυνταγματική διάταξη που καταργεί διοικητική πράξη κατά της οποίας εκκρεμεί αίτηση ακύρωσης, θεσπίζοντας ρύθμιση όμοια με της καταργούμενης πράξης</p> <p>7. Επειδή, όπως έχει κριθεί (ΣτΕ 4754-5/2012 Ολομ., 2307/2014 Ολομ., 522-4/2015 Ολομ., 685/2019 Ολομ.), σε περίπτωση που διάταξη τυπικού νόμου επηρεάζει το αντικείμενο της δίκης και τίθεται ζήτημα εφαρμογής των διατάξεων του άρθρου 32 παρ. 1-2 του π.δ. 18/1989, το Δικαστήριο εξετάζει το ζήτημα αυτό χωρίς, καταρχήν, να ερευνά τη συνταγματικότητα της νεώτερης αυτής διάταξης νόμου. Η συμφωνία ή μη της τελευταίας αυτής διάταξης προς τα άρθρα 4 παρ. 1, 20 παρ. 1, 26 και 95 παρ. 1 εδάφιο α' του Συντάγματος ερευνάται μόνον σε περιπτώσεις που με τον νεότερο νόμο ο νομοθέτης επεμβαίνει προς ρύθμιση, υπέρ της διαδίκου διοικητικής αρχής, διαφοράς που είναι ήδη εκκρεμής ενώπιον του Δικαστηρίου, είτε καταργώντας αναδρομικά ή μη την πράξη της οποίας ζητείται η ακύρωση, θεσπίζοντας ενδεχομένως, ο ίδιος ατομική ρύθμιση προς επίτευξη του σκοπού που επεδίωκε με την επίμαχη πράξη, είτε κυρώνοντας την πράξη αυτή είτε, ακόμη, θεραπεύοντας την πλημμέλεια που θα οδηγούσε στην αποδοχή της αίτησης και την ακύρωση της προσβληθείσης πράξης.</p>
<p>ΣτΕ (Β') 928/2023</p>	<p>10. Επειδή, στο πλαίσιο της ως άνω διοικητικής διαδικασίας και μεθοδολογίας περί προσδιορισμού των τιμών εκκίνησης δεν αποκλείεται από τη διάταξη του άρθρου 26 παρ. 2 του Συντάγματος η ανάθεση καθηκόντων συλλογής, επεξεργασίας και εκτίμησης στοιχείων της αγοράς (όπως στοιχείων για αγοραπωλησίες και μισθώσεις ακινήτων) σε ιδιώτες (φυσικά πρόσωπα ή νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου), τα οποία διαθέτουν αποδεδειγμένα τα αναγκαία προς τούτο προσόντα και την κατάλληλη εξειδίκευση και εμπειρογνωμοσύνη (ΣτΕ 2620, 2616-2618/2019 επταμ., πρβλ. ΣτΕ 2825, 2589/2014, ΠΕ 72/2014, 678/2001). Η άσκηση από ιδιώτες τέτοιων διοικητικών καθηκόντων, προκειμένου να είναι συμβατή με τις διατάξεις των άρθρων 26 (παρ. 2), 4 (παρ. 5) και 78 (παρ. 1) του Συντάγματος, πρέπει να γίνεται κατ' εφαρμογή της αναφερόμενης στη σκέψη 8 μεθοδολογίας (που έχει οριστεί από τον κοινό νομοθέτη ή, βάσει νομοθετικής εξουσιοδότησης, από την κανονιστικώς δρώσα Διοίκηση), η δε εφαρμογή της εν λόγω μεθοδολογίας και η συναγωγή των σχετικών συμπερασμάτων και αποτελεσμάτων πρέπει να τελεί υπό τον έλεγχο της Διοίκησης (ΣτΕ 2620, 2616-2618/2019 επταμ., πρβλ. ΣτΕ 2825, 2589/2014, 3946/2002 και ΠΕ 678/2001).</p>
<p>ΣτΕ (Α') 775-7/2023</p>	<p>Επειδή, το άρθρο 2 του Αστικού Κώδικα εκφράζει τη γενικότερη αρχή του δικαίου περί μη αναδρομικότητας των νόμων, που αποβλέπει στην κατά το δυνατό βεβαιότητα των δικαιωμάτων ασφάλειας των συναλλαγών και σταθερότητας δικαίου, αρχή που δεν κατοχυρώνεται όμως από το Σύνταγμα και, συνεπώς, η διάταξη αυτή δεν έχει αυξημένη τυπική ισχύ. Επομένως, ο νομοθέτης δεν εμποδίζεται, κατ' αρχήν, να προσδώσει στο νόμο αναδρομική ισχύ, με μόνο περιορισμό τη μη προσβολή συνταγματικών προστατευομένων δικαιωμάτων. Στο νόμο μπορεί να δοθεί αναδρομική δύναμη ρητώς ή σιωπηρώς, όταν δηλαδή από την έννοια και το σκοπό του συνάγεται νομοθετική βούληση περί αναδρομικής ισχύος του, ώστε να ρυθμιστούν και περασμένα γεγονότα ή σχέσεις του παρελθόντος. Εξαιρέσεις από το επιτρεπτό της αναδρομικής ισχύος του νόμου προβλέπονται στο Σύνταγμα από τις διατάξεις των άρθρων 7 παρ. 1 και 78 παρ. 2. Από την απόλυτη απαγόρευση στο Σύνταγμα της αναδρομικότητας των νόμων που ορίζουν οι συνταγματικές διατάξεις συνάγεται ότι στις άλλες περιπτώσεις η αναδρομική ισχύς είναι μεν επιτρεπτή, εφ' όσον</p>

	τηρείται η αρχή της αναλογικότητας, δεν μπορεί όμως να υπερβεί τα όρια που θέτουν τα άρθρα 4, 17 και 26 του Συντάγματος, καθώς και οι υπερνομοθετικής ισχύος (άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος) διατάξεις των άρθρων 6 παρ. 1 της Ε.Σ.Δ.Α. και 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ε.Σ.Δ.Α. (Σ.τ.Ε. 734/2016 Ολομ., 3368/2015 Ολομ., 2484/2020 7μ., Α.Π. 6/2007 Τακτική Ολομ.).
ΣτΕ (ΟΛ.) 750-2/2023	Συνταγματικότητα διατάξεων άρθρου 255 του ν. 4798/2021 που προβλέπουν τη δυνατότητα έκδοσης πράξεων απονομής συντάξεων από ιδιώτες ("πιστοποιημένοι επαγγελματίες") Εξάλλου, από τις διατάξεις των άρθρων 1 παρ. 3, 26 παρ. 2, 103 παρ. 1 και 22 παρ. 5 του Συντάγματος συνάγεται ότι δεν αποκλείεται, καταρχήν, η, υπό τον έλεγχο της Διοίκησης, ανάθεση αρμοδιοτήτων σύμπραξης στη διαδικασία απονομής συνταξιοδοτικών παροχών σε ιδιώτες (πρβλ. ΣτΕ 960/2017 7μ.), οι οποίοι διαθέτουν αποδεδειγμένα τα αναγκαία προς τούτο προσόντα και την κατάλληλη εξειδίκευση και εμπειρογνωμοσύνη (πρβλ. ΣτΕ 320/2020 7μ., 1865-1870/2019 7μ., 2825/2014, 2589/2014, ΠΕ 124/2020, ΠΕ 72/2014, ΠΕ 678/2001 κ.ά.).
ΣτΕ (Δ') 461/2023	14. Επειδή, περαιτέρω, από το Σύνταγμα [άρθρο 26 παρ. 2] δεν αποκλείεται η ανάθεση, υπό προϋποθέσεις, καθηκόντων που σχετίζονται με τη διενέργεια εξετάσεων σε ιδιώτες-φυσικά πρόσωπα, οι οποίοι διαθέτουν, αποδεδειγμένα, τα αναγκαία προς τούτο προσόντα και την κατάλληλη εξειδίκευση και εμπειρογνωμοσύνη. Η άσκηση, όμως, από ιδιώτες τέτοιων καθηκόντων, προκειμένου να είναι συμβατή με το Σύνταγμα, πρέπει να γίνεται κατόπιν συγκεκριμένης διαδικασίας εξέτασης και αξιολόγησης των υποψηφίων και βάσει ουσιαστικών κριτηρίων, που θα έχουν καθορισθεί εκ των προτέρων από τον κοινό νομοθέτη ή, δυνάμει νομοθετικής εξουσιοδότησης, από την κανονιστικώς δρώσα Διοίκηση· πρέπει, επίσης, η ορθή τήρηση της διαδικασίας και η εφαρμογή των ουσιαστικών κριτηρίων αξιολόγησης από τους ιδιώτες να τελεί υπό τον έλεγχο της Διοίκησης (πρβλ. ΣτΕ 320/2020, 3946/2002, ΠΕ 678/2001, ΠΕ 72/2014 κ.ά.).

Ελεγκτικό Συνέδριο

ΕΛΣυν ΟΛ 569/2025	Συνταγματικότητα περιοριστικής απαρίθμησης ειδικών παθήσεων για προνομιακή συνταξιοδότηση δημοσίων υπαλλήλων - Αρχές ισότητας, αναλογικότητας και προστασίας δικαιολογημένης εμπιστοσύνης 23. Μάλιστα, ενόψει του ειδικού και εξαιρετικού χαρακτήρα των κρίσιμων διατάξεων του προτελευταίου εδαφίου της περ. α' της παρ. 1 του άρθρου 1 σε συνδυασμό με την παράγραφο 7 του άρθρου 15 του Συνταξιοδοτικού Κώδικα και του περιορισμένου πεδίου εφαρμογής τους, σε κάθε περίπτωση δεν θα επιτρεπόταν η αναλογική εφαρμογή του θεσπιζόμενου με αυτές προνομιακού συνταξιοδοτικού καθεστώτος σε άλλες κατηγορίες αναπήρων, κατ' επεκτατική εφαρμογή της αρχής της ισότητας, καθόσον αυτή θα συνεπαγόταν παράκαμψη της ισχύος της ως άνω εφαρμοστέας γενικής συνταξιοδοτικής διάταξης. Η αντίθετη εκδοχή αφενός θα συνιστούσε πράξη νομοθέτησης μέσω της επέκτασης μιας όλης εξαιρετικής ρύθμισης σε ευρύτερες
--------------------------	--

κατηγορίες συνταξιούχων και, επομένως, ανεπίτρεπτη εκ του Συντάγματος (άρθρο 26) επέμβαση του δικαστή στα έργα της νομοθετικής εξουσίας (πρβλ. ΕΛΣυν Ολ. 549/2022 σκ. 4), αφετέρου θα ερχόταν σε σύγκρουση με την ερειδόμενη στα άρθρα 80 παρ. 1 και 73 παρ. 2 του Συντάγματος αρχή της στενής ερμηνείας των συνταξιοδοτικών διατάξεων, σύμφωνα με την οποία οι διατάξεις αυτές πρέπει να ερμηνεύονται στενά και δεν επιτρέπεται με διασταλτική ερμηνεία ή ανάλογη ή επεκτατική εφαρμογή τους να διευρύνεται ο κύκλος των υπαγομένων σε εξαιρετικώς προνομιακά καθεστώτα συνταξιοδότησης (βλ. σκέψη 11 της παρούσας).

ΕΛΣυν 939/2025 (Τμ. 4ο)	<p>3. Τα ανωτέρω ισχύουν με την επιφύλαξη της ειδικότερης δικαιοδοσίας του Ειδικού Δικαστηρίου του άρθρου 88 παρ. 2 του Συντάγματος και των διατάξεων του οργανικού του Συντάγματος ν. 3038/2002 (Α' 180), επί ζητημάτων που αφορούν ειδικώς στους δικαστικούς λειτουργούς και δύνανται ταυτόχρονα να επηρεάσουν τη συνταξιοδοτική κατάσταση ευρύτερου κύκλου των προσώπων αυτών (βλ. Ειδ. Δικ. άρθρου 88 Σ. 187/2018, 8, 89/2013, 109/2012, 61, 62/2011, 11/2010 και 165/2008, ΕΛΣ Ολ. 327/2018, 1520, 1521/2016, 4708, 4709/2015). Κατά την έννοια της ανωτέρω συνταγματικής διάταξης, ερμηνευόμενης σε συνδυασμό με τις θεμελιώδεις διατάξεις των άρθρων 8, 26, 93, 94, 95, 98 και 100 του Συντάγματος, το Ειδικό Δικαστήριο επιλύει το νομικό ζήτημα που εμπίπτει στη δικαιοδοσία του μία φορά, με την πρώτη απόφασή του, και στη συνέχεια παραπέμπει τις άλλες σχετικές υποθέσεις, στις οποίες ανακύπτει το ίδιο ζήτημα, για περαιτέρω εκδίκαση στο αρμόδιο δικαστήριο, το οποίο υποχρεούται σε κρίση τους, σύμφωνα με τη δοθείσα από το Ειδικό Δικαστήριο λύση. Με βάση τα ανωτέρω, όταν, μετά την έναρξη ισχύος του ν. 3038/2002, περί συγκρότησης του Ειδικού Δικαστηρίου του άρθρου 88 παρ. 2 του Συντάγματος, εισαχθεί στο Ελεγκτικό Συνέδριο διαφορά σχετική με συντάξεις δικαστικών λειτουργών, στην οποία τίθεται νομικό ζήτημα που μπορεί να επηρεάσει τη συνταξιοδοτική κατάσταση ευρύτερου κύκλου προσώπων, το Ελεγκτικό Συνέδριο υποχρεούται, κατ' αρχήν, να παραπέμπει τη διαφορά αυτή στο ως άνω Ειδικό Δικαστήριο. Η υποχρέωση αυτή, όμως, ατονεί όταν το τιθέμενο νομικό ζήτημα έχει ήδη επιλυθεί με προηγούμενη απόφαση του Ειδικού Δικαστηρίου, δεδομένου ότι, κατά τον απορρέοντα από το άρθρο 88 παρ. 2 του Συντάγματος κανόνα, ότι δηλαδή το εν λόγω Δικαστήριο μια φορά μόνο επιλύει το τεθέν σ' αυτό νομικό ζήτημα, δεν συντρέχει πλέον λόγος παραπομπής της υπόθεσης σ' αυτό, για την εν συνεχεία εκ νέου παραπομπή της στο Ελεγκτικό Συνέδριο και την κατ' ουσία εκδίκασή της. Στην περίπτωση αυτή, το Ελεγκτικό Συνέδριο, ως αρμόδιο Δικαστήριο, προβαίνει το ίδιο στην περαιτέρω εκδίκαση της υπόθεσης, βάσει, όμως, της νομικής λύσης που έχει ήδη δοθεί από το Ειδικό Δικαστήριο στο κριθέν ίδιο νομικό ζήτημα που εκκρεμεί ενώπιόν του (βλ. Ειδ. Δικ. άρθρου 88 Σ. 84/2014, ΕΛΣ Ολ. 1659/2011, 4327/2014, II Τμ. 682/2018, 5069/2015).</p>
ΕΛΣυν 982/2025 (Τμ. 4ο)	<p>4. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο αφού έλαβε υπόψη ότι α) με τις διατάξεις της περίπτωσης α' της παρ. 1 του άρθρου 181 του ν. 4270/2014 (Α' 143/28.6.2014) καταργήθηκαν αναδρομικά, από τότε που ίσχυσαν (δηλαδή από 1.8.2012), οι περιπτώσεις 13 και 14 της υποπαρ. Γ.1 της παρ. Γ του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012, β) με τις διατάξεις της παρ. 6 του άρθρου 86 του ν. 4307/2014 (Α' 246/15.11.2014), αντικαταστάθηκε η περίπτωση β' της παρ. 1 του άρθρου 181 του ν. 4270/2014 και προστέθηκε</p>

η περίπτωση γ', με τις οποίες επανεληφθησαν κατ' ουσίαν οι οικείες διατάξεις των άρθρων 29 και 30 του ν. 3205/2003, όπως αυτές είχαν τροποποιηθεί και ίσχυαν πριν από την έναρξη ισχύος των διατάξεων των περιπτώσεων 13 και 14 της υποπαρ. Γ.1 της παρ. Γ του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012, δηλαδή πριν από την 1.8.2012, και ακολούθως, περίπτωση στ' με την οποία ορίστηκε ότι οι διαφορές αποδοχών και συντάξεων που προκύπτουν από τις διατάξεις των περιπτώσεων α' έως και ε' της παρούσας παραγράφου, για το χρονικό διάστημα από 1.8.2012 έως και 30.6.2014, θα καταβληθούν απομειωμένες κατά το ήμισυ, γ) με την εκδοθείσα κατ' εξουσιοδότηση των διατάξεων της παρ. 7 του άρθρου 86 του ν. 4307/2014 οικ2/88380/ΔΕΠ/17.11.2014 κοινή απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και του Αναπληρωτή Υπουργού Οικονομικών (Β' 3093/18.11.2014), καθορίστηκε ο χρόνος και ο τρόπος καταβολής στους εν ενεργεία και συνταξιούχους δικαστικούς λειτουργούς, της διαφοράς αποδοχών και συντάξεων για το χρονικό διάστημα από 1.8.2012 έως 30.6.2014, μειωμένων σε ποσοστό 50%, δ) με τα Πρακτικά της 8ης/3.5.2017 Γενικής Συνεδρίασης της Ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου κρίθηκε ότι οι ως άνω διατάξεις του άρθρου 86 παρ. 6 και 7 του ν. 4307/2014, κατά το μέρος που αφορούν τους συνταξιούχους δικαστικούς λειτουργούς, είναι ανίσχυρες ως αντίθετες προς τις ρυθμίσεις των άρθρων 26 του Συντάγματος και στις εξειδικεύουσες αυτές, ως προς την δικαστική εξουσία, διατάξεις των άρθρων 87 παρ. 1 και 88 παρ. 2 του Συντάγματος, καθώς και προς την αρχή του κράτους δικαίου και τα άρθρα 20 παρ. 1 και 95 παρ. 5 του Συντάγματος και το άρθρο 6 παρ. 1 της Ε.Σ.Δ.Α. και ως εκ τούτου, εφαρμοστέες, για τον καθορισμό των καταβλητέων σε αυτούς συντάξεων, είναι οι διατάξεις του άρθρου 181 παρ. 1 του ν. 4270/2014, όπως ίσχυαν πριν τροποποιηθούν με το ν. 4307/2014, ε) με την εκδοθείσα κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 15 του ν. 4575/2018 (Α' 192/14.11.2018) 170285/0092/5.12.2018 Κ.Υ.Α. «Καταβολή εφάπαξ χρηματικού ποσού στα πρόσωπα του άρθρου 15 του ν. 4575/2018» (Β' 5503/07.12.2018), ρυθμίστηκε η καταβολή και του υπολοίπου ήμισυ των ως άνω διαφορών συντάξεων, έκρινε, σε πρώτο επίπεδο, ότι μη νομίμως μειώθηκε η σύνταξη του ενάγοντος, με βάση τις διατάξεις των περιπτώσεων 13 και 14 της υποπαρ. Γ.1 παρ. Γ του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012, οι οποίες, άλλωστε, έχουν καταργηθεί από τότε που ίσχυαν. Ωστόσο, δεδομένου ότι στα στοιχεία του φακέλου δεν συμπεριλαμβανόταν βεβαίωση ή οποιοδήποτε πρόσφορο στοιχείο, από το οποίο να προκύπτει εάν καταβλήθηκαν στον ενάγοντα και σε τι ύψος, οι επίδικες διαφορές σύνταξης, δυνάμει των προαναφερθεισών οικ2/88380/ΔΕΠ/17.11.2014 και 170285/0092/5.12.2018 κοινών υπουργικών αποφάσεων αντίστοιχα, ανέβαλε την έκδοση οριστικής απόφασης κατά το κεφάλαιο αυτό της αγωγής. Και τούτο προκειμένου να προσκομισθεί από την αρμόδια Διεύθυνση Χορήγησης Συντάξεων Δημόσιου Τομέα του Ε.Φ.Κ.Α.

ΕΛΣυν 825/2025 (Τμ. 6ο)

11. Ειδικότερα, με τις διατάξεις του άρθρου 60 παρ. 1 του Κώδικα Πολιτικών και Στρατιωτικών συντάξεων - όπως ίσχυε κατά τον κρίσιμο χρόνο - θεσπίζεται χρονικός περιορισμός ως προς την αναδρομή των οικονομικών αποτελεσμάτων των εκτελεστών πράξεων των αρμοδίων οργάνων της συνταξιοδοτικής διοίκησης, με τις οποίες κανονίζεται ή ανακαθορίζεται ή αναπροσαρμόζεται σύνταξη, μέχρι τρία έτη πριν από την 1η ημέρα του μήνα έκδοσης της οικείας πράξης. Ο χρονικός αυτός

	<p>περιορισμός έχει κριθεί ότι αποτελεί γενικό, αντικειμενικό και εύλογο περιορισμό της αναδρομικής έκτασης του οικείου συνταξιοδοτικού δικαιώματος, που απονέμει ο νόμος, συμβατό προς τις διατάξεις του άρθρου 1 του 1ου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (ΕΣΔΑ, ν.δ. 53/1974, Α' 256), που προστατεύουν, μεταξύ άλλων, τα γεγεννημένα συνταξιοδοτικά περιουσιακά δικαιώματα και τις αντίστοιχες αξιώσεις (βλ. ΕλΣυν Ολ. 713/2019, 423/2018, 887/2016 κ.α. πρβλ. ΕΔΔΑ αποφ. Stubbings και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου της 20.11.1995 , σκ. 68 - 69, Ρεβελιώτης κατά Ελλάδα της 6.11.2008 , σκ. 29 κ.α.), του άρθρου 4 παρ. 1 του Συντάγματος, που θεσπίζουν την αρχή της ισότητας, του άρθρου 20 παρ. 1 του Συντάγματος, που θεσπίζουν το δικαίωμα δικαστικής προστασίας, του άρθρου 25 παρ. 1 του Συντάγματος, που θεσπίζουν την αρχή της αναλογικότητας, και του άρθρου 26 του Συντάγματος, που θεσπίζουν τη διάκριση μεταξύ νομοθετικής και δικαστικής λειτουργίας (βλ. ΕλΣυν Ολ. 713/2019, 423/2018, 887/2016 κ.α.). Άλλωστε, ο ανωτέρω χρονικός περιορισμός δεν αποκλείει τη διεκδίκηση αποζημίωσης, κατ' άρθρα 105 - 106 ΕισΝΑΚ, από τον συνταξιούχο προς αποκατάσταση της τυχόν ζημίας του από τη στέρηση των οικείων διαφορών συντάξεων για το πέραν της ως άνω τριετίας χρονικό διάστημα.</p>
<p>ΕλΣυν 610/2025 (Τμ. 10ο)</p>	<p>8. Υπό το ως άνω εκτεθέν πλαίσιο, προκύπτει ότι ο Κανονισμός 2988/1995 οριοθετεί χρονικά τις ενέργειες των εθνικών αρχών που διαπίστωσαν παρατυπίες, ορίζοντας συγκεκριμένες προθεσμίες παραγραφής και χρονικά σημεία εκκίνησης αυτών, ώστε να μην ενθαρρύνεται η απραξία των εθνικών αρχών ως προς τη δίωξη των παρατυπιών και, παράλληλα, να μην αφήνονται οι επιχειρηματίες έκθετοι, τόσο σε μια μακρά περίοδο ανασφάλειας δικαίου όσο και στον κίνδυνο να μην είναι πλέον σε θέση να αποδείξουν το νομότυπο χαρακτήρα των επίδικων πράξεών τους (βλ. ΔΕΕ απόφ. της 6.2.2025, Εμπορική Σερρών C-42/24, σκ. 31 και κατ' αναλογίαν απόφ. της 11.6.2015, Pfeifer & Langen, C-52/14, σκ. 64 και 68). Για τον ίδιο λόγο άλλωστε, πέραν της προβλεπόμενης στο πρώτο εδάφιο του άρθρου 3 τετραετούς προθεσμίας παραγραφής, ο Κανονισμός θέτει επιπρόσθετα ένα ανώτατο, απόλυτο και μη δεκτικό διακοπής, με την επιφύλαξη της διάταξης της παρ. 1 του άρθρου 6, χρονικό όριο παραγραφής της δίωξης των παρατυπιών, ίσο με το διπλάσιο της κατά τα ανωτέρω σχετικώς οριζόμενης, εντός του οποίου η αρμόδια διοικητική αρχή είναι υποχρεωμένη να λάβει όλες τις τυχόν κυρώσεις ή τα διοικητικά μέτρα που αποσκοπούν στην ανάκτηση του αχρεωστήτως χορηγηθέντος οικονομικού οφέλους, προκειμένου να ενισχυθεί η ασφάλεια δικαίου των οικονομικών φορέων και να εμποδιστεί η επ' αόριστον παράταση της παραγραφής διώξεων που αφορούν σε μία παρατυπία, μέσω επαναλαμβανόμενων πράξεων που τη διακόπτουν, ενώ δεν επιτρέπεται στα κράτη μέλη να παραβλέψουν την τήρηση της τελευταίας αυτής προθεσμίας, δεχόμενα ότι αυτή (προθεσμία) εκκινεί από χρονικό σημείο που θα την καθιστούσε, κατ' ουσίαν, κενή περιεχομένου. Συνεπώς, το άρθρο 3 παρ. 3 του ίδιου Κανονισμού, περί της δυνατότητας εφαρμογής εθνικής προθεσμίας παραγραφής μεγαλύτερης της προβλεπόμενης στην παρ. 1 του ίδιου άρθρου (βλ., πάντως, ΔΕΕ απόφ. της 5.5.2011, συνεκδικαζόμενες υποθέσεις Ze Fu Fleischhandel και Vion Trading, C-201/10 και C-202/10, σκ. 37 και 38 και απόφ. της 17.9.2014, Cruz & Companhia Lda, C-341/13, σκ. 59), η οποία ρυθμίζεται ήδη από εθνικές διατάξεις προγενέστερες της ημερομηνίας</p>

έκδοσης του ανωτέρω Κανονισμού, όπως εκείνη του άρθρου 103 του ν. 2362/1995 (βλ. ΕλΣυν Ολομ. 1310/2022, σκ. 8 και 9), δεν παρέχει και την ευχέρεια στα κράτη μέλη να παρεκκλίνουν από το μνημονευόμενο στο άρθρο 3 παρ. 1, εδ. α' και β' του Κανονισμού χρονικό σημείο έναρξης της προθεσμίας παραγραφής, το οποίο ορίζεται απαρέγκλιτα ως η ημερομηνία διάπραξης της παρατυπίας ή, σε περίπτωση επαναλαμβανόμενης ή διαρκούς παρατυπίας, ως η ημερομηνία κατά την οποία έπαυσε η παρατυπία. Τούτο δε σημαίνει ότι η ημερομηνία, κατά την οποία οι εθνικές αρχές λαμβάνουν γνώση μιας παρατυπίας ή διαπιστώνουν μια παρατυπία, δεν ασκεί επιρροή στον χρόνο κίνησης της προθεσμίας για τη συμπλήρωσή της (ΔΕΕ απόφ. της 6.2.2025, Εμπορική Σερρών, C-42/24, σκ. 31 - 34, βλ. ΕλΣυν Ολομ. 1440/2022, σκ. 25 και 26 και 1310/2022, σκ. 12). Σημειωτέον ότι στο Δικαστήριο του κράτους μέλους εναπόκειται να κρίνει κυριαρχικά εάν η τήρηση της απαίτησης αυτής για το κρίσιμο χρονικό σημείο έναρξης της παραγραφής μπορεί να διασφαλιστεί στο πλαίσιο της σύμφωνης προς το δίκαιο της Ένωσης ερμηνείας του εσωτερικού δικαίου ή, σε περίπτωση που δεν υφίσταται τέτοια δυνατότητα, εάν συνεπάγεται τη μη εφαρμογή του συνόλου ή μέρους των ως άνω διατάξεων (βλ. ΔΕΕ απόφ. της 6.2.2025, Εμπορική Σερρών, C-42/24, σκ. 35). Τούτων δοθέντων, δεν δύναται το παρόν Τμήμα, για τη διασφάλιση της ως άνω απαίτησης σχετικά με το κρίσιμο χρονικό σημείο έναρξης της παραγραφής, να προβεί εν προκειμένω σε σύμφωνη προς το δίκαιο της Ένωσης ερμηνεία της προαναφερόμενης εθνικής διάταξης του άρθρου 103 του ν. 2362/1995, δεδομένου ότι τούτο θα παρείχε έρεισμα για contra legem ερμηνεία αυτής, αφού, ρητώς και κατά τρόπο μη επιδεχόμενο αμφιβολίας, θεσπίζει ως χρονικό σημείο έναρξης της προβλεπόμενης σ' αυτήν πενταετούς προθεσμίας παραγραφής την ημερομηνία, κατά την οποία διαπιστώθηκε η αχρεώστητη ή παράνομη είσπραξη από τις αρμόδιες αρχές. Συνεπώς, η κατά τα ανωτέρω υποχρέωση διασφάλισης της πλήρους αποτελεσματικότητας του μηχανισμού παραγραφής των παραβάσεων του Κανονισμού 2988/1995, υπό το πρίσμα της γενικώς ισχύουσας αρχής της ασφάλειας δικαίου, επιτάσσει τη μη εφαρμογή της εν λόγω ρύθμισης του άρθρου 103 του ν. 2362/1995 συνολικά, καθώς ενδεχόμενη εν μέρει τήρηση του γράμματος αυτής θα συνεπαγόταν στην πράξη ανεπίτρεπτη αναδιατύπωση των όρων εφαρμογής του εσωτερικού κανόνα περί παραγραφής από τον εθνικό δικαστή και την εκ μέρους του θεσμική υποκατάσταση του νομοθετικού οργάνου, κατά παράβαση της βασικής συνταγματικής αρχής της διάκρισης των λειτουργιών (άρθρο 26 παρ.1 και 3 του Συντάγματος). Ακολούθως, εφαρμοστέες κατά την κρίση του Τμήματος είναι αποκλειστικά οι ρυθμίσεις του υπερέχοντος, δεσμευτικού, σε κάθε περίπτωση, ως προς όλα τα μέρη του, και ισχύοντος άμεσα σε κάθε κράτος μέλος, Κανονισμού.

ΕλΣυν 301/2025 (Τμ. 4ο)

8. Με τις διατάξεις του άρθρου 33 του ν. 4734/2020 (Α' 196/08.10.2020) και της κατ' εξουσιοδότηση αυτού εκδοθείσας κ.υ.α. Φ.11321/37311/1610/13.10.2020 (Β' 4536/14.10.2020) προβλέφθηκε η επιστροφή από τον e - ΕΦΚΑ στους συνταξιούχους του Δημοσίου και στους συνταξιούχους που διέπονται από το ίδιο με τους δημοσίους λειτουργούς, υπαλλήλους και στρατιωτικούς συνταξιοδοτικό καθεστώς, το αργότερο έως τις 31.12.2020 και ατόκως, των ποσών που αντιστοιχούν στην περικοπή της κύριας σύνταξής τους για το χρονικό διάστημα από 11.6.2015 έως και 12.5.2016 , με βάση τις ανωτέρω διατάξεις της υποπαραγράφου Β.3 της παραγράφου Β του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012. Περαιτέρω, με τη 1975/2021 απόφαση της Ολομέλειας του

Ελεγκτικού Συνεδρίου, στο πλαίσιο προδικαστικού ερωτήματος (βλ. ΕΛΣ Τέταρτο Τμ. 957/2021), κρίθηκε, μεταξύ άλλων, ότι α) οι διατάξεις του άρθρου 33 του ν. 4734/2020 επάγονται, με μόνη τη θέσπισή τους, την άρση της νομικής βάσης όχι μόνον των εφεξής ασκουμένων, αλλά και των ήδη εκκρεμών αγωγών για την ικανοποίηση των αξιώσεων από την περικοπή της υποπαραγράφου Β.3 της παραγράφου Β του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012, οι οποίες έκτοτε καθίστανται νόμω αβάσιμες, β) δεν εγείρεται από τα ανωτέρω ζήτημα παραβίασης του δικαιώματος παροχής δικαστικής προστασίας (άρθρα 20 του Συντάγματος και 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ) ή ανεπίτρεπτης επέμβασης της νομοθετικής στα έργα της δικαστικής εξουσίας (άρθρο 26 του Συντάγματος) ή, τέλος, προσβολής των περιουσιακών δικαιωμάτων των συνταξιούχων (άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ), αφού το αποσβεστικό αποτέλεσμα συνέχεται άμεσα με την πλήρη ικανοποίηση των επίδικων απαιτήσεων (πρβλ. ΕλΣυν Ολ. 513/2009, 148/2010) και γ) σε περίπτωση αμφισβήτησης περί την καταβολή του επιστρεπτέου ποσού, ο δικαιούχος δύναται να ασκήσει εκ νέου αγωγή, ερειδόμενη πλέον όχι στην αντισυνταγματικότητα των ρυθμίσεων της υποπαραγράφου Β.3 της παραγράφου Β του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012, αλλά στην παράβαση των διατάξεων του άρθρου 33 του ν. 4734/2020 και όσων λεπτομερώς, κατ' εξουσιοδότησή τους, ορίστηκαν με τη Φ.11321/37311/1610/13.10.2020 κ.υ.α. Συνεπώς, οι εκκρεμείς, κατά τη δημοσίευση του ν. 4734/2020, ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου αγωγές, με αντικείμενο αναγόμενες στο χρονικό διάστημα από 11.6.2015 έως 12.5.2016 αξιώσεις των συνταξιούχων από την περικοπή της υποπαραγράφου Β.3 της παραγράφου Β του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012, αποβαίνουν, ακόμη και αν οι αξιώσεις αυτές δεν έχουν υποπέσει σε παραγραφή, άνευ άλλου τινός, απορριπτέες, ως εκ της απόσβεσής τους με το άρθρο 33 του ν. 4734/2020, ενώ ομοίως συναποσβένονται και οι αξιώσεις για τους αναλογούντες επί του επιστρεπτέου ποσού τόκους επιδικίας. Τούτο, κατ' αρχάς, συνεπεία του παρεπόμενου, σε σχέση με την κύρια οφειλή, χαρακτήρα της αξίωσης για τους τόκους επιδικίας, που θα καθιστούσε άτοπο η πρώτη μεν να αποσβένεται, όπως προαναφέρθηκε, η δε δεύτερη να εξακολουθεί να υφίσταται. Αλλά και διότι, με τη θέσπιση των διατάξεων του άρθρου 33 του ν. 4734/2020, ο νομοθέτης απέβλεψε στην ταχεία εκκαθάριση των σχετικών υποθέσεων, μέσω της ικανοποίησης όλων των δικαιούχων με ενιαίο και ορθολογικό τρόπο και, κατ' επέκταση, στην επιτάχυνση, στο μέτρο του δυνατού, της απονομής της δικαιοσύνης συνολικώς, χωρίς από την πρόβλεψη της άτοκης επιστροφής των οφειλομένων στους συνταξιούχους ποσών να διαταράσσεται η δίκαιη ισορροπία μεταξύ του γενικού συμφέροντος και της απαίτησης σεβασμού της περιουσίας των συνταξιούχων (βλ. ΕλΣ Ολ. 1975/2021 σκ. 110, 111, 116, 117).

21. Συναφώς, με την 1/2018 απόφαση του Ειδικού Δικαστηρίου, στο πλαίσιο αγωγής κατ' άρθρο 105 ΕισΝΑΚ συνταξιούχου δικαστικού λειτουργού, κρίθηκε, μεταξύ άλλων, ότι οι διατάξεις της υποπαραγράφου Β.3 της παραγράφου Β του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012, καθ' ο μέρος αφορούν στους δικαστικούς λειτουργούς, ήδη από τη θέσπισή τους, αντίκεινται στις ρυθμίσεις του άρθρου 26 του Συντάγματος και στις εξειδικεύουσες αυτές, ως προς τη δικαστική εξουσία, διατάξεις των άρθρων 87 παρ. 1 και 88 παρ. 2 του Συντάγματος. Και τούτο, διότι οι τελευταίες αυτές ρυθμίσεις επιτάσσουν τη χορήγηση στους δικαστικούς λειτουργούς σύνταξης, που να μην αποκλίνει ουσιωδώς από τις αποδοχές των εν ενεργεία δικαστικών λειτουργών,

οι οποίοι έχουν τον αυτό βαθμό με εκείνον που κατείχαν οι συνταξιούχοι κατά την έξοδό τους από την ενεργό υπηρεσία, ώστε να διασφαλίζεται σε αυτούς επίπεδο αξιοπρεπούς διαβίωσης, ανάλογο με το κύρος και την αποστολή του λειτουργήματος που ασκούσαν. Ειδικότερα, κρίθηκε ότι κατά τον προσδιορισμό των ανωτέρω περικοπών του ν. 4093/2012 δεν ελήφθη υπ' όψιν η ιδιαίτερη συνταξιοδοτική μεταχείριση των δικαστικών λειτουργών, την οποία κατοχυρώνει το Σύνταγμα ως εγγύηση για την εξασφάλιση της ανεξαρτησίας της δικαστικής λειτουργίας και, δι' αυτής, την εξασφάλιση στους πολίτες αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, αφού, πέραν του αμιγώς ποσοτικού (αριθμητικού) και, ως εκ τούτου, απρόσφορου κριτηρίου, δηλαδή της επίτευξης συγκεκριμένης μεσοσταθμικής μείωσης του εν γένει μισθολογικού κόστους του Δημοσίου, δεν συνεκτιμήθηκαν οι τυχόν επιπτώσεις από τις εν λόγω μειώσεις σε σχέση με το επιδιωκόμενο οικονομικό όφελος, εάν θα μπορούσαν να ληφθούν άλλα μέτρα ισοδύναμου αποτελέσματος, με μικρότερο κόστος για τους συνταξιούχους δικαστικούς λειτουργούς, καθώς και εάν ειδικώς οι συντάξεις αυτών παραμένουν, και μετά τις νέες μειώσεις, σε σχέση αναλογίας με τις αποδοχές των εν ενεργεία δικαστικών λειτουργών, όπως απαιτείται από το Σύνταγμα (βλ. και αποφάσεις 2 έως και 4/2018 του ιδίου Δικαστηρίου και ήδη την 255/2021 απόφαση αυτού).

[...]

39. Περαιτέρω, κατά τα κριθέντα από το αρμόδιο Ειδικό Δικαστήριο του άρθρου 88 του Συντάγματος με την 1/2018 απόφασή του (βλ. συναφώς και τις 2 - 4/2018 αποφάσεις του ιδίου Δικαστηρίου και αναλυτικά σκέψη 21 της παρούσας), οι διατάξεις της υποπαραγράφου Β.3 της παραγράφου Β του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012, κατά το μέρος που αφορούν τους συνταξιούχους δικαστικούς λειτουργούς, και ως αυτοτελείς περικοπές, αντίκεινται στις διατάξεις του άρθρου 26 του Συντάγματος και στις εξειδικεύουσες αυτές, ως προς τη δικαστική εξουσία, διατάξεις των άρθρων 87 παρ. 1 και 88 παρ. 2 του Συντάγματος, οι οποίες επιτάσσουν τη χορήγηση στους δικαστικούς λειτουργούς σύνταξης που να μην αποκλίνει ουσιωδώς από τις αποδοχές των εν ενεργεία δικαστικών λειτουργών που έχουν τον αυτό βαθμό με εκείνον που κατείχαν οι συνταξιούχοι κατά την έξοδό τους από την ενεργό υπηρεσία, ώστε να διασφαλίζεται σε αυτούς επίπεδο αξιοπρεπούς διαβίωσης, ανάλογο με το κύρος και την αποστολή του λειτουργήματος που ασκούσαν. Επομένως, οι γενόμενες κατά το επίδικο χρονικό διάστημα (βλ. σκέψη 31 της παρούσας) παρακρατήσεις στις συντάξιμες αποδοχές των εναγουσών βάσει των ανωτέρω ανίσχυρων διατάξεων είναι μη νόμιμες, η δε κρινόμενη αγωγή, ερειδόμενη στο άρθρο 105 του ΕισΝΑΚ, είναι, καταρχήν, νόμω βάσιμη κατά το κεφάλαιο αυτό.

ΕλΣυν Ολ 26/2025

Κατάργηση της διάταξης που προέβλεπε απώλεια του συνταξιοδοτικού δικαιώματος συνεπεία αμετάκλητης ποινικής καταδίκης - Συνταγματικότητα - Αρχή της ισότητας

8. Η Ολομέλεια επισημαίνει, περαιτέρω, ότι αντίθετη ερμηνευτική εκδοχή, η οποία θα συναρτούσε το ύψος της συνταξιοδοτικής παροχής από την ποινικώς κολάσιμη συμπεριφορά του υπαλλήλου και θα απέληγε στην, το πρώτον από το Δικαστήριο στο πλαίσιο της κατ' άρθρο 49 του π.δ/τος 1225/1981 (και ήδη άρθρο 116 του ν.4700/2020) πλήρους δικαιοδοσίας του, αναλογική μείωση του ύψους της σύνταξης του αμετακλήτως καταδικασθέντος υπαλλήλου που προέβη σε έκνομες δραστηριότητες κατά

την άσκηση των υπηρεσιακών του καθηκόντων, παρά την ρητώς εκπεφρασμένη βούληση του νομοθέτη δια της ως άνω διάταξης να αποσυνδέσει πλήρως την ποινικά κολάσιμη συμπεριφορά των υπαλλήλων από την οιασδήποτε έκτασης (ολική ή μερική) οριστική απώλεια του συνταξιοδοτικού δικαιώματος, θα συνιστούσε πράξη νομοθέτησης και, επομένως, ανεπίτρεπτη εκ του Συντάγματος (άρθρο 26 παρ. 1 και 3) επέμβαση του δικαστή στα έργα της νομοθετικής εξουσίας, αφού κατ' ουσίαν το Δικαστήριο με τον τρόπο αυτόν θα διέπλαθε έναν νέο μηχανισμό κύρωσης, υπερβαίνοντας τον οριακό έλεγχο της νομοθετικής δράσης που κατατείνει αποκλειστικά στην αποκατάσταση της νομιμότητας μέσω της εξάλειψης των αποτελεσμάτων της παράνομης ρύθμισης και όχι σε θεσμική υποκατάσταση του νομοθετικού οργάνου διά της το πρώτον από τον δικαστή ρύθμισης των κυρωτικών μηχανισμών.

[...]

21.2. Σε συνέχεια της διαπιστούμενης αντισυνταγματικότητας και ελλείπει ειδικής προς τούτο νομοθετικής ρύθμισης - και μέχρι τη θέσπιση αυτής - στο πλαίσιο της παροχής δικαστικής προστασίας και εφαρμογής των γενικών αρχών της αναλογικότητας και της αναλογικής ισότητας, το Δικαστήριο δύναται να προβεί σε πρωτογενή καθορισμό του ύψους της καταβλητέας σύνταξης, χωρίς η διαπλαστική του αυτή εξουσία, ευθέως απορρέουσα από τις διατάξεις των άρθρων 4 παρ. 1, 20 παρ. 1 και 25 παρ. 1 δ' του Συντάγματος, να αντιβαίνει στην αρχή της διάκρισης των λειτουργιών (άρθρο 26 παρ. 1 και 3 του Συντάγματος) και να υποκαθιστά το δικαστικώς ανέλεγκτο περιθώριο ουσιαστικής πολιτικής εκτίμησης του νομοθέτη, στον βαθμό που η ίδια η δικαστική κρίση απαιτείται να είναι σύμφωνη προς τις ανωτέρω συνταγματικές αρχές.

ΕλΣυν 697/2025 (Τμ. 4ο)

17. Ειδικώς δε για το ζήτημα της συμβατότητας της επίμαχης εισφοράς με το Σύνταγμα μετά τη θέση σε ισχύ του ν. 4387/2016, η Ολομέλεια με την 504/2021 απόφασή της, που εκδόθηκε επί προδικαστικού ερωτήματος (108 Α παρ. 2 του π.δ/τος 1225/1981), επιβεβαίωσε τις κρίσεις της 244/2017 προηγούμενης απόφασής της για την αντίθεση των σχετικών διατάξεων περί επιβολής της εισφοράς προς τις οικείες υπέρτερης τυπικής ισχύος διατάξεις και αρχές και για το χρονικό διάστημα από τη θέση σε ισχύ του ν. 4387/2016 έως και τις 31.12.2018, ήτοι για το χρονικό διάστημα κατά το οποίο η επίδικη εισφορά εξακολούθησε να καταβάλλεται για την κάλυψη ελλειμμάτων Φ.Κ.Α. και να καλύπτει παράλληλα προνοιακούς σκοπούς. Ειδικότερα, με την απόφαση αυτή κρίθηκε ότι η αντισυνταγματικότητα των οικείων διατάξεων περί επιβολής της εισφοράς δεν αίρεται για το διάστημα αυτό ακόμη και μετά τη σύμφωνη με το Σύνταγμα ρυθμιστικά διακριτή και λειτουργικά αυτοτελή ένταξη του ειδικού συνταξιοδοτικού συστήματος των δημοσίων λειτουργιών, υπαλλήλων και στρατιωτικών στο ευρύτερο δημόσιο ασφαλιστικό σύστημα και στο οργανωτικό σχήμα του ΕΦΚΑ και ήδη e- ΕΦΚΑ, που συντελέστηκε με τις διατάξεις των Κεφαλαίων Α και Β του ν. 4387/2016 (άρθρα 1 έως 3 και 4 έως 26), όπως αυτές αποσαφηνίστηκαν με τις γνησίως ερμηνευτικές και αναδρομικώς ισχύουσες, κατ' άρθρο 77 του Συντάγματος, ρυθμίσεις των άρθρων 19, 20, 21 και 22 του ν. 4670/2020, καθώς και των άρθρων 51, 53, 70 και 100 του ν. 4387/2016 (βλ. σκέψη 13 της παρούσας). Και τούτο, διότι κατά το εν λόγω διάστημα, δεν ενσωματώθηκε με συνεκτικότητα στη ριζική μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού συστήματος που επήλθε με τον ως άνω νόμο και δεν

	<p>αιτιολογήθηκε, σε συνάρτηση με την εν λόγω μεταρρύθμιση, η αναγκαιότητα διατήρησης της εισφοράς αυτής για τον σκοπό για τον οποίο θεσμοθετήθηκε ούτε η επιλογή των βαρυνόμενων με την παρακράτησή της προσώπων, ενώ δεν τεκμηριώθηκε, ως στοιχείο της νέας συνταξιοδοτικής μεταρρύθμισης, η προσφορότητα και η αναγκαιότητά της ως προς τα βαρυνόμενα πρόσωπα, την βάση υπολογισμού και την κλιμάκωσή της [βλ. ήδη την ΕΛΣυν Ολ. 1477/2021, με την οποία κρίθηκε, μεταξύ άλλων, ότι η παρακράτηση της ΕΑΣ από τις συντάξεις των δημοσίων λειτουργών και υπαλλήλων για την ενίσχυση του Ασφαλιστικού Κεφαλαίου Αλληλεγγύης Γενεών (ΑΚΑΓΕ), ήτοι Αποθεματικού Εθνικής Σύνταξης που σκοπεύει στη διασφάλιση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας του εθνικού συνταξιοδοτικού συστήματος, κατά το χρονικό διάστημα από την 1.1.2019 και εφεξής, δεν αντίκειται προς τα άρθρα 4 παρ. 1 και 5 και 22 παρ. 5 και 25 παρ. 1 και 4 του Συντάγματος και τις από αυτά απορρέουσες αρχές, συνακόλουθα δε και προς την ΕΣΔΑ, ως εκ της μεταβολής της φύσης και του προορισμού της εισφοράς].</p> <p>18. Στο ίδιο πλαίσιο, η Ολομέλεια του Δικαστηρίου, αποφαινόμενη κατ' αναίρεση αλλά επί νομικού ζητήματος με γενικότερη εμβέλεια, με την 1821/2021 απόφασή της, δέχθηκε, μεταξύ άλλων, ότι μετά τη δημοσίευση της απόφασης 244/2017, ήτοι από 8.2.2017 και εφεξής και υπό την ισχύ πλέον του ν. 4387/2016, δεν ελήφθησαν νομοθετικά ή διοικητικά μέτρα αναδρομικής συμμόρφωσης προς την οικεία απόφαση, για το χρονικό πεδίο στο οποίο εκτεινόταν η κρίση της Ολομέλειας, όπως επιτάσσουν η συνταγματική αρχή του κράτους δικαίου, τα άρθρα 20 παρ. 1 και 95 παρ. 5 του Συντάγματος και το άρθρο 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ, εκ των οποίων, σε συνδυασμό με τα άρθρα 26 και 98 παρ. 1 περ. στ' του Συντάγματος, συνάγεται η υποχρέωση συμμόρφωσης των οργάνων της Πολιτείας προς τις δικαστικές αποφάσεις. Αντίθετα, όπως προκύπτει από τις διατάξεις, μεταξύ άλλων του άρθρου 14 του ν. 4387/2016 (βλ. σκέψη 13 της παρούσας) και 27 του ν. 4585/2018 (Α' 216), η εισφορά αυτή εξακολούθησε να παρακρατείται από τις συντάξεις της κατηγορίας αυτής, προσαρμοσμένη στο νέο σύστημα υπολογισμού των συντάξεων του συσταθέντος με τον πρώτο εκ των ανωτέρω νόμων Ενιαίου Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης.</p>
<p>ΕΛΣυν Ολ 561/2025</p>	<p>14. Το άρθρο 101 του Συντάγματος συνάπτεται με την, κατά το άρθρο 1 παρ. 1 και 2 Συντάγματος, δημοκρατική αρχή, θεμελιώδη αρχή του πολιτεύματος, διότι συμβάλλει στον δημοκρατικό μετασχηματισμό των κρατικών λειτουργιών, ο οποίος αποβλέπει, μεταξύ των άλλων, στην ενίσχυση των αρμοδιοτήτων των κρατικών οργάνων διοίκησης που βρίσκονται εγγύτερα στον πολίτη, ήτοι στην ενίσχυση της αποκέντρωσης. Το άρθρο 101 συνδέεται επίσης με την κατά το άρθρο 26 του Συντάγματος αρχή της διάκρισης των λειτουργιών, συνδέεται δε και με την, κατά το άρθρο 25 παρ. 1 Συντάγματος, αρχή του κράτους δικαίου, καθώς και με την αρχή της νομιμότητας της διοίκησης, που αποτελεί ειδικότερη εκδήλωση της αρχής του κράτους δικαίου.</p> <p>15. Το άρθρο 103 του Συντάγματος ορίζει: «1. Οι δημόσιοι υπάλληλοι είναι εκτελεστές της θέλησης του Κράτους και υπηρετούν το Λαό· οφείλουν πίστη στο Σύνταγμα και αφοσίωση στην Πατρίδα. Τα προσόντα και ο τρόπος του διορισμού τους ορίζονται από το νόμο. 2. (...) 4. Οι δημόσιοι υπάλληλοι που κατέχουν οργανικές θέσεις είναι μόνιμοι εφόσον αυτές οι θέσεις υπάρχουν. (...) 5. Με νόμο μπορεί να εξαιρούνται από τη μονιμότητα ανώτατοι διοικητικοί υπάλληλοι που κατέχουν θέσεις εκτός της υπαλληλικής ιεραρχίας, οι διοριζόμενοι απευθείας με βαθμό πρεσβευτικό, οι υπάλληλοι της Προεδρίας της Δημοκρατίας και</p>

	<p>των γραφείων του Πρωθυπουργού, των Υπουργών και Υφυπουργών. 6. ...». Η διάταξη της παρ. 5 του ανωτέρω άρθρου αποτελεί το συνταγματικό θεμέλιο του θεσμού των μετακλητών, από αυτή δε προκύπτει ότι η σχέση μεταξύ των μετακλητών και του νομικού προσώπου του κράτους είναι κατά κύριο λόγο «δημοσιοϋπαλληλική». Οι μετακλητοί υπάλληλοι υπάγονται στην ευρύτερη κατηγορία των πολιτικών δημοσίων υπαλλήλων, στην οποία υπάγονται επίσης οι τακτικοί και οι επί θητεία δημόσιοι υπάλληλοι. Ο λόγος, για τον οποίο οι μετακλητοί υπάλληλοι αποτελούν ξεχωριστή υποκατηγορία των υπαλλήλων του Δημοσίου, είναι ότι αυτοί «μετακαλούνται» για κάποιον συγκεκριμένο σκοπό και απολύονται όταν τον επιτελέσουν κατά την κρίση του μετακαλούντος ή επί τη βάση ειδικών διατάξεων νόμου (σύμβουλοι και συνεργάτες των Υπουργών απολύονται μετά την αποχώρηση του Υπουργού). Επίσης, στην κατηγορία των μετακλητών εμπίπτουν, μεταξύ άλλων, οι Γενικοί Γραμματείς των Υπουργείων, καθώς και οι Γενικοί Γραμματείς των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων.</p>
<p>ΕΛΣυν 947/2025 (Τμ. 4ο), 989/2025 (Τμ. 4ο), 945/2025 (Τμ. 4ο), 954/2025 (Τμ. 4ο)</p>	<p>18. Εξάλλου, ενόψει της κατ' άρθρο 26 του Συντάγματος αρχής της διάκρισης των λειτουργιών και της διακριτής θεσμικής κατοχύρωσης της νομοθετικής λειτουργίας (βλ. και άρθρα 73 επ. του Συντάγματος), το Σύνταγμα στο Τμήμα Γ' που επιγράφεται «Βουλή» και στο Κεφάλαιο Τρίτο του οικείου Τμήματος, που φέρει τον τίτλο «Καθήκοντα και Δικαιώματα των Βουλευτών», περιλαμβάνει σειρά διατάξεων για τις αρχές και τις θεσμικές εγγυήσεις που συνθέτουν το ιδιαίτερο λειτουργικό και προσωπικό καθεστώς των βουλευτών, με γνώμονα την απρόσκοπτη εκπλήρωση του δημοσίου λειτουργήματός τους (άρθρα 51 έως και 63). Ειδικότερα, στο πλαίσιο των θεμελιωδών αρχών του θεσπιζόμενου από το Σύνταγμα αντιπροσωπευτικού κοινοβουλευτικού συστήματος (άρθρα 1 παρ. 1 και 51 παρ. 2 του Συντάγματος), ήτοι της δημοκρατικής αρχής και των αρχών της λαϊκής κυριαρχίας (άρθρο 1 παρ. 1 και 2 του Συντάγματος) και της ίσης πολιτικής ελευθερίας (άρθρα 4 παρ. 1, 5 παρ. 1, 51 παρ. 3 και 55 παρ. 1 του Συντάγματος), σε αρμονία και προς τις απαιτήσεις του άρθρου 3 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, στο οποίο κατοχυρώνεται το δικαίωμα σε ελεύθερες εκλογές (βλ. συναφώς αποφ. ΕΔΔΑ της 15.6.2006 , Λυκουρέζος κατά Ελλάδος, της 1.7.1997 , Γείτονας και λουποί κατά Ελλάδος) και της διασφάλισης της πρακτικής τους αποτελεσματικότητας, ο βουλευτής που αποκτά το αξίωμα από την ημέρα της εκλογής του (βλ. ΑΕΔ 13/1997) και αναλαμβάνει τα καθήκοντά του από την δόση του προβλεπόμενου όρκου (άρθρο 59 παρ. 1 του Συντάγματος και άρθρο 3 του Κανονισμού της Βουλής, ερμηνευόμενα σε αρμονία με τις διατάξεις των άρθρων 13 παρ. 1 εδ. β του Συντάγματος και 9 της ΕΣΔΑ, πρβλ. και απόφ. ΕΔΔΑ της 18.2.1999 , Buscarini κατά Αγίου Μαρίνου) περιβάλλεται με πλήρη ανεξαρτησία συνείδησης και έκφρασης (αρχή της ελεύθερης και μη επιτακτικής/δεσμευτικής εντολής, άρθρο 60 παρ. 1 σε συνδυασμό με το άρθρο 51 παρ. 2 του Συντάγματος), δυνάμενος, ως εκ τούτου, να παραιτηθεί κατ' ελεύθερη βούληση (άρθρο 60 παρ. 2 του Συντάγματος). Απόρροια δε της αρχής της ελεύθερης εντολής αποτελούν και οι ειδικότερες θεσμικές εγγυήσεις του ανεύθυνου και του ακαταδίωκτου των βουλευτών καθώς και το δικαίωμα άρνησης μαρτυρίας, υπό τις ειδικότερες διαρρυθμίσεις του Συντάγματος (άρθρα 61 και 62 του Συντάγματος), ερμηνευόμενες σε αρμονία και προς τις απαιτήσεις των άρθρων 20 παρ. 1 του Συντάγματος και 6 της ΕΣΔΑ (βλ. αποφ. ΕΔΔΑ της 11.2.2010 Συγγελίδης κατά Ελλάδος, της 16.11.2006 , Τσαλκιτζής κατά Ελλάδος, ΕΛΣυν Τέταρτο Τμ. 302/2024).</p>

<p>ΕΛΣυν Ολ 569/2025</p>	<p>Συνταγματικότητα περιοριστικής απαρίθμησης ειδικών παθήσεων για προνομιακή συνταξιοδότηση δημοσίων υπαλλήλων - Αρχές ισότητας, αναλογικότητας και προστασίας δικαιολογημένης εμπιστοσύνης</p> <p>23. Μάλιστα, ενόψει του ειδικού και εξαιρετικού χαρακτήρα των κρίσιμων διατάξεων του προτελευταίου εδαφίου της περ. α' της παρ. 1 του άρθρου 1 σε συνδυασμό με την παράγραφο 7 του άρθρου 15 του Συνταξιοδοτικού Κώδικα και του περιορισμένου πεδίου εφαρμογής τους, σε κάθε περίπτωση δεν θα επιτρεπόταν η αναλογική εφαρμογή του θεσπιζόμενου με αυτές προνομιακού συνταξιοδοτικού καθεστώτος σε άλλες κατηγορίες αναπήρων, κατ' επεκτατική εφαρμογή της αρχής της ισότητας, καθόσον αυτή θα συνεπαγόταν παράκαμψη της ισχύος της ως άνω εφαρμοστέας γενικής συνταξιοδοτικής διάταξης. Η αντίθετη εκδοχή αφενός θα συνιστούσε πράξη νομοθέτησης μέσω της επέκτασης μιας όλης εξαιρετικής ρύθμισης σε ευρύτερες κατηγορίες συνταξιούχων και, επομένως, ανεπίτρεπτη εκ του Συντάγματος (άρθρο 26) επέμβαση του δικαστή στα έργα της νομοθετικής εξουσίας (πρβλ. ΕΛΣυν Ολ. 549/2022 σκ. 4), αφετέρου θα ερχόταν σε σύγκρουση με την ερειδόμενη στα άρθρα 80 παρ. 1 και 73 παρ. 2 του Συντάγματος αρχή της στενής ερμηνείας των συνταξιοδοτικών διατάξεων, σύμφωνα με την οποία οι διατάξεις αυτές πρέπει να ερμηνεύονται στενά και δεν επιτρέπεται με διασταλτική ερμηνεία ή ανάλογη ή επεκτατική εφαρμογή τους να διευρύνεται ο κύκλος των υπαγομένων σε εξαιρετικώς προνομιακά καθεστώτα συνταξιοδότησης (βλ. σκέψη 11 της παρούσας).</p>
<p>ΕΛΣυν 718/2025 (Τμ. 4ο), ΕΛΣυν 722/2025 (Τμ. 4ο)</p>	<p>10. Εξάλλου, οι δημόσιοι πόροι διανέμονται, κατά την άσκηση της γενικής δημοσιονομικής, οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής (βλ. άρθρα 82 παρ. 1 του Συντάγματος περί της χαρασσόμενης από την Κυβέρνηση γενικής πολιτικής της Χώρας, 79 παρ. 8 του Συντάγματος περί της ψήφισης από την Ολομέλεια της Βουλής των προγραμμάτων οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης και 106 του Συντάγματος, περί του προγραμματισμού και συντονισμού της οικονομικής δραστηριότητας στη Χώρα, προς διασφάλιση της οικονομικής ανάπτυξης όλων των τομέων της εθνικής οικονομίας ενόψει της εδραίωσης της κοινωνικής ειρήνης και της προστασίας του γενικού συμφέροντος), με γνώμονα την αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου, κατ' άρθρο 25 παρ. 1 α' του Συντάγματος, που περιλαμβάνει τις θεμελιώδεις συνταγματικές αρχές της προστασίας των ατομικών, κοινωνικών και πολιτικών δικαιωμάτων, της εθνικής, κοινωνικής, ενδογενεακής και διαγενεακής αλληλεγγύης (άρθρο 25 παρ. 4 του Συντάγματος), της δίκαιης αποταμίευσης (άρθρα 21, 25 παρ. 1 α και 4, 26 και 120 του Συντάγματος), αλλά και της διασφάλισης της υπόστασης, της ασφάλειας, της κοινωνικής ευημερίας και της βιωσιμότητας του ίδιου του Κράτους. Οι αρχές αυτές συνθέτουν το συνταγματικό περίγραμμα της διανεμητικής δικαιοσύνης, εντός του οποίου ο νομοθέτης διαθέτει ευρύ περιθώριο εκτίμησης κατά τη χάραξη της δημοσιονομικής πολιτικής, δηλαδή ένα ευρύ φάσμα δικαστικά ανέλεγκτης πολιτικής εκτίμησης και επιλογής, ενόψει, αφενός της προβλεπόμενης στην παράγραφο 1 του άρθρου 106 του Συντάγματος αρμοδιότητας του Κράτους επί του συντονισμού και προγραμματισμού της οικονομικής δραστηριότητας για την προστασία του γενικού συμφέροντος και δη της κοινωνικής ευημερίας και αφετέρου της θεσπιζόμενης στο άρθρο 26 του Συντάγματος αρχής της διάκρισης των λειτουργιών.</p>

ΕΛΣυν 117-8/2024 (Τμ. 4ο), 742/2024 (Τμ. 4ο), 616/2024 (Τμ. 4ο)

9. Με την 1/2018 απόφαση του κατά το άρθρο 88 παρ. 2 του Συντάγματος Ειδικού Δικαστηρίου, επί υπόθεσης συνταξιούχου δικαστικού λειτουργού, κρίθηκε ότι οι ως άνω διατάξεις της υποπαραγράφου Β.3 της παραγράφου Β του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012, κατά το μέρος που αφορούν τους συνταξιούχους δικαστικούς λειτουργούς, και ελήφθησαν υπ' όψιν και για τον επανυπολογισμό των συντάξεών τους κατά το άρθρο 14 παράγραφοι 1 περ. β και 2 περ. α του νεότερου ν.4387/2016, καθώς και οι μεταβατικές διατάξεις του άρθρου 13 αυτού, αντίκεινται στις διατάξεις του άρθρου 26 του Συντάγματος και στις εξειδικεύουσες αυτές, ως προς τη δικαστική εξουσία, διατάξεις των άρθρων 87 παρ. 1 και 88 παρ. 2 του Συντάγματος, οι οποίες επιτάσσουν τη χορήγηση στους δικαστικούς λειτουργούς σύνταξης, που να μην αποκλίνει ουσιωδώς από τις αποδοχές των εν ενεργεία δικαστικών λειτουργών, οι οποίοι έχουν τον αυτό βαθμό με εκείνον που κατείχαν οι συνταξιούχοι κατά την έξοδό τους από την ενεργό υπηρεσία, ώστε να διασφαλίζεται σε αυτούς επίπεδο αξιοπρεπούς διαβίωσης, ανάλογο με το κύρος και την αποστολή του λειτουργήματος που ασκούσαν. Τούτο διότι, κατά τον προσδιορισμό των ανωτέρω περικοπών του ν. 4093/2012 και δεδομένων των μειώσεων που είχαν ήδη συντελεσθεί στις συντάξεις των δικαστικών λειτουργών [με τους ν. 3833/2010 (άρθρο 1 παρ. 2), 3845/2010 (άρθρο τρίτο παρ. 6), 3865/2010 (άρθρο 11), 4002/2011 (άρθρο 2 παρ. 13), 4024/2011 (άρθρο 1 παρ. 10) και 4051/2012 (άρθρο 1 παρ. 1)], οι οποίες (μειώσεις) με την 164/2015 απόφαση του Ειδ. Δικαστηρίου κρίθηκε ότι δεν θίγουν τις συνταγματικές αρχές της διάκρισης των λειτουργιών και της δικαστικής ανεξαρτησίας, λαμβανομένων υπ' όψιν του ύψους, των χαρακτηριστικών τους και των συνθηκών, υπό τις οποίες θεσπίστηκαν], δεν ελήφθη υπ' όψιν η ιδιαίτερη συνταξιοδοτική μεταχείριση των δικαστικών λειτουργών, την οποία, κατά τα ανωτέρω, κατοχυρώνει το Σύνταγμα ως εγγύηση για την εξασφάλιση της ανεξαρτησίας της δικαστικής λειτουργίας και, δι' αυτής, την εξασφάλιση στους πολίτες αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, αφού, πέραν του αμιγώς ποσοτικού (αριθμητικού), και ως εκ τούτου απρόσφορου κριτηρίου, της επίτευξης, δηλαδή, συγκεκριμένης μεσοσταθμικής μείωσης του εν γένει μισθολογικού κόστους του Δημοσίου, δεν συνεκτιμήθηκαν οι τυχόν επιπτώσεις από τις εν λόγω μειώσεις σε σχέση με το επιδιωκόμενο οικονομικό όφελος, εάν θα μπορούσαν να ληφθούν άλλα μέτρα ισοδύναμου αποτελέσματος, με μικρότερο κόστος για τους συνταξιούχους δικαστικούς λειτουργούς, καθώς και εάν ειδικώς οι συντάξεις αυτών παραμένουν, και μετά τις νέες μειώσεις, σε σχέση αναλογίας με τις αποδοχές των εν ενεργεία δικαστικών λειτουργών, όπως απαιτείται από το Σύνταγμα. Με την ίδια δε απόφαση κρίθηκε περαιτέρω ότι με τις διατάξεις του ν. 4387/2016 αντιμετωπίστηκαν οι δικαστικοί λειτουργοί, εν ενεργεία και συνταξιούχοι, κατά τρόπο ενιαίο, τουλάχιστον με το σύνολο των απασχολούμενων στο Δημόσιο (άμεσα και έμμεσα κρατικά όργανα) και εντάχθηκαν, τόσο στις πάγιες ρυθμίσεις του εν λόγω νόμου, όσο και στις μεταβατικές ρυθμίσεις του άρθρου 13 αυτού, χωρίς να συνεκτιμηθεί, ειδικώς, κατά τη θέσπιση, με το τελευταίο αυτό άρθρο, ανώτατου ορίου στις ήδη καταβαλλόμενες συντάξεις, η ιδιαίτερη κατά το Σύνταγμα συνταξιοδοτική τους μεταχείριση και χωρίς να προκύπτει, βάσει συγκεκριμένων εκτιμήσεων, ότι η σκοπούμενη με τις ρυθμίσεις του εν λόγω νόμου διατήρηση της βιωσιμότητας του συνταξιοδοτικού συστήματος δεν ήταν δυνατή, παρά μόνον με τη θέσπιση τέτοιων δραστικών μειώσεων στις συντάξεις των δικαστικών λειτουργών. Κατ' ακολουθίαν

	<p>δε αυτών, κρίθηκε ότι η διάρρηξη της σχέσης αναλογίας μεταξύ της σύνταξης και αποδοχών ενεργείας των δικαστικών λειτουργών, η οποία είχε ήδη επέλθει με τις περικοπές του ν. 4093/2012, επιτείνεται πλέον κατά πολύ, με την εφαρμογή των εν λόγω μεταβατικών διατάξεων του άρθρου 13 του ν. 4387/2016, χωρίς καμία εκτίμηση των σωρευτικών επιπτώσεών τους, με την επίκληση και μόνον των εκάστοτε δημοσιονομικών συνθηκών και δυσχερειών. Με βάση την παραδοχή αυτή, έγινε περαιτέρω δεκτό ότι μη νομίμως υπολογίστηκε η σύνταξη του ενάγοντος, συνταξιούχου δικαστικού λειτουργού, κατ' εφαρμογή των ανίσχυρων αυτών διατάξεων, ενώ εφαρμοστέες τυγχάνουν οι προϊσχύουσες αυτών διατάξεις (βλ. και αποφάσεις 2 έως 4/2018 του ιδίου Δικαστηρίου).</p>
<p>ΕΛΣυν 945/2024 (Τμ. 4ο)</p>	<p>2. Σύμφωνα με το άρθρο 98 παρ. 1 περ. στ' του Συντάγματος, οι διαφορές που αναφύονται από την απονομή συντάξεων δημόσιων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών, όσων έλκουν από αυτούς συνταξιοδοτικό δικαίωμα και των εξομοιούμενων προς αυτούς κατηγοριών - στις οποίες συγκαταλέγονται και οι εγειρόμενες διαφορές στο πλαίσιο της αδικοπρακτικής ευθύνης του Δημοσίου από τη θέσπιση και εφαρμογή συνταξιοδοτικών διατάξεων, εντός του ειδικού αυτού συνταξιοδοτικού συστήματος, που φέρονται ως αντιβαίνουσες σε υπέρτερης τυπικής ισχύος ρυθμίσεις - ανήκει στην ειδική αποκλειστική δικαιοδοσία του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Αποκλείεται δε η κρίση άλλων δικαστηρίων επί των εν λόγω θεμάτων, ευθέως ή παρεμπιπτόντως (βλ. ΑΕΔ 1/2004, 4, 3/2002, 4/2001, ΕΛΣυν Ολ. 484/2018, ΣτΕ Ολ. 2066/1999, 303/1998, ΣτΕ 1827/2010, 516/2004). Τα ανωτέρω ισχύουν με την επιφύλαξη της ειδικότερης δικαιοδοσίας του Ειδικού Δικαστηρίου του άρθρου 88 παρ. 2 του Συντάγματος και των διατάξεων του οργανικού του Συντάγματος ν. 3038/2002 (Α' 180), επί ζητημάτων που αφορούν ειδικώς στους δικαστικούς λειτουργούς, καθώς και στο κύριο προσωπικό του ΝΣΚ, σύμφωνα με το άρθρο 100Α του Συντάγματος, και τα οποία (ζητήματα) δύναται ταυτόχρονα να επηρεάσουν τη συνταξιοδοτική κατάσταση ευρύτερου κύκλου των προσώπων αυτών (βλ. Ειδ. Δικ. άρθρου 88 Σ. 187/2018, 8, 89/2013, 109/2012, 61, 62/2011, 11/2010 και 165/2008, ΕΛΣυν Ολ. 327/2018, 1520, 1521/2016, 4708, 4709/2015). Κατά την έννοια δε της ανωτέρω συνταγματικής διάταξης, ερμηνευόμενη σε συνδυασμό με τις θεμελιώδεις διατάξεις των άρθρων 8, 26, 93, 94, 95, 98 και 100 του Συντάγματος, το Ειδικό Δικαστήριο επιλύει το νομικό ζήτημα που εμπίπτει στη δικαιοδοσία του μία φορά, με την πρώτη απόφασή του, και στη συνέχεια παραπέμπει τις άλλες σχετικές υποθέσεις, στις οποίες ανακύπτει το ίδιο ζήτημα, για περαιτέρω εκδίκαση στο αρμόδιο δικαστήριο. Στην περίπτωση αυτή, το Ελεγκτικό Συνέδριο, ως αρμόδιο Δικαστήριο, προβαίνει το ίδιο στην περαιτέρω εκδίκαση της υπόθεσης, βάσει, όμως, της νομικής λύσης που έχει ήδη δοθεί από το Ειδικό Δικαστήριο στο κριθέν ίδιο νομικό ζήτημα που εκκρεμεί ενώπιόν του (βλ. Ειδ. Δικ. άρθρου 88 Σ. 84/2014, ΕΛΣυν Ολ. 1659/2011, 4327/2014, ΙΙ Τμ. 682/2018, 5069/2015).</p>
<p>ΕΛΣυν 1028/2024 (Τμ. 7ο)</p>	<p>4. Εξάλλου, ο έλεγχος της διακριτικής ευχέρειας της – κανονιστικώς δρώσας, κατά την κατάρτιση της οικείας διακήρυξης – αναθέτουσας αρχής είναι άκρως οριακός, υπό την έννοια ότι, κατά τον προσυμβατικό έλεγχο, ελέγχεται ο καταφανώς απρόσφορος ή/και μη αναγκαίος – σε σχέση με την πραγμάτωση των θεμελιωδών αρχών του δικαίου των δημοσίων συμβάσεων και του δημοσίου λογιστικού - χαρακτήρας των όρων της διακήρυξης, και όχι η προσφορότητα ή/και αναγκαιότητα των όρων</p>

	<p>αυτών. Καθότι, η προσφορότητα ή/και αναγκαιότητα των όρων της διακήρυξης συνάπτεται με εκτιμήσεις σκοπιμότητας και ειδικές τεχνικές κρίσεις που ανήκουν στην ευθύνη της διοίκησης, ήτοι της εκτελεστικής εξουσίας, στις οποίες δεν μπορεί να υπεισέλθει ο έλεγχος της δικαστικής εξουσίας. Αντίθετη ερμηνεία των περί προσυμβατικού ελέγχου διατάξεων του Συντάγματος και της κείμενης νομοθεσίας άγει σε υποκατάσταση των αρμοδίων οργάνων της εκτελεστικής εξουσίας, ως προς την ουσιαστική εκτίμηση των πραγμάτων, κατά παραβίαση του άρθρου 26 του Συντάγματος, με το οποίο πρέπει να ερμηνεύεται συστηματικά το άρθρο 98 παρ. 1 περ. β' του Συντάγματος, καθώς αμφότερες συνιστούν διατάξεις ίδιας τυπικής ισχύος. Έκφανση, άλλωστε, της ανωτέρω συλλογιστικής αποτελεί και η πάγια νομολογία του Ελεγκτικού Συνεδρίου επί του προσυμβατικού ελέγχου, κατά την οποία η σύναψη της σύμβασης δεν κωλύεται για οποιαδήποτε διαπιστωθείσα πλημμέλεια, αλλά πρέπει περαιτέρω η πλημμέλεια να είναι και ουσιώδης, τούτο δε, δηλαδή ο ουσιώδης χαρακτήρας της πλημμέλειας, να αιτιολογείται ειδικώς, ως αναλυτικά εξετέθη στην προηγούμενη σκέψη (βλ. Ελ Συν Έβδ. Τμ. 535/2024 και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Περαιτέρω, εφόσον από το οικείο νομοθετικό πλαίσιο καταλείπεται στον ελεγχόμενο φορέα περιθώριο εκτίμησης ως προς τους όρους της διαδικασίας ανάθεσης, ο φορέας απαιτείται να αιτιολογεί τον τρόπο άσκησης της διακριτικής του ευχέρειας, δηλαδή τους λόγους, για τους οποίους προέκρινε την τελικώς επιλεγείσα λύση έναντι άλλων, προκειμένου να υλοποιούνται, κατά τρόπο αποτελεσματικό, οι αρχές της λογοδοσίας και της διαφάνειας και να καθίσταται εφικτός ο δικαστικός έλεγχος της αναγκαιότητας, καταλληλότητας και προσφορότητας των υιοθετηθέντων μέτρων (βλ. Ελ Συν Έβδ. Τμ. 533/2024 και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία).</p>
<p>ΕλΣυν 952/2024 (Τμ. 4ο)</p>	<p>18. Στο ίδιο πλαίσιο, η Ολομέλεια του Δικαστηρίου, αποφαινόμενη κατ' αναίρεση αλλά επί νομικού ζητήματος με γενικότερη εμβέλεια, με την 1821/2021 απόφασή της, δέχθηκε, μεταξύ άλλων, ότι μετά τη δημοσίευση της απόφασης 244/2017, ήτοι από 8.2.2017 και εφεξής και υπό την ισχύ πλέον του ν. 4387/2016, δεν ελήφθησαν νομοθετικά ή διοικητικά μέτρα αναδρομικής συμμόρφωσης προς την οικεία απόφαση, για το χρονικό πεδίο στο οποίο εκτεινόταν η κρίση της Ολομέλειας, όπως επιτάσσουν η συνταγματική αρχή του κράτους δικαίου, τα άρθρα 20 παρ. 1 και 95 παρ. 5 του Συντάγματος και το άρθρο 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ, εκ των οποίων, σε συνδυασμό με τα άρθρα 26 και 98 παρ. 1 περ. στ' του Συντάγματος, συνάγεται η υποχρέωση συμμόρφωσης των οργάνων της Πολιτείας προς τις δικαστικές αποφάσεις. Αντίθετα, όπως προκύπτει από τις διατάξεις, μεταξύ άλλων του άρθρου 14 του ν. 4387/2016 (βλ. σκέψη 13 της παρούσας) και 27 του ν. 4585/2018 (Α' 216), η εισφορά αυτή εξακολούθησε να παρακρατείται από τις συντάξεις της κατηγορίας αυτής, προσαρμοσμένη στο νέο σύστημα υπολογισμού των συντάξεων του συσταθέντος με τον πρώτο εκ των ανωτέρω νόμων Ενιαίου Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης.</p>
<p>ΕλΣυν ΟΛ 1330-32/2023,</p>	<p>Πρότυπη δίκη - Δικαστικοί λειτουργοί - Περικοπές συντάξεων - Κρίση από το Ειδικό Δικαστήριο του άρθρου 88Σ περί αντισυνταγματικότητας - Υποχρέωση της Διοίκησης να προβεί σε έκδοση νέας συνταξιοδοτικής πράξης - Παράλειψη συμμόρφωσης Διοίκησης - Εκτελεστότητα - Έναρξη αποτελεσμάτων επί τρίτων προσώπων απόφασης Ειδικού Δικαστηρίου - Υπολογισμός αναλογίας μεταξύ αποδοχών ενέργειας και συντάξιμων αποδοχών – Δικαιοδοσία</p>

11. Σύμφωνα με όσα εκτέθηκαν στη σκέψη 7, το Ελεγκτικό Συνέδριο δεν ασκεί επί των υποθέσεων συνταξιούχων δικαστικών λειτουργιών πρωτογενή εκ του Συντάγματος δικαιοδοσία, αλλά δικαιοδοσία παρακολουθηματικού χαρακτήρα έναντι του ειδικού κατά το άρθρο 88 παρ. 2 του Συντάγματος Δικαστηρίου, υποχρεούμενο να σέβεται τα κριθέντα από το εν λόγω Δικαστήριο ως προς το επιλυθέν νομικό ζήτημα. Εν προκειμένω δε, το ειδικό αυτό Δικαστήριο έχει κρίνει (βλ. σκέψη 4) ότι οι διατάξεις του ν. 4623/2019 αντίκεινται, κατά το μέρος που αφορούν τους συνταξιούχους δικαστικούς λειτουργούς, προς τις διατάξεις του άρθρου 26 του Συντάγματος και τις εξειδικεύουσες αυτές, όσον αφορά τη δικαστική εξουσία, διατάξεις των άρθρων 87 παρ. 1 και 88 παρ. 2 του Συντάγματος, και δεν μπορούν εξ αυτού του λόγου να εφαρμοστούν για τον προσδιορισμό της σύνταξης των δικαστικών λειτουργών, για τον οποίον εφαρμοστέες είναι οι προϊσχύσασες αυτών διατάξεις.

II. Βιβλιογραφία (2023-2025)

1. Σπ. Βλαχόπουλος, Ξ. Κοντιάδης, Γ. Τασόπουλος (επιμ.), Σύνταγμα - Ερμηνεία κατ' άρθρο, Νομική Βιβλιοθήκη, 2024, σελ. 548 επ.

III. Αρθρογραφία (2023-2025)

1. Παρατηρήσεις στην ΑΠ (Ποιν) 50/2025 - Οι απαγορεύσεις αποδεικτικής αξιοποίησης του υλικού που αποκτήθηκε από την άρση του απορρήτου των επικοινωνιών σύμφωνα με τον Ν. 5002/22 – Οι σταθμίσεις του νομοθέτη - Τσόλιας Γρ., ΤΝΠ QUALEX, ΠοινΔικ, 12/2025, σελ. 1236 - 1238
2. Αποδομώντας το παράδοξο της ευρωπαϊκής προσφυγικής-μεταναστευτικής «έκτακτης ανάγκης»: Η περίπτωση της αναστολής υποβολής αιτήσεων ασύλου στην Ελλάδα κατά τα έτη 2020 και 2025 - Πάνου Ν., ΤΝΠ QUALEX, ΕυΔικ, 3/2025, σελ. - - ψηφιακό τεύχος
3. «Κρυπτοαμνηστία» ή ειδική παραγραφή - Άλυτο πρόβλημα για την ποινική μας Δικαιοσύνη; - Συμεωνίδου-Καστανίδου Ελ., ΤΝΠ QUALEX, ΠοινΔικ, 6/2025, σελ. 548 - 552 παρ. 3
4. Περιορισμοί στην έφεση στην ακυρωτική δίκη - Η έννοια της σοβαρής διαφοράς - Το παράδειγμα των δημόσιων συμβάσεων - Χατζηγιαννάκης Β., ΤΝΠ QUALEX, ΘΠΔΔ, 4/2025, σελ. 360 - 368
5. Παρατηρήσεις στην ΕλΣυν Ολ 26/2025 - Εξέταση του ζητήματος απονομής σύνταξης σε δημόσιο υπάλληλο, ο οποίος καταδικάστηκε από ποινικό Δικαστήριο για αδίκημα περί την υπηρεσία του - Η αντισυνταγματικότητα των διατάξεων του άρθρου 5 παρ. 1 του Ν 4488/2017 - Μπλετσογιάννης Ν., ΤΝΠ QUALEX, ΘΠΔΔ, 3/2025, σελ. 297 - 299
6. Η κατάργηση των δημοτικών νομικών προσώπων μετά τον Ν 5056/2023 - Χρυσανθάκης Χ., ΤΝΠ QUALEX, ΘΠΔΔ, 3/2025, σελ. 209 - 218 παρ. 1

7. ΑΦΙΕΡΩΜΑ: Η προσωρινή δικαστική προστασία στη διοικητική δίκη - Η προσωρινή δικαστική προστασία στις ακυρωτικές διοικητικές διαφορές - Πρεβεδούρου Ευ., ΤΝΠ QUALEX, ΘΠΔΔ, 12/2024, σελ. 1089 - 1102
8. Η παροχή προσωρινής δικαστικής προστασίας στο στάδιο εκτέλεσης των δημόσιων συμβάσεων - Καλλικάκη Κλ., ΤΝΠ QUALEX, ΘΠΔΔ, 12/2024, σελ. 1109 - 1115
9. Νεότερες νομολογιακές εξελίξεις στο πεδίο του δικαστικού ελέγχου των κανονιστικών διοικητικών πράξεων - Βουκελάτος Δ., Τεξακαλίδου Κ., ΤΝΠ QUALEX, ΘΠΔΔ, 11/2024, σελ. 1064 - 1074 παρ. 1
10. Ενημ. Σημ. στην ΑΠ (Ποιν) 920/2024 (Αναδρομική εξάλειψη του αξιοποίνου κατ' άρθρο 67 του Ν. 4735/2020) - Γεωργιάδου Μ., ΤΝΠ QUALEX, ΠοινΔικ, 11/2024, σελ. 1074 - 1075
11. Οι δικαστικές αρμοδιότητες των Μουφτειών στη Θράκη και η αρχή της διάκρισης των εξουσιών - Κραλίδης Φ., ΤΝΠ QUALEX, ΘΠΔΔ, 10/2024, σελ. 899 - 906 παρ. 3
12. Παρατηρήσεις στην ΣτΕ Ολ 904/2024 - Claw back: Άδοξη και άσκοπη δικαστική διένεξη σε περιβάλλον που δεν ανταποκρίνεται στην ενωσιακή έννομη τάξη - Συνοδινός Χ., ΤΝΠ QUALEX, ΘΠΔΔ, 10/2024, σελ. 918 - 924
13. Η αποχή των δικηγόρων ως λόγος αναβολής στην ποινική δίκη - Ερμηνευτική προσέγγιση, οριοθέτηση και εξουσίες του Δικαστηρίου - Βόμβας Α., ΤΝΠ QUALEX, ΠοινΔικ, 8-9/2024, σελ. 772 - 787
14. Παρατηρήσεις στη ΔΕΕ απόφαση της 7.5.2024, C-115/22, NADA - Δοκιμασία της ανεξαρτησίας των αθλητικών δικαιοδοτικών οργάνων υπό το πρίσμα της τριχοτόμησης της έννοιας του «Δικαστηρίου» - Λιανός Γ., ΤΝΠ QUALEX, ΑθληΔικ, 2/2024, σελ. - - ψηφιακό τεύχος παρ. 3
15. Παρατηρήσεις στην ΣτΕ 293/2024 - Το μέλλον της ανέγερσης ψηλών κτηρίων με τη χρήση των κινήτρων του ΝΟΚ: ζητήματα Στρατηγικής Εκτίμησης και Οικοδομικού Δικαίου - Σκαφτούρος Δ., ΤΝΠ QUALEX, ΠερΔικ, 2/2024, σελ. 287 - 291
16. Νέοι Νόμοι - Ν 5090/2024 (ΦΕΚ Α' 30/23.2.2024) - Εμπρησμός (άρ. 264 ΠΚ) & Εμπρησμός δασών (άρ. 265 ΠΚ): Οι χαρακτηριστικότερες περιπτώσεις αυστηροποίησης του ν. 5090/2024 - Μπαστουνάς Γ., ΤΝΠ QUALEX, ΠοινΔικ, 6/2024, σελ. 611 - 616
17. Παρατηρήσεις στην ΣτΕ Ολ 1829/2023 (Ν 3900/2010) - Η αποσαφήνιση της «αοριστίας» της προσφυγής ως τυπικού λόγου απόρριψης της προσφυγής κατ' άρθρο 70 παρ. 1 ΚΔΔ/μίας - Ξανθουδάκης Γ., ΤΝΠ QUALEX, ΘΠΔΔ, 5/2024, σελ. 491 - 493
18. Παρατηρήσεις στην ΣτΕ 295/2024 (7μ) - Νόμιμη κύρωση και επανακύρωση πράξης εφαρμογής - Γαλάνης Π., ΤΝΠ QUALEX, ΘΠΔΔ, 5/2024, σελ. 472 - 474
19. Η εκκίνηση της προθεσμίας για την άσκηση προσφυγής ανάκλησης ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου - Τσιχριτζής Γ., ΤΝΠ QUALEX, ΘΠΔΔ, 5/2024, σελ. 443 - 450
20. Χαρίκλεια Κ. Αθανασοπούλου, Η συμμόρφωση της διοίκησης στις δικαστικές αποφάσεις - Αναφύομενα νομικά ζητήματα υπό την επίδραση της νομολογίας του ΕΔΔΑ - Χριστοφορίδου Στ., ΤΝΠ QUALEX, ΘΠΔΔ, 4/2024, σελ. 415 - 416

21. Παρατηρήσεις στην ΔΕΦΑΘ 3378/2023 - Αστική ευθύνη του eΕΦΚΑ για αποζημίωση λόγω καθυστέρησης στον προσδιορισμό του χρόνου ασφάλισης - Αγγελούτσου Ολ., ΤΝΠ QUALEX, ΘΠΔΔ, 2/2024, σελ. 174 - 176
22. Νομολογιακές θέσεις στο πεδίο των εγκλημάτων κατά της γενετήσιας ελευθερίας και διαφύλαξη του κράτους δικαίου - Τα παραδείγματα της έννοιας της γενετήσιας πράξης και της διακεκριμένης κατοχής πορνογραφικού υλικού ανηλίκων κάτω των δεκαπέντε ετών - Καϊάφα-Γκμπάντι Μ., ΤΝΠ QUALEX, ΠοινΔικ, 11/2023, σελ. 1177 - 1183
23. Παρατηρήσεις στην ΜΠρΘεσ 10178/2023 (Ειδ) - Απρόοπτη μεταβολή των συνθηκών, καταγγελία μίσθωσης και επιπτώσεις πανδημίας - Κακαλή Ολ., ΤΝΠ QUALEX, ΕΦΑΠΟΛΔ, 8-9/2023, σελ. 1090 παρ. 3
24. Παρατηρήσεις στην ΔΕΦΠατρ 174/2021 - Η επανάσκηψη του ένδικου βοηθήματος που απορρίφθηκε λόγω έλλειψης δικαιοδοσίας στις διαφορές από δημόσιες συμβάσεις - Τσιφτσή Ευ., ΤΝΠ QUALEX, ΘΠΔΔ, 6/2023, σελ. 670 - 676
25. Η Επίδραση της νομολογίας του ΔΕΕ κατά την ερμηνεία και εφαρμογή των ενωσιακών κανόνων του ανταγωνισμού από τα ανώτατα εθνικά δικαστήρια - Καρύδης Γ., ΤΝΠ QUALEX, ΕυΔικ, 2/2023, σελ. 67 - 76
26. Αρεοπαγίτικη νομολογία, νέος Ποινικός Κώδικας και διαφύλαξη της δικαιοκρατικής αρχής - Καϊάφα-Γκμπάντι Μ., ΤΝΠ QUALEX, ΠοινΔικ, 5/2023, σελ. 513 - 527
27. Παρατηρήσεις στην ΣτΕ 7/2023 (Πρακτ.Συμβ. Ν 3068/2002) - Η επέκταση της υποχρέωσης συμμόρφωσης της διοίκησης στις δικαστικές αποφάσεις και στον νομοθέτη; Οι νέες εξελίξεις της προβληματικής υπό το φως των πρακτικών Τριμ. Συμβ. ΣτΕ 7-8/2023 περί της μεταβίβασης των ΕΥΔΑΠ-ΕΥΑΘ στο «Υπερταμείο» - Καζάκος Ιωαν.-Ν., ΤΝΠ QUALEX, ΘΠΔΔ, 4/2023, σελ. 404 - 413
28. Παρατηρήσεις στην ΤρΔΠρΘεσ 394/2022 (Ακυρ) - Προσδιορισμός του περιεχομένου των διοικητικών ενεργειών συμμόρφωσης - Πρεβεδούρου Ευ., Τσιγαρίδας Β., ΤΝΠ QUALEX, ΘΠΔΔ, 4/2023, σελ. 424 - 428
29. Επεμβάσεις του νομοθέτη σε εκκρεμείς ακυρωτικές δίκες - Τεχνάσματα αποφυγής ακυρωτικού ελέγχου - Πυργάκης Δ., ΤΝΠ QUALEX, ΕΦΔΔ, 1/2023, σελ. 19 - 28
30. Παρατηρήσεις στην ΣτΕ 2374/2022 (7μ) - Η διάρκεια της πειθαρχικής ευθύνης των μελών της ΕΕΤΤ: Μεθοδολογικά και επιστημολογικά ζητήματα από την επίκληση γενικών αρχών του δικαίου - Παναγούλιας Κ., ΤΝΠ QUALEX, ΘΠΔΔ, 4/2023, σελ. 439 - 448
31. Οι μεταστροφές της νομολογίας - Κοινή προοπτική εθνικού και υπερεθνικού δικαστή (Μέρος Πρώτο) - Πρεβεδούρου Ευ., ΤΝΠ QUALEX, ΘΠΔΔ, 2/2023, σελ. 121 - 136
32. Περί της αποδεικτικής αξίας των ιδιωτικών γνωμοδοτήσεων - Συμβολή στην ερμηνεία του άρθρου 168 ΚΔΔικ - Λαζαράτος Π., Βιόπουλος Π., ΤΝΠ QUALEX, ΘΠΔΔ, 1/2023, σελ. 8 - 17 παρ. 1
33. Το ποινικό δίκαιο στα όρια της δικαιοκρατικής δοκιμασίας - Παπαδαμάκης Αδ., ΤΝΠ QUALEX, ΠοινΔικ, 1/2023, σελ. 2 - 6 παρ. 3β

- 34.** Αποκλεισμός του ανασταλτικού αποτελέσματος της έφεσης (άρ. 187 § 6 ΠΚ): αναδρομικότητα και τεκμήριο αθωότητας - Με αφορμή την ΕφΠειρ 393/2022 - Φυτράκης Ευτ., ΤΝΠ QUALEX, ΠοινΔικ, 1/2023, σελ. 16 - 21

IV. Λοιπές αναφορές (2023-2025)

- 1.** ΓνωμΝΣΚ 123/2023 - Κράτηση για σύνταξη που επιβάλλεται στην, προβλεπόμενη από το άρθρο 1 του ν. 565/1977, μηνιαία χορηγία του Προέδρου της Δημοκρατίας (Π.τ.Δ.) - Διατάξεις του άρθρου 59 παρ. 1 του π.δ/τος 169/2007 και του άρθρου 5 παρ. 1 του ν. 4387/2016